ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

Ὥσπερ Πελεκάν, τετρωμένος τὴν πλευράν Σου, Λόγε, σοὺς θανόντας παῖδας ἐζώωσας, ἐπιστάξας ζωτικοὺς αὐτοῖς κρουνούς.

Ἀπὸ τὸν ὄρθρο τοῦ Μ. Σαββάτου.

ΧΕΙΜΩΝΑΣ 1964 - 65 Ἀριθ. Δελτίου 25

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΑ

ΑΝΑΜΕΣΑ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΓΗΣ

ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 1964-1965

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

(Ἡ συνέχεια τῶν περιεχομένων στή μέσα σελίδα τοῦ πίσω ἐξώφυλλου).

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΘΕΟΣΟΦΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ

ΧΑΡ. ΤΡΙΚΟΥΠΗ 26 (ΙΣΟΓΕΙΟΝ) ΑΘΗΝΑΙ

Διευθύνεται ὑπὸ Συντακτικῆς Ἐπιτροπῆς
Ὑπεύθυνος Συντάξεως Ἀγλ. Ζάννου Χαρ. Τρικούπη 26
Ὑπεύθυνος Τυπογραφείου Ν. Παναγόπουλος Ἁγ. Κωνσταντίνου 14
Διανέμεται Δωρεὰν — Ἐκδίδεται ἀνὰ τριμηνίαν

Ἀριθ. Δελτίου 25 Χειμῶνας 1964 - 1965

Ὀκτ. — Ἰούν. Κάθε Τρίτη καὶ Παρασκευὴ ὁμιλίες ἀπὸ τὶς 8 μ. μ Τὰ γραφεῖα ἀνοιχτὰ 7 – 9 μ. μ.

Στὶς καλοκαιριάτικες διακοπὲς (Ἰούν. — Ὀκτ.) τὰ γραφεῖα ἀνοιχτὰ κάθε Τρίτη 7.30 – 9 μ. μ.

Ο ΠΕΛΕΚΑΝ εὔχεται στοὺς ἀγαπητοὺς ἀναγνῶστες του τὸ εἰρηνικὸ τὸ φῶς τοῦ μεσονυχτιοῦ ὅλο καὶ πιὸ λαμπερὰ νὰ φωτίζῃ τὴν πορεία τῆς ψυχῆς τους πρὸς τὴν αὐγή.

ΧΕΙΜΩΝΙΑΤΙΚΑ

Α΄ Τ᾽ ΑΣΤΕΡΙ

Λέει μιά φωνή:
"Εἶναι ἀσκεφιά καί φαῦλος παραλογισμός νά ἐλπίζεις
στή λύτρωση, στό τέρμα κάποτες νά φτάσεις
ὁδοιπορόντας πάνω στό στρατί τοῦ χρόνου
στόν κύκλο πάνω τοῦ ἑαυτοῦ σου γυρωφέρνοντας αἰώνια.

Στάσου λιγάκι, κουρασμένε στρατοκόπε,
καί κοίταξε νά δεῖς,
ἀγνάντεψε τό μέσα σου οὐρανό
καί κοίταξε νά βρεῖς
τό ἀστέρι σου ὁδηγό
πάνω στό ἀδιάστατο τό κέντρο τοῦ ἑαυτοῦ σου,
κι ὄχι στήν περιφέρεια καί στόν ὅποιο ὁρίζοντα
τοῦ ἀνύπαρκτου, στό χῶρο, ἑαυτοῦ σου.
Ἦταν Χριστούγεννα.

Δημήτρης Θεοδωρίδης

Ἀπό τούς "Ἀντίλαλους τῆς καρδιᾶς" τῆς συλλογῆς "Ἀντίλαλοι"

Σημείωση. Ὁ Ἀϊνστάϊν λέει πώς σύμφωνα μέ τή θεωρία ῆς σχετικότητας ἄν κάποτες ἐξαφανιστοῦν ὅλα τά ὑλικά πράγματα πού βρίσκονται μέσα στό σύμπαν, μαζί μ'αὐτά θά ἐξαφανιστοῦν ἐπίσης κι ὁ χρόνος καί ὁ χῶρος. (Ἀπό τό "Ἀϊνστάϊν" τοῦ Φ. Φράνκ).

Σάντρο Μποττιτσέλλι(1447-1510) Η ΓΕΝΝΗΣΗ

Β΄ ΔΕΥΤΕ ΙΔΩΜΕΝ ΠΙΣΤΟΙ

Δεῦτε ἴδωμεν, πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός˙
ἀκολουθήσωμεν αὐτῷ ἔνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ.

Ἀπό τόν Ὄρθρο τῶν Χριστουγέννων

Γ΄ Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

.. Τό χριστικό στοιχεῖο βρίσκεται μές στόν καθένα μας. Μπορεῖ νά ξυπνήσει -ξυπνάει καί τώρα σ'ἐμᾶς. Κι ὅσο μεγαλώνει νιώθουμε τήν ἀληθινή τήν ἀδερφοσύνη τῶν ἀνθρώπων, γιατί νιώθουμε τήν Πατρότητα τοῦ Θεοῦ. 'Αρχίζουμε νά μαθαίνουμε πώς ἡ συνείδησή μας ἡ χωριστή εἶναι αὐταπάτη καί τίποτα ἄλλο. Πώς εἴμαστε μέσα Του. Πρῶτα πρῶτα πώς εἴμαστε ἕνα μ'ὅλους ὅσοι Τόν γνωρίζουνε καί Τόν ἀγαπᾶνε. Κ'ἔπειτα σάν ἁπλωθεῖ πιό πολύ τό χριστικό στοιχεῖο νιώθουμε πώς εἴμαστε ἕνα μ'ὅλους τούς ἀνθρώπους, τό ξέρουνε δέν τό ξέρουνε. Δέν εἶναι κι ἀκατόρθωτο νά φτάσουμε σέ τούτη τή θαυμαστή συνείδηση, νά νιώσουμε μέσα μας τό Χριστό. Γιατί γίνεται αὐτό σέ μερικούς. Φεγγοβολήματα τῆς λαμπερῆς δόξας τοῦ χριστικοῦ στοιχείου φανερώνονται φορές φορές. 'Αστραψιές θαυμαστῆς γαλήνης κι ἀνάτασης. Κ'ἔτσι, ἄς εἶναι καί γιά λίγες στιγμές, ξέρουμε. Καί κεῖνοι πού τούς ἤρθανε τέτοια λαμπυρίσματα διαβατικά δέν τά ξεχνᾶνε ποτέ. Όση καί νά μᾶς πιάσει ἀργότερα ἀμφιβολία κι ἀβεβαιότητα, ἀκόμα καί θλίψη κι ἀπελπισιά, ἔχουμε γνωρίσει. Κ'ἔτσι μέσα μας ξέρουμε καί τώρα. Κι αὐτή μας τή βεβαιότητα τίποτα δέν τήν κλονίζει.

Εἶν'ἀλήθεια πώς οἱ περσότεροι πού γιά μιά στιγμή τήν ἀγγίζουνε τούτη τή δόξα τήν ἀγγίζουν ἀσύνειδα, δίχως νά ξέρουνε τί εἶναι, δίχως νά νιώθουνε τήν ἔνταση τῆς λάμψης της, δίχως νά βλέπουνε ποῦ μπορεῖ νά τούς ὁδηγήσει. Ξέρουνε πώς ἔχουνε στιγμές ἔκστασης, στιγμές πού τούς ἔρχεται ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ μέ τρόπο πού ποτέ τους δέν τόν φανταστήκανε πρωτύτερα. Κάποια μεγαλύτερη ἔνταση εὐδαιμονίας τούς ἀγγίζει, πού εἶναι πολύ πάνω ἀπό τά ἐπίγεια. Όσο προχωροῦμε θά μᾶς ἔρχεται τούτη ἡ βεβαιότητα πιό συχνά καί πιό πλέρια καί θά μᾶς μένει πιό πολύ, ὥσπου στό τέλος αὐτή ἡ ἀνώτερη συνείδηση θάναι δικιά μας γιά πάντα ὁ Χριστός μέσα μας κ'ἐμεῖς μέσα Του...

Πῶς νά ξέρουμε ἄν εἴμαστε στό δρόμο πρός αὐτή τή δοξασμένη τήν τελείωση; Τί μποροῦμε νά κάνουμε γιά νά φέρουμε πιό κοντά μας αὐτή τήν ὑπέρτατη μακαριότητα; Γιά νά γεννηθεῖ ὁ Χριστός στίς καρδιές μας μέσα, πρέπει νά ζήσουμε τή ζωή τοῦ Χριστοῦ. Πρέπει νά φανερώσουμε τό πνεῦμα Του στούς γύρω μας. Καί τό πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ εἶναι πρῶτα ἀπ'ὅλα ἀγάπη κι ἀδερφοσύνη. Εἶναι βέβαιο πώς ὁ ἄνθρωπος πού μέσα του μεγαλώνει τό πνεῦμα τό χριστικό θά ἔχει ἀγάπη, καλοσύνη, ἀνεχτικότητα, κατανόηση, γενικά αὐξηση τῆς ἰδιότητας πού μή βρίσκοντας λέξη καλύτερη τήν ὀνομάζουμε μεγαλοσύνη. Λέμε γιά τόν ἄνθρωπο πώς εἶναι μεγάλος ἅμα ἔχει

πλατιά ἀνοχή, καρδιά ἀνοιχτή γιά ὅλους, μεγαλεῖο στό χαραχτήρα. Κι αὐτές ἴσα ἴσα οἱ ἀρετές εἶναι ἀποτέλεσμα πού φέρνει ἡ ἀνάπτυξη τοῦ χριστικοῦ στοιχείου.

Τσάρλς Λεντμπῆτερ (Charles Leadbeater , 1847-1934), ἄγγλος θεόσοφος καί ἀποκρυφιστής). 'Από τό "Η ἀπόκρυφη πλευρά τῶν χριστιανικῶν τελετῶν). Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Δ΄ ΑΓΙΑ ΝΥΧΤΙΑ

Τούτη τήν ἅγια τή νυχτιά
ἡ γῆ μας ἔχει ἀπανεμιά.
Κάνει φαρμακωμένη παγωνιά
κι ὅλα κρουστάλλιασαν,
τά χώρατα, τά δέντρα, τά κορμιά...
κι αὐτές ἀκόμα οἱ ἄπιστες ψυχές.
'Ολόγυμνά 'ναι τά κλαριά
κι εἶν'τά σπουργίτια νηστικά
μές στίς φωλιές τους τίς ὑγρές.
'Από τό κρουσταλλένιο χιόνι
ὅλα ἔχουνε σαβανωθεῖ βαριά.
Μές στή νυχτιά, πού λές καί δέν τελειώνει,
τοῦ ἥλιου τά πόδια μούδιασαν, θαρρεῖς,
κι ἀργοπορεῖ νά βγεῖ,
τή ζεστασιά νά φέρει τή γλυκιά
στά παγωμένα του παιδιά.

Εἶν'ἐποχή
ὅπου τά μύρια τά σπειριά τῆς γῆς
ὄνειρα κάνουνε γλυκά πίστης ἁγνῆς
γιά μοσκομυρουδιές ἀνθιῶν τῆς ἄνοιξης,
γιά κάρπισμα κι ἐκπλήρωση τῆς Ζωῆς.

Εἶν'ἐποχή
πού ὁ στοχασμός
στήν ἀγκαλιά του παίρνει τήν καρδιά
κι οἱ δυό μαζί
μές στήν ἀστρόφεγγη τή σιγαλιά
ὄνειρα κάνουν Γέννησης Χριστοῦ,
μές στή φτωχιά τή φάτνη τή δικιά τους,
ὄνειρα Εἰρήνης πά στή γῆ παγκόσμιας,
ὄνειρα ἀθάνατης 'Αγάπης 'Υπερκόσμιας.

Δημήτρης Θεοδωρίδης
'Από τίς "'Εποχές" τῆς συλλογῆς "'Αντίλαλοι"

Ε΄ Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ

Δέν εἶν'ἄδειανές ἀπ'τό Χριστό οἱ τεράστιες οἱ διάρκειες οἱ πρίν ἀπ'τά Χριστούγεννα τά πρῶτα. Τίς διαπέρασε ἡ δυνατή του πνοή. Ἡ ἀντάρα τῆς σύλληψής του κουνάει τίς μάζες τίς κοσμικές καί διευθύνει τά πρῶτα ρεύματα τῆς βιόσφαιρας. Ἡ ἑτοιμασία γιά τή γέννησή του κάνει γοργότερη τήν πρόοδο τοῦ ὁρμέμφυτου, κάνει ν'ἀνοίξει τό μπουμπούκι τῆς σκέψης στή Γῆ. Ἄμυαλα ἄς μή σκαν - ταλιζόμαστε γιά τίς προσμονές τίς ἀτέλειωτες πούχει ἐπιβάλει ὁ Μεσσίας. Δέ χρειαζότανε λιγότερο ἀπό τό τρομαχτικό κι ἀνώνυμο κοιλοπόνημα τοῦ πρωτόγονου τοῦ 'Ανθρώπου κι ἀπ'τήν αἰγυπτιακή τήν ὀμορφιά τή μακρόχρονη κι ἀπ'τοῦ 'Ισραήλ τήν ἀνήσυχη τήν ἀ- παντοχή κι ἀπ'τό μύρο πούσταξε λίγο λίγο ἀπ'τούς ἀνατολίτικους μυστικισμούς κι ἀπ'τίς φινέτσες τῆς σοφίας τῶν 'Ελλήνων τίς χί- λιες δυό γιά ν'ἀνοίξει τό λουλούδι στό κοτσάνι τοῦ 'Ιεσσαί. Ὅ - λες ἐτοῦτες οἱ ἑτοιμασίες ἤτανε κοσμολογικά, βιολογικά χρειαζού- μενες γιά νά πατήσει τό πόδι του ὁ Χριστός στή θεατρική σκηνή τήν ἀνθρώπινη. Κι ὅλη ἐτούτη τή δουλειά τήν ἔβαλε μπρός τῆς ψυ- χῆς του τό ξύπνημα τό ἐνεργό καί δημιουργό, ἀφοῦ αὐτή ἡ ἀνθρώ - πινη ψυχή διαλέχτηκε γιά νά ζωοποιήσει τό Σύμπαν. Ὅταν ὁ Χρι - στός παρουσιάστηκε στῆς Παναγιᾶς τήν ἀγκαλιά, εἶχε πιά ξεσηκώ - σει τόν κόσμο.

Πιέρ Τεγιάρ ντέ Σαρντέν (Pierre Teilhard de Chardin) σύγ - χρονός μας γάλλος στοχαστής καί καθολικός κληρικός. 'Από τόν "Ὕμνο τοῦ Σύμπαντος". Μετάφρ. Μαρ. Οἰκονόμου.

Ϛ΄ Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΛΥΤΡΩΤΗ

Ὁ Γκάντι παίρνει τά βιβλία του, διαβάζει στήν τύχη. Βλέπει νά ξετυλίγεται μπρός του ἡ παράξενη ἱστορία τοῦ Βούδδα.

-"Στόν πλουσιώτατο πριγκιπικόν οἶκο τῶν Σάκυα, ἀνάμεσα στόν Γάγγη καί στό Νεπάλ, στόν ἴσκιο τῶν 'Ιμαλαΐων, ζούσανε ὁ πρίγ - κιπας, Σουντοντάνα καί ἡ γυναίκα του, ἡ Μάγια Ντέβι"...

Κάποιαν ἡμέρα ἡ Μάγια εἶδε ἕνα ὄνειρο καί τρεῖς βραχμάνοι τρέξαν στό πλευρό της.

"Πρέπει νά χαρῆς, Μάγια, γιά τ'ὄνειρό σου, εἶναι τρανό μαν- τάτο. 'Από σένα θά γεννηθῆ γιός πού θά βασιλέψει στίς ψυχές, γιατί τό βασίλειό του δέ θ'ἀνήκει σέ τούτη τή γῆ. Ὁ γιός σου θά εἶναι ἕνας Φωτισμένος πού θά νικήσει μέ τήν ἀγάπη, ὄχι μέ τά ὅπλα. Θά φύγη ἀπό τό σπίτι του καί θά ἐγκαταλείψη τά ἐγκόσμια. Θά σκίση τήν ἀμάθεια πού σκεπάζει τή γῆ..."

Ὁ Γκάντι ὑψώνει τά μάτια, ἀνοίγει μιά χριστιανικήν 'Αγία Γραφή, διαβάζει τόν Εὐαγγελισμό. "Ὥστε λοιπόν, ἀναρωτιέται, ἡ ἀλήθεια βρίσκεται παντοῦ στίς ἴδιες καταστάσεις, μέ τίς ἴδιες λέξεις, σάν ἕνα γιγαντιαῖο κάτοπτρο;"

Κι'ἐξακολουθεῖ τό διάβασμα, ἐνῶ οἱ παχειές βροχές κυλοῦν μές

στίς νυχτιές τοῦ Νατάλ.

-Ἡ Μάγια γέννησε ἕνα παιδί τόσο ὄμορφο πού τά πουλιά ἦρθαν νά τό ἰδοῦν. Ἀλλά ὁ ἅγιος Ἀσίτα, πού ἀσκήτευε μές στά δάση ἄκουσεν ὕμνους στά οὐράνια. Κι' οἱ φωνές τοῦ μίλησαν γιά τή γέννηση ἑνός παιδιοῦ πού θάσωζε τόν κόσμο".

Ὁ Γκάντι ξανάνοιξε τή χοντρήν Ἁγία Γραφή τῶν Χριστιανῶν καί διάβασε:

-Ἀφοῦ δέ ἐγεννήθη ὁ Ἰησοῦς ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας ἐπί τῶν ἡμερῶν Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδού μάγοι ἀπό ἀνατολῶν ἦλθον εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες: "Ποῦ εἶναι ὁ γεννηθείς βασιλεύς τῶν Ἰουδαίων. Ὅτι εἴδομεν τόν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ καί ἤλθομεν ἵνα προσκυνήσωμεν αὐτόν...".

Ὁ Γκάντι χαμογέλασε καί πάλι καί συνέχισε τό βίο τοῦ Βούδδα:

-"Δίχως στιγμή νά χάση ὁ ἅγιος Ἀσίτα τράβηξε κατά τήν Καπιλαβαστοῦ ἀκολουθώντας τό δρόμο πού τούδειχναν τά πουλιά. Κι' ἐκεῖ ἔμαθε πώς στήν οἰκογένειά τῶν Γκοτάμα γεννήθηκεν ἕνα παιδί. Κατόπιν, σάν παρουσιάστηκε στόν πρίγκιπα Σουντοντάνα, ὁ Ἀσίτα εἶπε: "Χαρῆτε. Οἱ θεοί θά παρατήσουν τά ἱερά τους γιά νά ἰδοῦν τοῦτο τό παιδί. Ὅλοι οἱ οἰωνοί λένε πώς θά σώση τόν κόσμο. Ὁ γιός σας γεννήθηκε γιά τό καλό κάθε πλάσματος ζωντανοῦ. Θά ἁπλώση πάνω σ' ὅλους τή συμπόνια του καί θά σβύση τίς φλόγες τοῦ πόνου καί τῆς ἀπόγνωσης. Ἦρθε σέ τοῦτο τόν κόσμο γιά νά σώση τούς φτωχούς, τούς δυστυχισμένους, τούς ἀπελπισμένους..."

Πιέρ Μπουρταμπούρ (Pierre Bourtembourg). Ἀπό τό "Γκάντι, ὁ Ἅγιος τῶν Ἰνδιῶν". Μετάφρ. Α.Α.Σ. Ἀναδημοσιεύεται ἀπό τήν ἐφημερίδα "Καθημερινή".

Ζ΄ ΠΑΤΕΡΑΣ, ΜΑΝΑ, ΓΙΟΣ

Οἱ ἀλληλένδετες ἀρχές, ὁ Οὐρανός κ' ἡ Γῆ, ὁ Ἥλιος κ' ἡ Σελήνη, ὁ ἄντρας κ' ἡ γυναίκα ἦταν ἀρχικά ἕνα. Ὀντολογικά ἡ σύνδεσή τους εἶναι λειτουργία ζωτική. Δημιουργεῖ μιά τρίτη ἀρχή, πού εἶναι "κατ' εἰκόνα" τῆς πρώτης καί πού ἔχει τή φύση τῆς δεύτερης. Ὅπως ἀπό τή σύνδεση τοῦ Νοητικοῦ (Μάνας=νοῦς, λόγος, ἀλήθεια) μέ τή Φωνή (Βάχ=λόγος, φωνή, αἴσθηση, δόξα) γεννιέται ἡ ἔννοια, ἔτσι κ' ἡ σύνδεση τ' Οὐρανοῦ καί τῆς Γῆς ξυπνάει τό "Βρέφος", τή Φωτιά. Κ' ἡ γέννησή του τό χωρίζει τό "Βρέφος" ἀπ' τούς "γεννήτορες" του καί γεμίζει μέ φῶς τό ἐνδιάμεσο διάστημα. Ἴδια καί στό μικρόκοσμο ἀνάβει μές στήν κοιλότητα τῆς καρδιᾶς, εἶναι τό φῶς της. Λάμπει μές στήν κοιλιά τῆς μάνας του κ' ἔχει πλέρια στήν κατοχή του ὅλες τίς δυνάμεις του. Μόλις γεννιέται, περνάει τούς Ἑφτά Κόσμους, ἀνυψώνεται γιά νά διαβεῖ τήν πύλη τοῦ Ἥλιου, ὅπως ὁ καπνός τοῦ βωμοῦ ἤ τῆς κεντρικῆς ἑστίας, εἴτε τῆς ἐξωτερικῆς εἴτε τῆς ἐσωτερικῆς μας, ἀνυψώνεται γιά νά διαβεῖ τό Μάτι τοῦ Θόλου. Αὐτός ὁ Ἄγκνι εἶναι τότες ὁ μαντατοφόρος τοῦ Θεοῦ, ὁ κάτοικος τῆς κάθε ἀνθρώπινης κατοικίας εἴτε χτιστῆς εἴτε σω -

ματικῆς, ἡ φωτεινή καί πνευματική ἀρχή ζωῆς. Μεταδίνει τό ἄρωμα τῆς προσφορᾶς πού καίγεται ἀπό δῶ κάτω καί φτάνει ἴσαμε τόν κόσμο τόν πέρα ἀπό τό θόλο τ'Οὐρανοῦ. Ἐκεῖ πέρα ἄλλος δρόμος δέν εἶναι ἀπό τό Δρόμο τῶν Θεῶν. Αὐτόνε πρέπει νά τραβήξει κάθε ὀντότητα πού θέλει νά φτάσει στήν πέρα τήν ἄκρη τοῦ Ποταμιοῦ τῆς Ζωῆς, τοῦ τεράστιου καί φωτεινοῦ, πού χωρίζει τή γήινη τήν ἀκροποταμιά ἀπ'τήν οὐράνια.

'Απάντα Κ. Κοομαρασβάμυ, ἰνδός στοχαστής. 'Από τό βιβλίου του "'Ινδουϊσμός καί βουδδισμός"

Μετάφρ. Μαρ. Οἰκονόμου

Η΄ ΤΟ ΠΡΟΣΩΠΟ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

Κρατῶ μιά πέννα καί ζωγραφίζω
τό πρόσωπο τοῦ κόσμου γελαστό.
'Ανάμεσα στίς γραμμές γλιστροῦν τά δάκρυα.
Τά σβήνω. Μά πάλι ἐκεῖνα ἔρχονται
ἀπό χιλιάδες μάτια. Τά μαζεύω
στήν καρδιά μου, μά πῶς νά χωρέσει
τόσος σπαραγμός. 'Αρχίζω
σέ ἄλλο χαρτί νά γράφω. Ξανατρέχουν
δάκρυα μαζί καί ἱδρώτας καί τόσο μοιάζουν
πού νά χωρίσουν πιά δέν γίνεται.
'Αλλάζω μολύβια καί χαρτιά, μά πάλι
ὁ ἱδρώτας καί τά δάκρυα ὁλοένα. Θέλω
νά σχεδιάσω ἕνα χαμόγελο, ἕνα
βλέμμα χαρᾶς, μιά ἡλιαχτίδα
στό ἐχθρικό τοπεῖο τοῦ χειμώνα. Θέλω
ἕνα πράσινο κλαρί, νά δώσω
ἀντίδωρο σ'αὐτούς πού περιμένουν.
Ποῦ θἄβρω, Θέ μου, μιά φωνή καινούργια
ψωμί γιά τά παιδιά καί τά σπουργίτια;
Ὅσες φορές ἦρθε τό φῶς, σάν ἀστραπή
αἵματα εἶδα ὠκεανούς καί πάνω
στά αἵματα κραυγές νά ταξιδεύουν.
Κύριε,
κράτησε σταθερά τό χέρι μου πού τρέμει
κι'ἄνοιξε μιά σταλιά τόν οὐρανό νά ξεχυθεῖ
ὁ ἥλιος πάνω στίς πληγές καί νά ξεπλύνει
τά δάκρυα, τό αἷμα, τίς ρυτίδες
ἀπό τήν ἄγρια μορφή τοῦ κόσμου.
Ἡ ἀγάπη δέν μοὔμαθε νά ζωγραφίζω
ἄλλο ἀπ'τό δικό της πρόσωπο.

Τάκης Σωτῆρχος
'Από τή συλλογή "Μετοικεσία". 'Αθήνα, 1963

Θ΄ Ο ΗΡΩΔΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΙΔΙ

Ὁ Ἡρώδης, πού κατάτρεξε τό Παιδί κ'ἤθελε νά τό σκοτώσει, εἶν'ἡ εἰκόνα τοῦ κόσμου, πού καί τώρα θέλει νά τό σκοτώσει αὐτό τό Παιδί μές στόν εὐλαβικό τόν ἄνθρωπο. Καί πού πρέπει ἀπ'αὐτόν νά ξεφύγει κανένας, εἶναι ἀνάγκη νά ξεφύγει, ἄν θέλει νά τό κρατήσει ζωντανό μέσα του τό Παιδί. Καί τό Παιδί εἶναι τοῦ κάθε ἀνθρώπου ἡ ψυχή ἡ φωτισμένη πού πιστεύει.

Γιοχάννες Τάουλερ (Johannes Tauler, 1300 - 1361, γερμανός μυστικός. Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Ι΄ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΤΑ ΣΠΙΡΤΑ

Τό παιδί της μεγάλωσε, ἔκλεισε σήμερ
τά ἕξη του χρόνια. Τό χτένισε ὄμορφα.
Δέν θἄχει πιά ἀνάγκη. Περνᾶ καί τό βλέπει.
Στή γωνιά τῆς πλατείας στέκει σάν ἄντρας.
'Απ'τά πέντε κουτιά τά σπίρτα ἔχει κιόλας
πουλήσει τά τέσσερα.
Παίζει ὁ χειμώνας
στά δέκα του δάχτυλα. Γίνεται νύχτα.
Κοιτάζει ἡ μητέρα του δεξιά της, ζερβά της.
'Απάνω καί κάτω. Σκοτάδι.
"Αν μποροῦσεν ἀνάβοντας τό παιδί μου ἕνα σπίρτο
νά φωτίσει τόν κόσμο.

Νικηφόρος Βρεττάκος

ΙΑ΄ ΓΕΛΙΟ ΚΑΙ ΚΛΑΜΑ

Κλαίγει
στό λόγγο
ἡ λυγιά.

Γελάει
στό τζάκι
ἡ φωτιά.

Καρδιά μου
κλάψε
τή λυγιά.

Καρδιά μου
μοιάσε
τή φωτιά.

Δημήτρης Θεοδωρίδης 1 / 12 / 60

ΙΒ΄ ΤΟΥ ΓΕΝΑΡΗ ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Τοῦ Γενάρη ἡλιοβασίλεμα
γαλανό, καθάριο λάμπει
στολισμένο μέ τά χρώματα
μιᾶς μαγιάτικης αὐγῆς.

Πρώιμη Ἄνοιξη γιορτάζουνε
σ'ἄλλους κόσμους ἄλλοι κάμποι;
Τ'Οὐρανοῦ τά ρόδ'ἀνθίσανε
πρίν ἀνθίσουνε τῆς γῆς;

Γ. Δροσίνης
'Από τά "Φωτερά σκοτάδια"

ΙΓ΄ Η ΒΑΠΤΙΣΙΣ

Ἡ δευτέρα μύησις ἀναπαρίσταται συμβολικῶς εἰς τάς χριστιανικάς γραφάς διά τοῦ βαπτίσματος τοῦ Χριστοῦ.

Δι'αὐτῆς ὁ ἄνθρωπος, βυθιζόμενος εἰς τά νάματα τῆς ἀνθρωπίνης θλίψεως, λαμβάνει πλήρη συνείδησιν ἑαυτοῦ ὡς υἱοῦ τοῦ Θεοῦ εἰς τόν ὁποῖον ὁ πατήρ ἐκδηλοῦται, ἐξωτερικεύεται, φανερώνεται. Αἰσθάνεται τήν ζωήν τῆς Μονάδος, τοῦ ἐπουρανίου δηλονότι Πατρός, νά διαχύνεται εἰς τήν συνείδησίν του καί κατανοεῖ τότε ὅτι δέν ταυτίζεται μόνον μέ τούς ἀνθρώπους ἀλλά συγχρόνως καί μέ τόν Πατέρα του τόν ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Ὅτι ζῆ ἐπί τῆς γῆς διά νά ἐκπληρώση τό θέλημα τοῦ Πατρός καί νά ἀποτελέση τήν αἰσθητήν ἐκδήλωσίν Του. Γίνεται ὁ ἱερεύς τοῦ μυστηρίου τό ὁποῖον καλεῖται Θεός. Εἰσεχώρησε ὄπισθεν τῆς Ὡραίας Πύλης καί ἐπανῆλθε μέ τήν θείαν φωτοστεφάνην τῆς ἀκτινοβολούσης δόξης τήν ἀντανακλῶσαν τό ἀνέσπερον φῶς τοῦ θείου ἱεροῦ.

Τότε ἀρχίζει τό ἔργον τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία ἐκδηλοῦται ἀπό τήν ἀκάθεκτον προθυμίαν πρός βοήθειαν, παρηγορίαν καί ἀνακούφισιν τῶν πτωχῶν, τῶν ἐγκαταλελειμμένων, τῶν ἀπηλπισμένων.

Ἡ ἀκτινοβολοῦσα σοφία τήν ὁποίαν τότε ὁ ἄνθρωπος ἐκπροσωπεῖ, ἡ καλωσύνη καί ἡ ἀγάπη τήν ὁποίαν διαχύνει καταυγάζουν καί θερμαίνουν τούς χειμαζομένους εἰς τά σκότη τῆς ἀγνοίας καί τῆς πλάνης καί φέρουν εἰς αὐτούς μαζί μέ τήν παρηγορίαν, τήν χαρωπήν ἐλπίδα μιᾶς καλυτέρας ζωῆς.

Δημ. Νομικός
'Από τή διάλεξη "Αἱ μυήσεις τοῦ 'Ιησοῦ", πού περιέχεται στό βιβλίο "Θεοσοφικαί μελέται"

Καί ἰδού ἀνεώχθησαν αὐτῷ οἱ οὐρανοί (Ματθ.γ΄16)
Η ΒΑΠΤΙΣΗ
βυζαντινή εἰκόνα τοῦ ΙΓ΄ αἰώνα
ἀπό τήν Ἁγία Αἰκατερίνη τοῦ Σινά

ΙΔ΄ ΗΤΑΝΕ ΤΡΑΝΗ Η ΣΤΙΓΜΗ

Ἤτανε τρανή ἡ στιγμή
τοῦ Ἰορδάνη,
τοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου
καί τῆς γῆς
καί τῶν ἀνθρώπων
ἡ ὀλιγόλεπτη στιγμή
πού ἐβαφτίστηκεν ὁ Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος.

Ἤτανε τρανή καί μεγαλόχαρη
τοῦ Ἰορδάνη, τοῦ Ἰωάννη ἡ ἡμέρα.

Τά νερά τοῦ ποταμοῦ

τώρα δέν κυλοῦσαν, ἐφτερούγιζαν.
Φτερουγοῦσαν οἱ ὄχθες,
ὁ βυθός, ὁ κορμός,
τοῦ νεροῦ οἱ λευκές φτεροῦγες.
Σμάρια σμάρια τά νερά,
περιστέρια κ'ἐφτερούγιζαν,
γύρω ἀπ'τή λευκή περιστερά.
Κ'ὕστερα ἅπλωναν κοπαδιαστά
στήν ἀνατολή,
στή δύση,
στό βοριά
καί στό νοτιά,
σέ ὅλα τά σημεῖα τοῦ ὁρίζοντα.

Κι ὡς φτεροκοποῦσαν κι ἅπλωναν
οἱ λευκές - κατάλευκες φτεροῦγες
ἔκρουαν τίς εἰρηνικές
κι ἁπαλές χορδές τοῦ ἀνέμου,
ἅρπας ἀναδίνονταν ρυθμοί,
φθόγγοι καί ἦχοι
καί σκοποί νέοι..

Ἁρμονία
εἰρηνική κι ἀνάερη,
ἐνορχηστρωμένη στό πεντάγραμμο
τῆς καινούργιας βίβλου τῶν ἀνθρώπων,
τῆς Διαθήκης τῆς Καινῆς.

Ι. Π. Κουτσοχέρας
'Από τό "'Ιορδάνης ὁ ἀείροος"

ΙΕ΄ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΙΟΡΔΑΝΗ

Ὁ Ι. Κουτσοχέρας εἶναι ὁ πρῶτος, πιστεύω, πού μέσα στήν παγκόσμια λογοτεχνία χρησιμοποίησε τόν 'Ιορδάνη ποταμό. Πρῶτα πρῶτα σά σύμβολο ἑνός λαοῦ πού πορεύεται πρός τό πεπρωμένο του καί ἐπί πλέον σά σύμβολο μιᾶς μακρᾶς πορείας τῆς ἀνθρωπότητας πρός τήν Ὕψιστη γνώση. Σύμβολο ἀκόμα ἑνός εἴδους ὀσμώσεως τῆς βιβλικῆς γῆς καί τῆς γῆς τοῦ Εὐαγγελίου, ἑνός παρελθόντος καί ἑνός μέλλοντος πού περικλείουν τόν αἰώνιο κύκλο τοῦ χρόνου καί τῆς ζωῆς, ὅπου ὁ ἄνθρωπος πάντα ἀναζητάει νά προσπεράσει τή μοίρα του γιά νά τή φέρει κοντά σέ μιά τελειότητα πού πάντα τοῦ ξεφεύγει.

Γκαστόν - 'Ανρύ 'Ωφρέρ (Gaston - Henry Aufrère
Signor de Si 1959 καί 1960

ΑΝΑΜΕΣΑ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΓΗΣ

Α΄ ΑΝΑΜΕΣΑ ΟΥΡΑΝΟΥ ΚΑΙ ΓΗΣ

Ὁ ἄνθρωπος στέκει καταμεσίς τοῦ δρόμου ἀνάμεσα οὐρανοῦ καί γῆς, μέ τά πόδια βαθιά βουτηγμένα στή λάσπη τῆς ὑλικῆς ζωῆς καί μέ τό κεφάλι στόν οὐρανό. Τίς πιό πολλές φορές ἔχει τά μάτια σφαλιστά καί δέ βλέπει τήν ὀμορφιά τοῦ ὁραματισμοῦ. Ἤ τάχει ἀνοιχτά τά μάτια του μά καρφωμένα στή λάσπη καί στό βοῦρκο πού τοῦ σκεπάζουνε τά πόδια. Μά σάν τά μάτια σηκώσει ψηλά μιά στιγμούλα καί δεῖ τόν κόσμο τῆς πραγματικότητας καί τῶν πνευματικῶν ἀξιῶν, ἀρχινάει ἡ σπαραγμένη καί ταραγμένη ζωή τοῦ ἀνθρώπου πού τόν ἔχει συνεπάρει ἡ λαχτάρα νά φτάσει.

Ἄλις Α. Μπαίηλυ (Alice A. Bailey). Ἀπό τήν "Πραγματεία γιά τίς ἀχτίνες". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου.

Β΄ ΜΕΣΟΤΟΙΧΟΣ

Εἶμαι ἕνας ἄνθρωπος, ἕνας μεσότοιχος,
οὔτε θεός, οὔτε δαίμονας,
στό μεταξύ τους βρίσκομαι, γι'αὐτό καί τούς δυό τούς φοβᾶμαι,
καί προτιμῶ τήν αἴσθηση κι ἄς μέ τυραννεῖ,
μαθαίνω κι ὅσο περισσότερα μαθαίνω σιωπῶ.
Νά τρικυμίζεται ὁ ἔλατος καί νά σωπαίνει ξέρει,
ὁ χρόνος θάβει τόν καημό,
θάβει ἡ ὀσμή τούς σκοτωμένους σέ φαράγγι,
θάβω κι ἐγώ λίγο θάρρος, λίγη χαρά
νά τά φωνάζω ὅταν τά ἔχω ἀνάγκη.

Τί εἶναι ἕνα μικρούλι ἔντομο ἐμπρός στό Ἄπειρο;
Τί εἶμαι ἐγώ ἐμπρός στό Ἄπειρο;
Τί εἶναι ἡ Γῆ πού κατοικῶ ἐμπρός στό Ἄπειρο;
Γιορτή μπορεῖ νά γίνει ὁ κόσμος;
Ὁ θάνατος μᾶς μετακινεῖ στό Σύμπαν,
συναντιόμαστε σάν καράβια στή θάλασσα καί δέ γνωριζόμαστε,
γιατί μπαίνουμε διαρκῶς σέ σύνθεση καινούρια,
καλέ μου φίλε, ὤ ἄνθρωπε, μιά συσκευή τοῦ Πόνου πρέπει νά 'σαι.

Στό βάθος κάθε σκέψης μας ὑπάρχει ἕνα θέλω πάντα,
ποῦ νά γκρεμίσω αὐτό τό θέλω;
Χέρι μοῦ γνέφει μακρινό τοῦ βοριᾶ ἡ ἀλισάχνη,
τρικυμία τοῦ δέντρου καί τοῦ κύματος ἄς πιαστοῦμε,
εἴμαστε ἀδέρφια.

Τά σπίτια μας εἶναι ἁπλωμένα κατά τόν οὐρανό,
στερεά κι εὔθραυστα ὅπως ὄγκοι πάγου,
σβηστά κάρβουνα τά σπίτια μας

κατάντικρύ στό πέλαγος τῶν κόσμων,
μέ τίς ἐλπίδες μας νά καταλήγουν ἐκεῖ ὅπου καταλήγει
τῶν πλοίων ὁ καπνός.

Χτίσαμε τά σπίτια μας ἐναντίον τοῦ κεραυνοῦ,
τήν ἀκοινώνητη περάσαμε θάλασσα,
πλέουμε στόν ἀέρα,
ταξιδεύουμε ὡς τ'ἄστρα,
τί μεταβάλαμε ὅμως ἀπ'ὅλα ὅσα βλέπουμε;
τί ἀλλάξαμε τοῦ κόσμου;
τί κερδίσαμε πού ζήσαμε, ὦ φίλοι;
μέσα σ'αὐτόν τόν μεσότοιχο
σᾶς ἐρωτῶ, εἶστε εὐτυχισμένοι;

Στενάζει ἡ θάλασσα στό παράθυρό μου,
στενάζει κι ἡ ψυχή μου,
μακρινός εἶμαι ἀντίλαλος, τοῦ Θεοῦ ἕνας ἦχος εἶμαι.
Στενάζει ἡ θάλασσα στό παράθυρό μου μαζί μέ τήν ψυχή μου.

Σαράντος Παυλέας

Γ΄ ΓΙΟΦΥΡΙ

Στόν ἄνθρωπο τ'ἀληθινά μεγάλο εἶναι τ'ὅτι γεννιέται νά 'ναι τό γιοφύρι κι ὄχι τό τέρμα.

Φρίντριχ Νίτσε (Friedrich Nietzsche, 1844-1900)
'Από τό "Αὐτά 'πε ὁ Ζαρατούστρας". Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Δ΄ ΜΕΣ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΥ ΚΟΙΤΟΝΤΑΣ

Ταῦτα εἰπών ἔπτυσε χαμαί καί ἐποίησε πηλόν ἐκ τοῦ πτύσματος καί ἐπέχρισε τόν πηλόν ἐπί τούς ὀφθαλμούς τοῦ τυφλοῦ καί εἶπεν αὐτῷ· Ὕπαγε, νίψαι εἰς τήν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ, ὅ ἑρμηνεύεται ἀπεσταλμένος. ἀπῆλθεν οὖν καί ἐνίψατο καί ἦλθε βλέπων.

Κατά 'Ιωάννην κεφ. θ΄ ἐδάφ. 5-8

Θαρρῶ πώς ὅπως ἔγινε μέ τόν τυφλό τοῦ Εὐαγγέλιου τό ἴδιο μπορεῖ νά γίνει καί μέ τά μάτια τῆς ψυχῆς τοῦ κάθε σαρκικοῦ ἀνθρώπου.

Εἶναι μπορετό ν'ἀνοιχτοῦν καί νά δοῦν τό φῶς μονάχα σάν ἀλειφτοῦν μέ τή λάσπη τῆς πείρας τῆς γήινης ὕπαρξής μας.

Τή λάσπη αὐτή κάθε στιγμή τήν ἑτοιμάζει ἡ Ζωή γιά χάρη μας σμίγοντας τό θαματουργό σάλιο της μέ τό χῶμα τοῦ θυμικοῦ -αἰσθησιακοῦ κόσμου μας.

Μά χρειάζεται καί κάτι ἄλλο ἀκόμα. Τά λερωμένα ἀπό τή λάσπη μάτια μας χρειάζεται ἀκόμα νά πλυθοῦν ἀπό μᾶς καλά μέσα στῆς χάρης τά νερά, κείνης τῆς κολυμβήθρας τοῦ Σιλωάμ πού θά μπορούσαμε ἐμεῖς νά τήν καλέσουμε 'Αγάπη.

Δημήτρης Θεοδωρίδης

Ε΄ ΑΠ' ΤΗ ΣΚΟΝΗ ΩΣ Τ' ΑΣΤΕΡΙΑ

Ὁ ἄνθρωπος θέλει πάντα ν'ἀγωνίζεται γιά νά καταχτήσει τόν κόσμο, γιά νά ἐπιβάλει τή θέληση τοῦ ἀνθρώπου στ'ὄνομα τοῦ θεοῦ του. Μέ παντιέρες καί ξεφωνητά, λεγεῶνες καί σταυρούς, ἀπ - τούς καί ἥλιους, πολεμικές κραυγές συναγερμοῦ καί αἷμα. Ἔχει τά πόδια στή σκόνη, τό κεφάλι στ'ἀστέρια.

Χάν Σουγίν, σύγχρονή μας κινέζα μυθιστοριογράφος. 'Από τό μυθιστόρημα "Πολλαπλή λάμψη". Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου.

Ϛ΄ ΑΝΑΜΕΣΑ ΓΗΣ ΚΙ ΟΥΡΑΝΟΥ

Ὁ Οὐρανός μέ τά μυριάδες μάτια του
μᾶς βλέπει. Φίλησέ με.
Ἡ γῆ αἰνιγματικά σωπαίνει.
Καί περιμένει τό δικό σου τ' ὄνομα.
Γιά νά βροντήσει μέ μυριάδες πόρτες.
Καί μέ μυριάδες στόματα ν'ἀποκριθεῖ.

Πέτα! μᾶς κράζει τ'οὐρανοῦ τό κάλεσμα.
Ἡ γῆ μᾶς κάνει νά θυμόμαστε πώς εἴμαστε ἄνθρωποι.

Σ'αἰώνιο πάλαιμα
οὐρανός καί γῆ.
Μά ἡ σύγκρουση γοργά τελειώνει.
Πετᾶ ὁ μετεωρίτης κι ἀφανίζεται
τήν ὥρα πού τονε τραβάει ἡ γῆ.

Τάχα μᾶς μέλλεται καί μᾶς μιά τέτοια πτήση
πού θά ἐγκαταλείψουμε τόν οὐρανό;

Γιατί σωπαίνουμε;
Τί περιμένουμε κοιτάζοντας τά πόδια μας;

Καταμεσίς στή νύχτα.
Καταμεσίς τοῦ δρόμου.
Κι ἀπάνωθέ μας τό φεγγάρι πελιδνό.
Κ'ἡ πολιτεία πού μᾶς κοιτᾶ μέ βλέμμα πύρινο
στήν ἄβυσσο μπροστά.

Καί μεῖς προτοῦ ν'ἀναφλεγοῦμε
στεκόμαστε στήν ἄκρη τοῦ γκρεμοῦ.
Σ'αὐτή τήν ὥρα τήν ἀνεπανάληπτη.
'Ανάμεσα γῆς κι οὐρανοῦ.

Ντιμίταρ Μετόντιεφ, σύγχρονός μας βούλγαρος ποιητής καί πεζογράφος (γεννημένος τό 1922). 'Απόδοση Μελισσάνθης.

ΕΝΑΡΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΠΕΡΙΟΔΟΥ 1964-1965

Στίς 20 τοῦ 'Οχτώβρη ξαναρχίσανε οἱ ἐργασίες τῆς Θ. ΕΝ. μέ τήν ὁμιλία τῆς ἀδ. Διαχειρ. 'Αγλ. Ζάννου πού δημοσιεύεται παρακάτω.

ΕΡΕΥΝΗΤΗΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Μέ πόση χαρά σᾶς ξαναβλέπω ὅλους ἐδῶ. Μέ πόση χαρά ἀρχίζομε καί πάλι τίς ἐργασίες μας.

Τίς ἐργασίες μας πού πρέπει ὅλο καί νά προχωροῦνε πιό πολύ, ὅλο καί ν'ἀνοίγουνε καινούργιους δρόμους, ὅλο καί ν'ἀνεβαίνουν πιό ψηλά στό μεγάλο Βουνό τῆς Ζωῆς. Εἴμαστε οἱ ὀρειβάτες τῆς Ζωῆς, φτιάχνομε τό δικό μας τό δρόμο καί ξεριζώνομε τ' ἀγκάθια καί βγάζομε τίς πέτρες γιά νά μπορέσει ὁ δρόμος μας νά γίνει πιό ἀνοιχτός, πιό ἐλεύθερος. Πόσα καί πόσα ἀγκάθια, πόσοι θεώρατοι βράχοι βρίσκονται μπροστά μας. Καί τ'ἀγκάθια κ'οἱ βράχοι εἶναι τά ἐμπόδιά μας, τά προβλήματά μας, ὅλες οἱ ἀμέτρητες δυσκολίες πού μᾶς φράζουν τό δρόμο. Εὐτυχισμένος ἐκεῖνος πού μέ χέρι στιβαρό βγάζει θαρρετά τά ἐμπόδια πού στέκουνε μπροστά του. Εὐτυχισμένος ὁ γενναῖος ἀγωνιστής τῆς ζωῆς πού δέν τρομάζει μπρός στίς δυσκολίες, μπρός στούς ἀγῶνες, μά ἴσα ἴσα ἀντλεῖ ἀπ'αὐτά νέα δύναμη, νέο θάρρος. Γιατί ὁ ἀγώνας τοῦ δίνει τήν ἔξαρση, τή μέθη τῆς πράξης, τή σοφία τῆς πείρας. 'Ο ἀγώνας εἶναι ἡ μεγάλη δοκιμασία τοῦ ἀνθρώπου. Δοκιμάζεται αὐτός πού ἀγωνίζεται. Καί μόνο αὐτός ξέρει νά ζεῖ. Μόνο αὐτός πού δέν στέκει ποτέ, πού δέν μουχλιάζει μές στήν ἀκινησία, στήν ἀδράνεια, πού πάντα προσπαθεῖ, πού δέν φοβᾶται τήν ἀποτυχία, ἀλλά βλέπει μπροστά του τό ὅραμα τῆς 'Ελευθερίας, τῆς Νίκης, μόνο αὐτός νιώθει τή χαρά τῆς ζωῆς.

'Αλλά πρῶτα ἀπ'ὅλα αὐτός πού ἀγωνίζεται γιά τήν 'Ελευθερία, γιά τήν 'Αλήθεια (κ'ἡ 'Αλήθεια'Ελευθερία εἶναι) πρέπει πρῶτα ν'ἀγωνιστεῖ μέσα στόν ἴδιο τόν ἑαυτό του. Πρέπει νά προσπαθεῖ νά βγάλει ἀπό μέσα του ὅ,τι εἶναι ψεύτικο, πλανερό, ἄσχημο. Νά βγάλει τή σκλαβιά, τήν προκατάληψη, κάθε παληά σκουριασμένη ἰδέα, κάθε σκέψη πού δέν ἀνταποκρίνεται στή σημερινή ζωντανή, παλλόμενη Πραγματικότητα. 'Ο ἀληθινός ἐρευνητής τῆς ζωῆς πρέπει πρῶτα ἀπ'ὅλα νά ζεῖ στό τώρα, νά διαλύσει τήν ἀναφομοίωτη πείρα τοῦ παρελθόντος καί τίς πλανερές ἐλπίδες γιά τό μέλλον. Νά μή σκλαβώνεται σέ θεωρίες καί ν'ἀνακαλύφει αὐτό πού εἶναι πραγματικά δικό του, τή δικιά του ζωντανή σκέψη -αἴσθημα, τή δικιά του ζωή. Γιατί τό ἀναφομοίωτο εἶναι ξένο σῶμα γιά τόν ψυχικό μας κόσμο, εἶναι νεκρό γιά μᾶς. Μόνο ὅ,τι ἔχομε ζήσει εἶναι πραγματικά δικό μας. Ὅ,τι εἶναι δικό μας, ἡ σκέψη μας, κάθε μας ἐκδήλωση, εἴτε ὁρατή εἴτε ἀόρατη, εἶναι ζωή τοῦ ἑαυτοῦ μας.

Δυστυχῶς οἱ πιό πολλοί ἀπό μᾶς ἔχομε τήν τάση νά παπαγαλίζομε τούς ἄλλους, ν'ἀκολουθοῦμε τυφλά τίς μεγάλες αὐθεντίες, χωρίς ἐμεῖς οἱ ἴδιοι ν'ἀφομοιώνομε τά λόγια τους μέσα μας καί νά τά κάνομε ζωντανά δικά μας. Ζοῦμε στήν ἀδράνεια, στήν ἀρνητική παθητικότητα, στή νωθρότητα τῆς σκέψης. Μά ζωντανός δέν εἶναι ἐκεῖνος πού παπαγαλίζει τά λόγια τῶν ἄλλων. Εἶναι σκλαβωμένος στίς ξένες ἰδέες, στίς ξένες θεωρίες. Κι ὁ ὑποταγμένος σκλάβος πού δέ νιώθει κάν τή σκλαβιά του δέν μπορεῖ ποτέ νά ἐργαστεῖ γιά τήν 'Ελευθερία.

Ἄς δοῦμε θαρρετά μέσα μας κι ἄς μή φοβηθοῦμε ν'ἀντικρύσουμε τήν ὠμή πραγματικότητα, τό πόσο κανένας μας δέν ζεῖ τή δικιά του τήν προσωπική ἀλήθεια. Καί πόσο πιό μακριά βρίσκεται ἡ ἀπρόσωπη 'Αλήθεια, αὐτή πού εἶναι ὁ σκοπός τῆς Θεοσοφίας. Ὁ κάθε θεόσοφος λέγει πώς ψάχνει νά βρεῖ τήν 'Αλήθεια. Τάχα εἶναι βέβαιο πώς εἶναι εἰλικρινής μέ τόν ἑαυτό του; Ἴσως νά πιστεύει παθητικά μιά θεωρητική 'Αλήθεια. 'Ακούει ἄλλους νά μιλᾶνε γιά τούς κρυμμένους Νόμους τῆς Ζωῆς, γιά τίς "λανθάνουσες δυνάμεις" πού βρίσκονται καί μέσα στή Φύση καί μέσα σ'αὐτόν τόν ἴδιο. Νομίζει πώς ἔτσι εὔκολα μπορεῖ νά τίς ξυπνήσει μέ θεωρίες καί τεχνητά μέσα. Συγκεντρώνεται στά διάφορα αἰθερικά καί ἀστρικά κέντρα του, στά λεγόμενα μέ τήν ἰνδική λέξη "τσάκρας", ἀλλά ἔχει τά μάτια του κλειστά στήν πραγματικότητα τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του. Στή δικιά του ὑποκειμενική 'Αλήθεια. Ἔχει τ' αὐτιά του κλειστά στό ἀδιάκοπο κάλεσμα τῆς Ζωῆς.

Ποιός εἶναι λοιπόν αὐτός ὁ ἴδιος, αὐτός πού ποθεῖ, πού θέλει, πού σκέπτεται, πού ἀγαπᾶ; Ποιό εἶναι τό βάθος τοῦ εἶναι του; Αὐτό πού ἀληθινά ζεῖ μέσα του, πού δέν εἶναι νεκρό, ἀναφομοίωτο, ξένο; Τί εἶναι αὐτό πού ἕνα ἕνα παραλαμβάνει τά ξένα καί ἤ τ'ἀφομοιώνει, τά κάνει δικά του, ἤ τά κρατάει σάν ξένες οὐσίες ἤ τά πετάει μακριά του; Μά ἔχει τό θάρρος νά πετάξει ὅλες τίς παλιές του σκουριασμένες ἰδέες κι ὅ,τι εἶναι ξένο στόν ἀληθινό ἑαυτό του; Αὐτόν τόν ἀληθινό ἑαυτό μας πρέπει πρῶτα νά βροῦμε. Αὐτός εἶναι ἡ δικιά μας ἡ 'Αλήθεια, ἡ Πραγματικότητα πού ζεῖ ζωντανά μέσα μας. Κι ἄν δέν τή βροῦμε πρῶτα αὐτή, δέν θά μπορέσουμε ποτέ καμμιάν ἄλλη νά βροῦμε στ'ἀλήθεια. Νά δοῦμε πρῶτα ἀπ'ὅλα τί εἶναι δικό μας καί τί ξένο. Καί γιατί ἀπ' τά ξένα πού μᾶς ἔρχονται τό ἕνα μᾶς ἀρέσει καί τό παίρνομε καί τ'ἀφομοιώνομε, καί τό ἄλλο δέν μᾶς ἀρέσει καί τό διώχνομε μακριά; Τί εἶναι αὐτό μέσα στό κέντρο τοῦ ἑαυτοῦ μας πού κάνει τήν ἐκλογή; Καί γιατί τήν κάνει; Τί εἶναι αὐτό πού λέγει θέλω καί δέν θέλω; Ποιά εἶναι αὐτή ἡ θέληση, αὐτή ἡ κινητήρια ὤθηση πού μᾶς σπρώχνει ὁλοένα μέσα στή ζωή; Αὐτή τήν ἐπιθυμία, αὐτή τή θέληση(καί θέληση εἶναι ἐπιθυμία μέ νοῦ μαζί) νά δοῦμε ὅσο μποροῦμε πιό ξάστερα καί νά τήν καθαρίσουμε ἀπό κάθε ξένο στοιχεῖο καί νά τή ζοῦμε γυμνή, ὁλοκάθαρη, ὁλό -

τελα δική μας. Νά τήν ἐλευθερώσουμε ἀπ'τίς ἀναθυμιάσεις, ἀπ'τόν ἐξωτερικό καπνό καί νά τήν κάνομε ν'ἀστράφει καθαρή, φλογερή. Ἡ καθαρή θέληση εἶναι ἡ ἴδια ἡ Φλόγα τῆς Ζωῆς πού ζεῖ πάντα μέσα μας, ἡ ἴδια ἡ Θειότητα. Μά σήμερα δέν τήν ξέρομε. Σήμερα ξέρομε μονάχα αὐτή τήν παραμορφωμένη ἐγωκεντρική θέληση, πούναι γεμάτη αὐταπάτες, περιορισμούς, σκλαβωμένη μέσα στά πάθη, μέσα στήν ἄγνοια.

Ἡ πρώτη ἐργασία πού ἔχομε νά κάνομε προτοῦ νά προσπαθήσουμε ν'ἀνεβοῦμε στίς ἀπάτητες κορφές εἶναι νά πατήσουμε γερά στό ἐδῶ καί στό τώρα, νά νιώσουμε τήν καυτή πραγματικότητα πού ζεῖ μέσα μας καί γύρω μας παντοῦ. Κι ὅσο ἡ θέληση καθαρίζεται τόσο κ' ἐλευθερώνει ὅλη τή θαυμαστή δυναμικότητα πού κρύβει μέσα της. Εἶναι ἀφάνταστη ἡ δύναμη τῆς ἐλευθερωμένης καθαρῆς θέλησης. Αὐτή εἶναι ἡ πίστη πού εἶπε ὁ Ἰησοῦς ... καί ὄρη μπορεῖ νά μετακινήσει. Γιατί ἡ πίστη εἶναι ἡ ζωντανή βεβαιότητα. Εἶναι ἡ φλόγα τῆς θέλησης, πού δέν ἀμφιταλαντεύεται, δέν δειλιάζει, πού ξέρει νά ὑλοποιεῖ τά γεγονότα, τό ἀόρατο νά τό κάνει ὁρατό, τό φαινομενικά ἀκατόρθωτο κατορθωτό. "Ὅ,τι θέλεις μπορεῖς", εἶπε κάποιος μεγάλος Διδάσκαλος. Φυσικά ἐννοεῖ τήν καθαρή ἐλεύθερη θέληση, ὄχι τή σκλάβα τῆς ἐγωκεντρικῆς ἐπιθυμίας, πού μπορεῖ νά καταλήξει στή Μαύρη Μαγεία.

Αὐτή τή δύναμη τῆς θέλησης πρέπει πολύ βαθειά νά τή σκεφθοῦμε καί νά μή φανταζόμαστεποτέ πώς εἴμαστε ἀνήμπορα, ἀδύναμα πλάσματα πού σκορπιοῦνται ἐδῶ κ'ἐκεῖ στό φύσημα τοῦ ἀγέρα. Ὅσο βλέπομε πιό καθαρά μέσα μας, τόσο τά φεύτικα, τά ξένα στοιχεῖα φεύγουνε, τόσο οἱ δυνάμεις μας ἐλευθερώνονται, τόσο ἀπό σκλάβοι τῆς μοίρας μας γινόμαστε οἱ κύριοί της.

Ὅλοι μας ἔχομε ἀκούσει γιά τόν Νόμο τοῦ Κάρμα. Ξέρομε πώς ἐμεῖς ὑφάναμε, μέσ'ἀπ'τούς αἰῶνες, κλωστή μέ κλωστή, τό δίχτυ τῆς εἱμαρμένης μας. Ἀλλά πόσο λίγο ἔχομε καταλάβει ἀληθινά τό νόημα αὐτῆς τῆς διδασκαλίας. Σκύβομε παθητικά, μοιρολατρικά τό κεφάλι καί μέ δάκρυα δεχόμαστε τά χτυπήματα τῆς μοίρας ἤ ἐπαναστατοῦμε, θυμώνομε, τά βάζομε μέ τόν ἀδυσώπητο Θεό, πού μᾶς ἔστειλε ὅλην αὐτή τή συμφορά. Καί δέν ξέρομε πώς ὅσο ὁ ἑαυτός μας ἀλλάζει τόσο καί τό Κάρμα μας κι αὐτό ἀλλάζει. Τό Κάρμα εἶναι ἀναπόσπαστο ἀπ'τόν ἑαυτό μας. "Μά τί φταῖμε", λέμε, "σήμερα εἴμαστε καλοί, σήμερα δέν κάναμε κανένα μεγάλο ἁμάρτημα, γιατί νά βασανιζόμαστε τόσο πολύ"; Μά ἄν σκύψουμε βαθειά μέσα μας θ'ἀκούσουμε τόν μακρινό μισοσβυσμένο ἀντίλαλο τοῦ παρελθόντος νά λέει: "Ζῶ ἀκόμα. Τό παρελθόν δέν ἔχει πεθάνει...." Θά σᾶς φανεῖ φοβερό αὐτό πού λέγω τώρα, θά σκεφθεῖτε πώς εἶναι κάτι ἔξω ἀπ' τήν πραγματικότητα καί θά πεῖτε: "Μπορεῖ κάποτε, σέ κάποια παληά ζωή νά σκότωσα ἤ νά ἔκανα κάποια ἄλλη πολύ σκληρή πράξη, νά πρόδωσα, νάμουν κουφός στό βόγγο τῶν ἀνθρώπων καί γι'αὐτό σήμερα νά ὑποφέρω ἔτσι, Μά σήμερα δέν ἔκανα τίποτε ἀπό ὅλα αὐτά. Σήμερα σέ

τί μπορῶ νά φταίω;" "Ναί, σήμερα μπορεῖ νά μήν κάναμε ἐγκλήματα. Ἄς δοῦμε ὅμως θαρρετά στό βάθος τοῦ ἑαυτοῦ μας κι ἄς ἀκούσουμε τόν ἀπόμακρο ἀντίλαλο. Τάχα καμμιά, ἀπόλυτα καμμιά, ἔστω καί στό ἐλάχιστο, καμμιά σκληρή σκέψη ἤ ἐπιθυμία, καμμιά ἀπονιά, καμμιά ἀδιαφορία γιά τόν πόνο τοῦ ἄλλου δέν μᾶς δένει μέ τό παρελθόν; Εἴμαστε τελείως ἄσχετοι μ'αὐτό; Ὅσο καί τό ἐλάχιστο ἀπ'ὅλα αὐτά καί μέσα στ'ἄγνωστα τά βάθη τοῦ ὑποσυνειδήτου μας ὑπάρχει, τόσο καί τό Κάρμα νά ἐξακολουθεῖ νά ὑπάρχει. Ὅσο ἐλευθερωνόμαστε, τόσο καί τό Κάρμα χάνει ὁλοένα τή δύναμη του, τήν ἐπίδρασή του καί σβύνει σιγά σιγά. Ὁ ρυθμός ἐξαρτιέται ἀπό πολλούς παράγοντες. Στόν ἀόρατο κόσμο ὁ γνωστός μας χρόνος δέν ὑπάρχει. Οἱ κύκλοι στριφογυρίζουνε. Ὁ ἕνας ἀρχίζει, ὁ ἄλλος τελειώνει. Ὁ χρόνος εἶναι σχετικός. Κι ἀπ'τή δική μας τή θέληση καί προσπάθεια ἐξαρτιέται τό νά συντομεύει ὅλο καί πιό πολύ καί τό αὔριο νά τό κάνομε σήμερα καί τό βαρύ φορτίο τοῦ Κάρμα μέ τή νοημοσύνη μας, μέ τήν ἀγάπη μας ὅλο καί πιό γρήγορα νά διαλυθεῖ. Ἔρχονται τά κύματα τοῦ Κάρμα καί σπᾶνε πάνω στό βράχο τοῦ Φωτός.

Γι'αὐτό ἡ θέλησή μας, ἡ νοημοσύνη μας, ἡ προσπάθειά μας ἔχουν τόσο μεγάλη σημασία καί μποροῦν νά μεταμορφώσουν τή ζωή μας ὁλόκληρη.

"Καί εἶπε καί ἐγένετο". Μέ τή θέληση δημιουργήθηκε ὁ κόσμος. Κι ὅπως εἴπαμε, ἡ θέληση εἶναι ἡ ἐνεργητική δύναμη τῆς πίστης. Τῆς πίστης στίς δυνάμεις τῆς ζωῆς. Δέν εἶναι ἡ παθητική, ἡ ἄβουλη πίστη πού τά περιμένει ὅλα ἀπ'ἔξω, ἀπ'τή λεγόμενη ἐξωτερική θεϊκή βοήθεια, ἀλλά εἶναι αὐτή ἡ ἐνεργητική, ἡ δημιουργική, ἡ τεράστια δύναμη τοῦ Λόγου πού ἔπλασε τά πάντα καί πού βρίσκεται στ'ἄγνωστα βάθη τοῦ εἶναι μας.

Ἔτσι λοιπόν ἄς σκύψουμε θαρρετά ν'ἀκούσουμε τόν μακρινό ἀντίλαλο καί πίσω ἀπ'τόν ἀντίλαλο ν'ἀκούσουμε τήν ἴδια τή φωνή τοῦ Θεοῦ νά μᾶς λέγει: "Σῶστε με, ἐλευθερῶστε με. Σπάστε πιά τίς ἁλυσίδες τοῦ ψεύτικου ἐγώ σας".

Σήμερα πιό πολύ ἀπό ποτέ ἔχει ἀνάγκη ἡ ἀνθρωπότητα ἀπ'τό σοφό ἀρχαῖο ρητό: "Γνῶθι σαυτόν". Κι ὅπως γράφει ἡ μεγάλη θεόσοφος Κάθριν Τίνγκλυ, μιά ἀπ'τίς καλύτερες μαθήτριες τῆς Μπλαβάτσκυ: "Αὐτή τή διδασκαλία ἡ Θεοσοφία πρέπει νά τή χαράξει μέσα σέ κάθε ἀνθρώπινη ζωή". Καί πιό πολύ ἀκόμα ὁ σημερινός ἰνδός σοφός Κρισναμούρτι λέγει καί ξαναλέγει πώς πρῶτα ἀπ'ὅλα πρέπει νά γνωρίσουμε τόν ἑαυτό μας καί νά μήν ἀκολουθοῦμε στά τυφλά τίς ξένες αὐθεντίες. Αὐτό εἶναι τό πρῶτο μας βῆμα. Τί νά προσπαθοῦμε γιά ὅλα τ'ἄλλα, τί νά θέλομε ξαφνικά νά βρεθοῦμε στήν κορυφή τοῦ Βουνοῦ, ἀφοῦ δέν ἔχομε πατήσει ἀκόμα τούς πρόποδες του; Τί νά θέλουμε νά φτάσουμε στό ἄμορφο, στό ἀπρόσωπο, ἀφοῦ ἀκόμα δέν ξέρομε τή δικιά μας πραγματική μορφή, τό δικό μας τό πρόσωπο; Πῶς νά λέμε πώς θέλομε νά χάσουμε τό ἐγώ μας, νά λέμε τά μεγάλα λόγια γιά τή διάλυση τῆς προσωπικότητας κ.λ.π. ὅταν

ἀκόμα δέν ξέρομε ποιά εἶναι αὐτή ἡ προσωπικότητά μας; Καί λέμε καί ξαναλέμε τά παχειά λόγια πώς ὁ νοῦς εἶναι ὁ φονιᾶς τῆς πραγματικότητας καί πρέπει νά πεθάνει ἡ σκέψη γιά νά γεννηθεῖ τό κάτι ἄλλο μέσα μας, ὅταν ἀκόμα δέν ξέρομε τήν ἴδια μας τή σκέψη, δέν ξέρομε τί θέλομε, τί ζητοῦμε, τί κυνηγοῦμε. Πῶς θά ξεπεράσουμε τή σκέψη καί θά φτάσουμε σ'αὐτό τό "ἄλλο", στήν ὑπερκόσμια'ἐνόραση, στή Νιρβάνα, ὅταν ἔχομε νωθρότητα στή σκέψη, ὅταν δέν ξέρομε τόν ἀληθινό μας νοῦ τόν καθαρισμένο ἀπ'ὅλα τά ἀναφομοίωτα στοιχεῖα κ'εἴμαστε γεμάτοι ἀπό καλούπια; Ὅταν δέν ξέρομε ποιές εἶναι οἱ ἀναρίθμητες προκαταλήψεις μας, οἱ ἀναρίθμητες δεισιδαιμονίες μας, οἱ ἀναρίθμητες ἀνοησίες μας; Πρέπει συνέχεια νά τή γυμνάζομε τή σκέψη κι ὄχι νά τήν ἀφήνομε ν' ἀδρανεῖ. Εἶναι ἡ μεγαλομανία κι ὁ ἐγωκεντρισμός τοῦ ἀνθρώπου νά θέλει νά φαντάζεται πώς κοντεύει νά φτάσει στό τέρμα, νά αὐτοϊκανοποιεῖται, πώς κοντεύει νά γίνει ὑπεράνθρωπος ὅταν ἀκόμα οὔτε ἀληθινός ἄνθρωπος (μ'ὅλη τή σημασία τῆς λέξης) δέν ἔχει γίνει.

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νά γίνει ἄξιος οἰκοδόμος τοῦ ἑαυτοῦ του κι ὁλοένα νά χτίζει στερεά καί σωστά. Νά γίνομε σάν τό γλύπτη πού γιά νά φτιάξει τό ἄγαλμά του, γιά νά τοῦ δώσει τήν ὡραία του μορφή, πόσα καί πόσα κομμάτια πέτρα πετάει μακριά. Δηλαδή ὅλα τ' ἀναφομοίωτα τά περιττά στοιχεῖα.

Νά γίνομε θαρραλεοι ἐρευνητές τοῦ ἑαυτοῦ μας καί τῆς ζωῆς ὁλόκληρης κι ἄς μήν τρομάξουμε γιά ὅ,τι κι ἄν δοῦμε. Μή δειλιάσουμε γιά ὅ,τι ἄσχημο κι ἄν ἀντικρύσουμε καί μέσα μας καί ἔξω ἀπό μᾶς. "Μήν ἀποστρέφομε τό πρόσωπό ἀπ'τήν πυορροῦσα πληγή"."Αν μᾶς ἀηδιάζει τό πύον πῶς θ'ἀνοίξουμε τό ἀπόστημα, πῶς θά καθαρίσουμε τήν πληγή; Τό καθαρό μάτι, ἡ διαύγεια τοῦ νοῦ, εἶναι τό κοφτερό νυστέρι πού ἀνοίγει τήν πληγή. Μή μᾶς πιάσει ἀπελπισία οὔτε γιά τά δικά μας λάθη οὔτε γιά τά λάθη τοῦ πιό ἀγαπημένου μας ἀδελφοῦ, ἀλλά νά νιώθομε χαρά γιατί ἐργαζόμαστε γιά τήν Τελειότητα, γιά τήν 'Αγάπη. Κ'ἡ χαρά αὐτή ἄς εἶναι ὁ φάρος τῆς ζωῆς μας. Καί μονάχα τότε τά τωρινά μας τά μικρά, τ'ἀνήμπορα φτερούγια θά μπορέσουν νά μεγαλώσουνε, ν'ἀνοίξουνε, νά γίνουνε φτεροῦγες δυνατές.

Ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ χαρά, ἡ ἀγάπη, ἄς φωτίσουν τόν ἑαυτό μας ὁλόκληρο κι ἄς μᾶς κάνουν νά μπορέσουμε ἀληθινά νά ἐργαστοῦμε γιά τή Θεοσοφία, γιά τήν 'Ανθρωπότητα. Νά γίνομε ἕνας ἀληθινός πυρήνας Παγκόσμιας 'Αδελφότητας. Ὁ πυρήνας εἶναι τό κουκούτσι, τό ζωντανό κουκούτσι, πούναι γεμάτο ἀπ'τή δύναμη τῆς ζωῆς καί πού θά βγάλει μιά μέρα τό μεγάλο τό δέντρο. Τό κουκούτσι, ὅταν εἶναι ξερό, νεκρό, ποτέ δέν θά φυτρώσει. Καί τό κουκούτσι αὐτό τό ζωντανό μονάχα μές στή ζωντάνια τῆς καρδιᾶς μας τίς ρίζες του θά βγάλει.

Θά ξαναπῶ μερικά λόγια τῆς Τίνγκλυ: "'Υπάρχει μέσα στή Θεοσοφία μιά αἰσιοδοξία τόσο μαγική καί τόσο ἐμπνευστική καί τόσο

θαυμάσια πού ἄν μποροῦσα θ'ἀντάλλαζα τόν κόσμο ὁλόκληρο γιά τίς ὑπέροχες ἰδέες της. Ἄν σήμερα μέσα στίς ἐργασίες τῶν Ἐθνῶν μας εἴχαμε τό φῶς αὐτῆς τῆς ἐμπνευστικῆς παλλόμενης φιλοσοφίας, θά βρίσκαμε μιά ἐσωτερική κι ἀνώτερη ἐκδήλωση τῆς Ἀδελφότητας. Ἡ δύναμή της θ'ἄγγιζε καί θά ζωντάνευε καί τά πιό ἀδιάφορα μυαλά. Θά ἔφερνε τήν πνοή τῆς ζωῆς σ'ἐκείνους πού φορτωμένοι ἀπ' τό Κάρμα τους εἶναι τώρα σάν μισοπεθαμένοι. Ναί, ἔτσι εἶναι κ' οἱ ἄνθρωποι καί τά ἔθν.. Κι ὁ κόσμος ἔχει ἀνάγκη ν'ἀνέβει πάνω ἀπ'ὅλα αὐτά.

... Ἡ Θεοσοφία εἶναι πρῶτα ἀπ'ὅλα ἡ δύναμη πού ἀνασηκώνει. Ἄν ἡ ἀνθρωπότητα μποροῦσε νά τό καταλάβει καί νά τό ζήσει, ὁλόκληρη ἡ ἀνθρώπινη φυλή θά ἐλευθερωνόταν. Ἕνα σταθερό θεμέλιο νοητικῆς καί πνευματικῆς ἐλευθερίας θά καθιερωνόταν κ'οἱ σημερινές ἀπειλές κ'οἱ τρομερές καταστάσεις θά ἐξαφανίζονταν. Κάτω ἀπ'τή σκέπη τῆς Θεοσοφίας, γιά ὅποιον τήν ἔχει ἐφαρμόσει καί τήν ἔχει ζήσει, θάταν τόσο μεγάλη ἡ χαρά τῆς ζωῆς πού ἐκεῖνοι πού συμμερίστηκαν τίς εὐεργεσίες της μποροῦν νά σβύσουν ἀπ'τή μνήμη τους ἀκόμα καί τά λάθη τά περασμένα καί νά προχωρήσουν μπροστά δίχως φόβο, γεμάτοι ἐλπίδα".

Ἔτσι νιώθει ὁ ἄνθρωπος πού ζεῖ τή Θεοσοφία, πού ἡ Θεοσοφία δέν τοῦ εἶναι πιά μιά ξένη θεωρία, μά πού εἶναι γι'αὐτόν ζωντανή πράξη. Γιατί ἀληθινός θεόσοφος εἶναι μονάχα ἐκεῖνος πού ἐφαρμόζει τή Θεοσοφία στήν καθημερινή του ζωή. Ἐκεῖνος πού ξέρει νά ζεῖ τήν ἀγάπη, τήν Παγκόσμια Ἀδελφότητα, πούναι ὁ βασικός σκοπός τῆς Θεοσοφίας.

Καί τώρα ἅς μιλήσουμε γιά τίς φετεινές ἐργασίες τῶν Στοῶν μας. Ὅπως κάθε χρόνο, ἡ κάθε μιά ἀπ'τίς τέσσερις Στοές μας, θά συνεδριάζει κάθε δεκαπέντε μέρες στίς 7,45΄ μ.μ. Ἡ Στοά Πλάτων τήν πρώτη καί τήν τρίτη Τρίτη κάθε μήνα μέ ὁμιλίες τοῦ προέδρου της ἀδ. Κώστα Ξύνδα καθώς καί ἄλλων ὁμιλητῶν. Ἡ Στοά Ἀραντεΐλ τή δεύτερη καί τήν τέταρτη Τρίτη μέ ὁμιλίες τοῦ ἀδ. Τάσου Βαλαδώρου. Καί φέτος θά ἐξακολουθήσει συνέχεια τό θέμα πού εἶχε ἀρχίσει πέρσι: "Μεταφυσικές ἀπόψεις τῆς Θείας Λειτουργίας". Ἡ Στοά Μπέζαντ θά συνεδριάζει κάθε πρώτη καί τρίτη Παρασκευή μέ μελέτη, ὅπως καί πέρσι, τοῦ Κρισναμούρτι (θά διαβάσω πρῶτα ἀπό παλαιότερες ὁμιλίες του γιά νά καταλήξουμε στίς τελευταῖες) καί ἡ Στοά Δημόκριτος κάθε δεύτερη καί τέταρτη Παρασκευή μέ συνέχεια ἀπ'τόν πρόεδρο τῆς Στοᾶς ἀδ. Λεωνίδα Πολυμερόπουλο τῆς ἑρμηνείας τῆς Μπαγκαβάντ Γκιτά.

Ἐπίσης ἄν ὑπάρχουν μερικοί πού θά ἤθελαν νά μάθουν τή Θεοσοφική διδασκαλία, θά ἀνοίξω καί πάλι τό Φροντιστήριο πού ὑπῆρχε καί ἄλλοτε. Ἄν γίνει τό Φροντιστήριο αὐτό (ἀπό σᾶς ἐξαρτᾶται) θά λειτουργήσει κάθε Παρασκευή ἀπό 6.30΄ ὡς 7.30΄ μ.μ.

Εὔχομαι οἱ ἐργασίες μας φέτος νά εἶναι πιό γόνιμες, πιό ἀποδοτικές ἀπό κάθε ἄλλη χρονιά.

Ἀγλ. Ζάννου

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ Ι: ΘΕΑΤΡΟ

ΑΦΙΕΡΩΜΑ ΣΤΟ ΣΑΙΞΠΗΡ

συνέχεια ἀπό τό προηγουμένο Δελτίο

Α΄ ΣΚΕΨΕΣ ΤΟΥ ΟΝΕΙΡΟΥ ΠΑΝΩ ΣΤΗΝ "ΤΡΙΚΥΜΙΑ" ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΗΡ

Ἤτανε κάποια νυχτιά τοῦ περασμένου χειμώνα. Μόλις εἶχα τελειώσει τό διάβασμα τῆς "Τρικυμίας" τοῦ Σαίξπηρ. Κοίταξα τό ρολόϊ μου. Ἤτανε τρεῖς τό πρωί. Πότε πέρασε ἡ ὥρα; Σωστά λένε πώς ἡ σκέψη καί τό μυαλό δουλεύουν σέ κόσμους ἄγνωρους στό χρόνο. Ἔνοιωσα τή μέση μου κουρασμένη. Γιά νά τήν ξεκουράσω λίγο ἀνάκάθισα στήν καρέκλα μου. Ἡ σκέψη μου ἔτρεξε τότες πάλι σ' αὐτό πού λίγο πρίν διάβαζα. Δίκιο εἶχε ὁ 'Αλόνσος, σκέφτηκα,νά ζητάει κάποια ἐξήγηση ἀπό τόν Πρόσπερο. Πολύ θά 'θελα νά 'ξερα ποιά ἐξήγηση νά 'δοσε,μέσα στό κελλί του.

Τώρα ὅλα ὅσα γράφονται παρακάτω δέν εἶναι, ὅπως θά τό μαντεύατε καί χωρίς νά σᾶς τό'λεγα, τίποτες ἄλλο παρά εἰκόνες καί σκέψεις σκιτσαρισμένες πάνω στό διάφανο πανί τοῦ ὀνείρου ἤ σάν προτιμᾶτε τῆς φαντασίας μου.

Ξάφνου ἀπέναντί μου εἶδα κάποιον ἄνθρωπο ντυμένον παράξενα νά κάθεται ἄνετα στήν πέτσινη πολυθρόνα τοῦ γραφείου μου. Γνωστή φυσιογνωμία, συλλογίστηκα, μά ποιός μπορεῖ νά'ναι; Εἶχε μουσάκι μυτερό, μά κεῖνο πού μοῦ 'κανε τήν περσότερη ἐντύπωση ἤτανε ἡ ἀπόκοσμη λαμπράδα τῶν ματιῶν του. Τόν ρώτησα:

"Μέ συμπαθᾶτε, κάπου ἔχουμε γνωριστεῖ, μά μοῦ ξεφεύγει τ' ὄνομά σας. Θά 'χατε τήν καλοσύνη νά μέ βοηθήσετε νά θυμηθῶ;

Κεῖνος χαμογέλασε αἰνιγματικά κι ὕστερα εἶπε:

"Σά θές πραγματικά νά μάθεις ποιός εἶμαι, πάρε τόν ἑαυτό σου, πάρε ἕναν ὁποιον ἄνθρωπο. Αὐτός εἶμαι. Εἶμαι ὁ Ἄνθρωπος. Ναί ὁ Ἄνθρωπος, μιά ἀπό τίς πιό λεπτές καί τίς πιό δυνατές ὀντότητες τοῦ ὁρατοῦ καί τοῦ ἀόρατου κόσμου. Μά βλέπω πώς δέ μπαίνεις στό νόημα κι οὔτες βρίσκεις τήν ἀπάντησή μου μέ τά σημερινά σου μέτρα στεκάμενη. Γι'αὐτό σέ παρακαλῶ νά μέ συμπαθήσεις νά πάρω ἕνα ὄνομα γνωστό στούς πολλούς. Πές πώς μέ λένε Σαίξπηρ".

Φαντάζεστε τό ξάφνιασμά μου, πού σίγουρα θά τό'δειξα καί στή φάτσα μου. Κεῖνος ὅμως εὐγενικά ἔκανε πώς δέν τό'δε καί συνέχισε:

"Στόν κόσμο τοῦτο τῆς χωριστικότητας ἡ συνήθεια εἶναι νά παρουσιάζονται τά πρόσωπα σάν τέλεια ξεχωριστές ὀντότητες, ὅπου ἡ καθεμιά ἔχει πλέρια διαφορετικά χαραχτηριστικά. Αὐτή εἶναι ἡ μεγάλη πλάνη καί πρέπει κάποτες ὁ καθένας κι ὅλοι μαζί νά τήν ξεπεράσουμε. Ναί! Γιά νά μπορέσουμε κάποτες νά ξεφύγουμε ἀπό τό φαῦλο κύκλο τῆς γέννησης καί τοῦ θάνατου, γιά νά πετύχουμε τή λύτρωση, πρέπει κάποτες νά νοιώσουμε ὡς τό πιό βαθιό κέντρο τοῦ εἶναι μας ὅτι ὅλες οἱ μύριες ἀνθρώπινες προσωπικότητες συνθέτουν, κάνουν μονάχα τή μιά ἄγνωστη τώρα σέ μᾶς ὀντότητα τοῦ Πλάστη, τοῦ δημιουργοῦ μας, τήν ὀντότητα "Ανθρωπο τῆς μιᾶς 'Ατομικότητας. Ναί, φκιάχνουν τόν ἔξω ἀπό χρόνο καί τόπο πρωτόπλαστο 'Αδάμ πρίν χάσει τόν Παράδεισο καί γίνει ὁ μέσα στό χρόνο αἰώνιος στρατοκόπος τοῦ μονοπατιοῦ τῆς ἐξέλιξης".

"Τότες, ἄν εἶναι ἔτσι ὅπως τό λέτε", τοῦ 'πα ἐγώ, " ὁ καθένας ἄνθρωπος, λίγο ἤ πολύ, αὐτόθελα ἤ ἀθέλητα εἶναι συντελεστής γιά ὅ,τι καλό μά ἐπίσης κι ὑπεύθυνος γιά ὅ,τι κακό γίνεται πάνω σέ τοῦτο τόν πλανήτη".

"Καί βέβαια", μοῦ ἀπάντησε ὁ ἀναπάντεχος συνομιλητής μου. Κι ὕστερα συνέχισε: "'Η ἀλήθεια εἶναι πώς οἱ γνῶσες μας γιά τόν κόσμο πού μέσα ζοῦμε καί γιά τόν ἄνθρωπο, αὐτό πού εἴμαστε, εἶναι μηδαμινές. Κι αὐτή ἡ ἀρνητική μά πρωταρχική ἀλήθεια ἔκανε τόν πιό σοφό ἀπ'τούς σοφούς, τό Σωκράτη, νά πεῖ τό ἀμίμητο "ἕν οἶδα ὅτι οὐδέν οἶδα". Αὐτό θέλησα κι ἐγώ μέ κάποιο τρόπο νά τονίσω στήν "Τρικυμία". "Ετσι κι ὁ Πρόσπερος -πού θά μπορούσαμε στά ἑλληνικά νά τόν ποῦμε ὁ πλούσια πετυχημένος ἤ ὁ Προχωρημένος -αὐτός ὁ στοχαστής καί γνώστης τῶν μυστικῶν τῆς ἀπόκρυφης ἐπιστήμης, τελικά μοιάζει ν'ἀμφιβάλλει γιά τήν ἀξία τοῦ καλλωπισμοῦ μονάχα τοῦ μυαλοῦ καί βρίσκει πώς πρέπει νά ἀπαρνηθεῖ τήν τραχιά μαγεία σά μέσο, σάν καλό τρόπο γιά τήν ἐχτέλεση τοῦ σκοποῦ του, καί νά στηρίξει ἀπό δῶ καί μπρός τήν ἀπαντοχή του στήν οὐράνια μουσική".

'Η ἀνάμιξη τοῦ Πρόσπερου καί τῆς "Τρικυμίας" στή συζήτηση ἀπό τό συνομιλητή μου μοῦ 'φερε τότες στό νοῦ μου τίς πολλές καί διάφορες ἀπορίες πού μοῦ γεννήθηκαν τήν ὥρα πού διάβαζα τό ἔργο. Δέν ἔχασα τήν εὐκαιρία καί ρώτησα.

"'Αφοῦ ὅπως λέτε μπορῶ νά σᾶς πάρω καί γιά τό Σαίξπηρ, θά 'χατε τήν καλοσύνη νά μοῦ λύσετε μερικές ἀπορίες μου σχετικές μέ τό ἔργο σας";

"Μά γι αὐτό εἶμαι δῶ", μοῦ ἀπάντησε μ'ἕνα ἀγαθό χαμόγελο. "Εἶμαι ὁλόκληρος ἕνα αὐτί".

"Σᾶς εὐχαριστῶ πολύ. Πέστε μου λοιπόν ποῦ βρίσκεται τό νησί τοῦ Πρόσπερου καί τῆς Μιράντας, τοῦ Κάλιμπαν καί τοῦ "Αριελ; 'Η ἀπάντηση τοῦ Σαίξπηρ μέ ξάφνιασε.

""Αν ὁ 'Αλόνσος ζητοῦσε ἀπό τόν καπετάνιο του νά βρεῖ τό γεωγραφικό στίγμα τοῦ νησιοῦ, κεῖνος θά τοῦ ἀπαντοῦσε πώς ὁ ἐξάν-

τας καί οἱ λογαρ ασμοί τοῦ λένε ὅτι τό νησί βρίσκονταν πιό κεῖ ἀπό τίς στῆλες τοῦ Ἡρακλῆ, πέρα στά πιό μακρινά ὅρια τοῦ ἀν - ταριασμένου 'Ωκεανοῦ. Κεῖ ὅπου οἱ παλιοί Ἕλληνες πίστευαν ὅτι βρίσκονταν ὁ Ἅδης, τό βασίλειο τῶν σκιῶν. Τό νησί συμβολίζει τόν ἀστρικό χῶρο τῶν ἀλχημιστῶν τοῦ μεσαίωνα, τήν Καμαλόκα τῆς ἐσωτερικῆς φιλοσοφίας. 'Εξ ἄλλου ὁ Ἄριελ τούς τό λέει ξεκάθαρα στήν τρίτη σκηνή τῆς τρίτης πράξης.

Εἴσαστε τρεῖς ἁμαρτωλοί κ'ἡ μοῖρα
πού ὁ κάτω κόσμος τοῦτος μ'ὅ,τι ὑπάρχει
μέσα του εἶναι ὄργανό της...

Ναί, ὁ χῶρος ὅπου πλέκεται τό δράμα εἶναι τό Ὑπερπέραν. Εἶναι ἕνα ἀπό τά νησιά τῶν μακάρων κι ὅπως βλέπουμε ὄχι τό πιό καλό. Εἶναι ὁ χῶρος τοῦ 7ου, τοῦ 6ου, τοῦ 5ου καί τοῦ 4ου ὑπο - πεδίου τοῦ ἀστρικοῦ κόσμου, πού οἱ ἐνορατικοί λένε πώς ἔχουν ὄψη καί διάκοσμο παρόμοιο μέ τῆς γῆς, μά ταυτόχρονα καί κάπως παράξενο κι ἀλλοιώτικο, γιατί κεῖ ὁ ἄνθρωπος θωρεῖ τά πράματα μέ τίς ἀστρικές αἰσθήσεις του πιά. Εἶναι ὁ χῶρος ὅπου τό βίωμα -τό κάρμα-σάν καλό ἤ κακό ἀποτέλεσμα εἶναι ταιριαστό μέ τήν κα- λή ἤ τήν κακή πράξη, πού 'γινε κάποιο καιρό ἀπό τόν ἄνθρωπο πά- νω στή γῆ τῆς τραχιᾶς ὕλης. Μονάχα μέσα σ'αὐτόν τό χῶρο εἶναι μπορετό νά ζοῦν καί νά κινιοῦνται λεύτερα τέτοιες ὀντότητες ἀ- στρικές ὅπως ὁ Ἄριελ, ὁ Κάλιμπαν, ἡ Ἴριδα καί ἄλλα ξωτικά".

"Τότες λοιπόν εἶπα ἐγώ, "ὁ Πρόσπερος καί τ'ἄλλα πρόσωπα τοῦ μύθου παρασταίνουν ἀνθρώπινες ψυχές τοῦ ἄλλου κόσμου;"

"Μά βέβαια" μοῦ ἀπάντησε ὁ Σαίξπηρ κι ὕστερα ἀπό μιά μικρή σιωπή συνέχισε: "Γι αὐτό σύμφωνα μέ ὅσα παραδέχονταν οἱ παλιοί οἱ Αἰγύπτιοι καί οἱ Ἕλληνες τούς φέρνω ὅλους στό νησί μέ κάποιο πλεούμενο. Ἔτσι ὁ σοφός στοχαστής Πρόσπερος κι ἡ κόρη του φτά- νουνε στό νησί μέ πολυκαιρισμένο σκαφίδι καραβιοῦ, οἱ ἄλλοι ὅ - μως, πού θά 'χουν νά ξανακάνουν αὐτό τό ταξίδι πολλές φορές ἀ - κόμα, μέ καινούργιο".

Παρατήρησα πώς ὁ συγγραφέας τῆς "Τρικυμίας" σ'ὅλα μου τά ρω- τήματα εἶχε ἕτοιμη τήν πρόθυμη ἀπάντησή του καί γι'αὐτό συνέχι- σα νά ρωτῶ.

""Αν δέν κάνω λάθος", εἶπα," μέ τό δράμα σας θελήσατε νά δείξετε ὁλοφάνερα καί μέ τρόπο ρεαλιστικό τ'ἀποτελέσματα τῆς δράσης τοῦ κάθε πρόσωπου τοῦ μύθου πάνω στά "δρῶντα πρόσωπα" κι ὄχι ὁ κάθε τύπος νά 'ναι τό φόρεμα κάποιας κρυφῆς ἔννοιας, κά - ποιας ἀλληγορίας".

"Καί τό πρῶτο καί τό δεύτερο καί κάτι πιό πολύ. Πάσκισα νά παρουσιάσω τόν καθημερινό ζωντανό ἄνθρωπο, τόν ἕνα αἰώνιο ἀθά - νατο ἄνθρωπο. Αὐτός ὁ ἕνας ἄνθρωπος εἶναι ὁ ἕνας ἠθοποιός πού κρύβεται κάθε φορά πίσω ἀπό κάποια μάσκα. Σάν προσέξεις θά δεῖς πώς τίς πιό πολλές φορές ἔκανα τή μάσκα ξεπίτηδες ἀδέξια, χον - τροκομμένη, γιά νά γίνει μπορετό ὁ θεατής, σά θελήσει, πίσω ἀπ'

αὐτή τή μάσκα νά δεῖ τόν ἄνθρωπο ἤ στό κάτω κάτω νά ὑποψιαστεῖ πώς ἡ μάσκα δέν εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ὁ ἠθοποιός -τό ἐγώ, ἡ ἀλη - θινή ψυχή, ὁ ἀτομικός ἄνθρωπος- τό'πα καί πρίν-εἶναι Ἕνας, οἱ μάσκες -οἱ ἄνθρωποι μέ τή δικιά τους προσωπικότητα- εἶναι πολλές, ὅπως τό ἴδιο πολλά καί μέ πλέρια διαφορετικά χαραχτηριστικά εἶναι τά πρόσωπα στό ἔργο. Μαζί μέ μένα κοιτάζω κι ὁ θεατής νά θελήσει νά λύσει τό αἴνιγμα τῆς Σφίγγας. "Ποιός εἶναι ὁ ἄνθρωπος"; "Ὄχι μονάχα ὁ πρίν 400 ἤ 2000 ἤ 4000 χρόνια μά κι ὁ σημερονός καί κεῖνος πού θά 'ναι ὁ στερνός ἄνθρωπος πάνω σέ τούτη τή σκόνη τ'οὐρανοῦ πού λέγεται Γῆ. Στήν κάθε σκηνή, στήν κάθε εἰκόνα τῆς κάθε λέξης, τοῦ κάθε λόγου, ἀποζητῶ τή ζωντανή παρουσία καί συμμετοχή τῆς φαντασίας τοῦ ἀναγνώστη ἤ τοῦ θεατῆ. Θέλω νά μή θωρεῖ μονάχα τήν εἰκόνα μά ταυτόχρονα καί τό καθρέφτισμα ἤ πιό σωστά τά μύρια καθρεφτίσματα. Θέλω νά ὑποβάλω στό θεατή τήν ἐνεργό πίστη ὅτι ἡ μουσική νότα τοῦ λόγου στό ποιητικό δράμα -στήν "Τρικυμία"- ἀποζητάει κάθε φορά καί τό παραπληρωματικό ἀκομπανιαμέντο της γιά νά μπορέσει νά γίνει ἡ Σύνθεση ὁλοκληρωμένη Συμφωνία".

Ὅσην ὥρα μιλοῦσε ὁ Σαίξπηρ τόν κοίταζα στά μάτια. Ἡ έντονη φλογερή φωτεινότητά τους μ'εἶχε μαγνητίσει. Τό φῶς τους ἤτανε πλέρια ἀλλοιώτικο. Θά μποροῦσε νά πεῖ κανένας ἀπόκοσμο. Ἔμοιαζε σάν φῶς πού 'χε μπορέσει νά ξεφύγει ἀπό κάπου βαθιά, μόνο γιά νά φωτίσει. Δέν περίμενε πιά νά τόν ρωτῶ. Σά νά μάντευε τίς ἀπορίες μου, μιλοῦσε καί πάσκιζε νά κατεβεῖ στό ἐπεδό μου καί νά ξηγήσει.

"Ὅπως τ'ἀνθρώπινο κορμί τό ἀποτελοῦν μύρια ζωντανά κύτταρα, πού τό καθένα ἔχει τή δικιά του ἀνεξάρτητη ζωή καί συνείδηση, ἔτσι καί τήν ὀντότητα, τόν Ἕνα 'Ατομικό Ἄνθρωπο, τόν ἀποτελοῦν μύριοι ἄνθρωποι πού ὁ καθένας τους ἔχει τή δικιά προσωπικότητα. Οἱ ἄνθρωποι τῆς ξέχωρης προσωπικότητας γραφτό κάποτες νά χαθοῦν. Κάποιο στοιχειωμένο μεσανύχτι, κάποι δρολάπι, κάποια "Τρικυμία", γιά πάντα θά τούς βουλιάξει βαθι κάτω ἀπό τά ἀνταριασμένα κι ἄπατα νερά τῆς θάλασσας τοῦ χρόνου. Θά μείνει ὅμως ὁ ἀγέννητος, ὁ ἀθάνατος ἄνθρωπος τῆς ἀνώτερης νόησης, ὁ ἄνθρωπος τῆς μιᾶς ἀτομικότητας, πιό πλούσιος, πιό γιομάτα ὁλοκληρωμένος, γιατί σάν αἰώνια κληρονομιά θά τοῦ μείνει ἡ ἀκριβοπληρωμένη πείρα τῆς κάθε ξέχωρης προσωπικότητας. Κι αὐτά ὅλα γιατί; Γιά νά μπορέσει νά γίνει ὅμοιος μέ Κεῖνον, ὅμοιος μέ τόν Πλάστη τῶν πάντων. 'Αναρωτιέσαι τί παρασταίνουν τά πρόσωπα τοῦ μύθου...

Ὁ Πρόσπερος εἶναι ἡ προσωποποίηση τῆς ἀθάνατης ἀνθρώπινης ὀντότητας, μιᾶς ἀπό τίς μύριες ὀντότητες τίς πλασμένες ἀπό τόν Πλάστη. Συμβολίζει τό σκεπτόμενο ἐγώ, πού ὅπως τό λέει καί τ'ὄνομά του, εἶναι πλούσια καλλιεργημένο, μά ὄχι, ἀλοίμονο, καί πλέρια φτασμένο ἀκόμα. Εἶναι τ'ἀνθρώπινο πνεῦμα πού πασκίζει, τρυγόντας τό πικρό μέλι τῆς πείρας του, νά γίνει πιό σοφό μέσα

στούς τέσσερις "φορεῖς του", τό αἰτιατό, τό νοητικό, τό ἀστρικό[1] καί τό φυσικό σῶμα του. Ὁ μοναδικός του πόθος εἶναι νά φτάσει τελικά στήν ὑπερσυνειδητότητα. Νά φτάσει, σά νά λέμε, σέ κείνη τήν κατάσταση ὅπου ἡ κάθε προκατάληψη κι ἀνθρώπινη στενοκεφαλιά γίνονται ἀντίληψη καί ἐποπτική κατανόηση. Οἱ ἐγωκεντρικές ἀπο - θυμιές γίνονται μακροθυμία, συμπάθεια, συχώρεση κι ἀγάπη. Τό χτηνῶδες ἔνστικτο καί ἡ ρουτίνα τῆς συνήθειας παίρνοντας τόν ἀνηφορικό δρόμο τῆς ἀνέλιξης ἀλλάζουν κατεύθυνση καί γίνονται ξύπνιου ἄνθρωπου αὐτοκυριαρχία καί μοσκομυρουδιά ἀγνότητας. Τό Μιλάνο κι ἡ Νάπολη συμβολίζουν στό μύθο τό γνωστό τῆς τραχιᾶς ὕλης κόσμο. Τό ἐρημονήσι τόν ἄλλον κόσμο ἤ πιό καλά, ὅπως θάλεγε ἕ - νας θεόσοφος, τό ἀστρικό πεδίο. Ἡ βιβλιοθήκη τοῦ Πρόσπερου στό Μιλάνο καί τό κελλί το στό ἐρημόνησο, τόν κατώτερο καί τόν ἀ - νώτερο νοητικό χῶρο. Ὅταν ὁ Πρόσπερος ἤτανε στό Μιλάνο, μ'ἄλλα λόγια ζωντανός πάνω στή γῆ, ἀντίς νά ζεῖ τή ζωή τῆς γῆς, πού πάνω της βρέθηκε γιά κάποιο λόγο, ἀντίς νά καματεύει αὐτά πού βρίσκονται μέσα στόν περίγυρό του, ἀντίς οἱ δυό ἀπό τίς τρεῖς σκέφες του νά 'ναι τό διαφέντεμα τοῦ δουκάτου του, ξεχωρίζει τόν εαυτό του ἀπό τούς ἄλλους κι ὅλος δίνεται μονάχα στόν καλλωπι - σμό τοῦ νοῦ του. Αὐτή ἡ μονομέρεια στήν ἔξω ἀπό τό φυσικό του περίγυρο δράση σιγά σιγά χτίζουν τά τείχια τοῦ χωρισμοῦ καί γίνεται αἴτιο πού φέρνει τελικά σάν ἀποτέλεσμα τό χάσιμο τοῦ δουκάτου. Ὁ Πρόσπερος πεθαίνει, μά ὁ χαμός του δέν πῆγε χαράμι, ἔχει γι'ἀντιστάθμισμα τήν πείρα τῆς ἀποτυχίας του. Τό μάθημα πού ἀμέλησε νά μάθει ὅταν ἤτανε στό Μιλάνο, στήν περασμένη του ζωή, ξέρει πιά πώς πρέπει νά τό μάθει στό γυρισμό του. Τούτη τή φορά ἡ μιά ἀπό τίς τρεῖς σκέφες του θά 'ναι γιά τόν καλλωπισμό τοῦ νοῦ του κι οἱ δυό γιά τήν πράξη τῆς ζωῆς πάνω στήν τραχιά γῆ.

Στό μύθο ἡ Μιράντα εἶναι ἡ μοναδικιά ἀνθρώπινη θηλυκιά ὀν - τότητα. Τ'ὄνομά της διαλέχτηκε ξεπίτηδες γιά νά θυμίζει κάτι τό ὑπέροχο, κάτι τό θαμαστό, κι ἀκόμα πιό πολύ τό ζωντανό ἀντικα - θρέφτισμα κάποιας οὐράνιας ὑπερκόσμιας ὀπτασίας. Φτάνει κανένας νά τή θωρήσει μιά φορά γιά νά γίνει σκλάβος της κι ἀμέσως νά τοῦ γεννηθεῖ ὁ πόθος νά τήν κάνει δικιά του. Κι αὐτός ἀκόμα ὁ ὑπανθρώπινος Κάλιμπαν γητεύεται ἀπό τήν ὀμορφιά της καί τήν ὀρέγε - ται γιά συντρόφισσά του καί γιά μητέρα τῶν παιδιῶν του. Γιά νά δείξω τί ἡ Μιράντα συμβολίζει, τήν παρουσιάζω νά 'χει ὅλα κεῖνα τά γνωρίσματα τῆς Κόρης τῆς θεᾶς Δήμητρας λίγο πρίν ὁ Πλούτωνας τήν ἀπαγάγει γιά τούς κάτω κόσμους. Ἄς μήν ξεχνᾶμε πώς οἱ πα - λιοί οἱ Ἕλληνες πίστευαν ὅτι ἡ Δήμητρα -τό ἑλληνικό ὄνομα γιά τήν αἰγυπτιακή Ἴσιδα- ἤτανε ἡ παγκόσμια μητέρα τῆς γῆς καί τ' οὐρανοῦ, ὅλων τῶν ψυχῶν δίχως ἐξαίρεση, ἀκόμα καί τῶν κοσμογο - νικῶν θεῶν. Ἡ Μιράντα σάν οὐράνια ἀμόλευτη ψυχή ἀντιπροσωπεύει τήν πλέρια ἀγνότητα, τή ζεστή πονοψυχιά καί τήν ἅγια αἰσθαντι -

---

1. Τό σῶμα τῶν συναισθημάτων

κότητα τῆς στοργῆς καί τῆς συμπάθειας. Εἶναι πανώρια μά δέν ἔχει συνείδηση τῆς ὀμορφιᾶς της. Μοιάζει εὐτυχισμένη δίπλα στόν πατέρα της, πού τήν ἀνατρέφει πρεπούμενα γιά τή δράση της μέσα στούς κατώτερους κόσμους, μά βαθιά μέσα της ὑπάρχει πάντα κάποια γλυκιά νοσταλγία κι ἀκαθόριστη προσμονή. Εἶναι ἡ προσμονή τῆς δεκαπεντάχρονης πάναγνης παρθένας μνηστῆς-τῆς ψυχῆς-γιά τόν ὀνειρεμένο οὐράνιο νυμφίο της, τόν Ἴακχό της. Αὐτόν προσμένει νά παρουσιαστεῖ μπρ στά της μέ κάποιο τρόπο παρατόντας τόν ἀβράδιαστ οὐράνιο κόσμο τοῦ Ἐμπυρείου.

Ἀπό τίς ἄλλες ἀνθρώπινες ὀντότητες τοῦ μύθου, πού ὅλες ἔχουν διαλεχτεῖ νά παρασταίνουν χαραχτηριστικούς τύπους διαφορετικοῦ βαθμοῦ ἐξέλιξης, θαρρῶ πώς ἀξίζει νά ποῦμε κάτι γιά τό Γονζάλο. Ὕστερα ἀπό τόν Πρόσπερο εἶναι ὁ πιό προχωρημένος στήν ἐξέλιξη ἀντρικός τύπος καί θά μπορούσαμε νά τόν χαραχτηρίσουμε σάν τόν μικρῆς θέλησης γήινο ἐκπρόσωπο τοῦ κοινοῦ μυαλοῦ, πού δέν εἶναι οὔτε πάντοτες καλός μά οὔτε καί πάντοτες κακός. Εἶναι ὁ πιστός καί ὁ ὑπάκουος συμβουλάτορας τοῦ βασιλιᾶ τῆς Νάπολης Ἀλόνσου. Εἶναι ὁ γνώριμος τύπος πού πιστεύει πιό πολύ στή σκοπιμότητα τῆς τυφλῆς ἐχτέλεσης τῆς ἀφηλῆς προσταγῆς τοῦ ἀφέντη του παρά στή λευτεριά τῆς κρίσης του. Ὅπως ὅλοι οἱ ἄνθρωποι τῆς κοινῆς ἤ πιό σωστά τῆς ρουτινιέρικης λογικῆς κοιτάει σέ κάθε περίπτωση νά βρεῖ τό γνωστό καί χιλιοπατημένο δρόμο τῆς πιό μικρῆς ἀντίστασης, δίχως ἀλοίμονο νά ξέρει πώς αὐτός ὁ δρόμος δέ συναντιέται πουθενά μέ τό στρατί τῆς λύτρωσης. Πλάστηκε λεύτερος, μά τό θεϊκό δῶρο τῆς λευτεριᾶς πού τοῦ χάρισε ὁ Πλάστης του δέν τό 'χει διόλου συνειδητοποιήσει κι ἀσυλλόγιστα, γιά χάρη τοῦ χουζουριοῦ του, δέν τό δουλεύει, μά σάν κεῖνον τό δοῦλο τῆς παραβολῆς τοῦ Εὐαγγέλιου μέ τό ἕνα τάλαντο,τό παραχώνει στ'ἄγονα χώματα τῆς πρόσκαιρης σκοπιμότητας τῆς γῆς μας. Δέχεται νά γίνει ὁ διορισμένος πρωτοστάτης τοῦ σχέδιου γιά τήν ἐκθρόνιση τοῦ Πρόσπερου κι ἔτσι γίνεται ὄργανο καί σκλάβος τοῦ Κάρμα μ'ὅλο πού σάν ἤτανε συνειδητά λεύτερος θά μποροῦσε παστρικά ν'ἀρνηθεῖ. Κεῖ πού τοῦ 'ρχεται βολικά κάνει τό καλό κι ἔτσι βοηθάει τόν Πρόσπερο μέ τά χρειαζούμενα γιά τό ταξίδι του στό ἐρημόνησο. Θεωρητικά εἶναι δίκιος κι ἔτσι σά θεωρία,ὅταν κι αὐτός βρέθηκε στό νησί, μιᾶς κι εἶναι στό χῶρο τῶν ἰδεῶν, μά περσότερο γιά νά κάνει νά ξεδόσει τό μυαλό τοῦ πονεμένου ἀφέντη του γιά τό χάσιμο τοῦ γιοῦ του, μιλεῖ γιά τό πῶς φαντάζεται τήν ἰδανική κοινοπολιτεία.

Τώρα νοιώθω πώς θά 'θελες νά μιλήσουμε λίγο καί γιά τίς μή ἀνθρώπινες ὀντότητες τοῦ ἔργου. Ἄς πάρουμε πρῶτα τόν Κάλιμπαν. Εἶναι ἕνα στοιχειό τοῦ νησιοῦ πού ἀλοίμονο γι'αὐτό τό ἴδιο, τό γέννησε ἡ σατανική σκέψη τῆς στρίγγλας μάγισσας, τῆς Συκοράκας. Εἶναι, ὅπως λέει ὁ Πρόσπερος, σπέρμα τοῦ Πειρασμοῦ, πού μ'ὅλες τίς προσπάθειές του δέ γίνηκε μπορετό νά λάβει τή σφραγίδα τῆς καλοσύνης. Ἄν καί ἡ ὄψη του ἤτανε κάτι ἀνάμεσα ἀπ'τό χτῆνος κι

άπ'τόν ἄνθρωπο, μέσα του φώλιαζε ἀνήμερου θεριοῦ συνείδηση. Ἡ προσπάθεια τοῦ Πρόσπερου νά ἐξανθρωπίσει τόν Κάλιμπαν μέ τή μάθηση τῆς ἀνθρώπινης γλώσσας δέ μοιάζει νά πετυχαίνει. Μένει πάντα τό χτῆνος, χτῆνος πού σέ κάθε περίπτωση ξεχνόντας τό φόβο τῆς τιμωρίας, χρησιμοποιεῖ τή μάθηση τοῦ λόγου, ὅπως εἶναι φυσικό γιά μιά ὑπανάπτυκτη ψυχή, γιά νά ἐκφράζει μέ κατάρες τό μίσος του γιά τόν πιό προχωρημένο ἐγωκεντρικό ἄνθρωπο πού ἐκμεταλλεύεται τή ζωτική τοῦ χτήνους δύναμη. Στήν πρωτινή καλοσύνη πού τοῦ 'δειξε ὁ Πρόσπερος γιά νά μπορέσει νά μάθει τά κατατόπια καί τά μυστικά τοῦ νησιοῦ ἔδειξε κι αὐτός κατανόηση κι ὁμολογεῖ ὅτι τότες ἔνοιωθε ἀγάπη. Τώρα κεῖνο πού μονάχα τόν κάνει ὑπάκουο εἶναι ὁ χτηνώδης φόβος, τό πιό κακό μέσο γιά τήν προχώρηση μιᾶς ὅποιας ὀντότητας. Οἱ θεατές θαρρῶ πώς ἀδικοῦν τήν ἀνθρωπιά τους σάν τόν βλέπουν μέ τά ἴδια ἄπονα μάτια τῶν διαφορετικῶν ἀνθρώπινων τύπων τοῦ ἔργου, δίχως ἐξαίρεση ἀλοίμονο κι αὐτοῦ τοῦ πιό προχωρημένου Πρόσπερου. Ἡ ἐπαφή τοῦ Κάλιμπαν μέ τόν ἄνθρωπο ἤτανε γιά τόν ἄμοιρο πεῖρα πικρή. Χάνει τή λευτεριά του γιατί κι αὐτός ποθύμησε τήν ὀμορφιά τῆς Μιράντας. Κι ὅμως ἡ κατάστασή του δέν εἶναι τέτοια πού νά μήν εἶναι σέ θέση νά νοιώσει τήν κατάντια του καί τή συγκρίνει μέ τοῦ γουρουνιοῦ. Μονάχα στόν ὕπνο καί στ'ὄνειρο βρίσκει κάποια ἀνακούφιση. Κεῖ μονάχα εἶναι μπορετό ν' ἀκούει τούς ἤχους, ἀλοίμονο, μή ἀνθρώπινους, τῆς ἁρμονικῆς λαλιᾶς καί τήν ὑπόσχεση τῶν "πάντων διά πάντας". Στόν τύπο Κάλιμπαν θέλησα ὁ θεατής νά δεῖ τό ποιός ἤτανε κάποτες καί τό ποιός εἶναι καί τώρα, ὄχι λίγες φορές, καί νά τόν παραδεχτεῖ τελικά, μαζί μέ τόν Πρόσπερο, ὄχι σάν κάτι ξένο μας μά σάν κάτι δικό μας.

Καί τώρα ἄς ἔρθουμε στόν Ἄριελ, σ'αὐτό τό ἀξιαγάπητο καί θαμαστό ἀγερικό. Ἄν, σά συμβολισμό, δεχτοῦμε ὅτι ὁ Κάλιμπαν μορφοποιεῖ στό δράμα τήν κατώτερη ἀνεξέλιχτη φύση, ὁ Πρόσπερος τό μυαλό, μ'ἄλλα λόγια τήν ὁδηγήτρα κινητήρια δύναμη τῆς ὅλης ὀντότητας "ἄνθρωπος", ὁ Ἄριελ συμβολίζει τή φαντασία, τήν πιό καλή κι ἀγαπημένη συναγωνίστρια, φιλενάδα καί χαριτωμένη συντρόφισσα τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ. Δίχως τόν Ἄριελ ὁ σοφός μάγος Πρόσπερος πολύ λίγα θά 'χε πετύχει. Οἱ δυνατότητες τῆς ἀπό τή φύση της παιχνιδιάρας φαντασίας -τοῦ Ἄριελ- εἶναι ἀμέτρητες κι ἀπέραντες, εἶναι τόσο τρομαχτικές πού κάνουν κι αὐτόν ἀκόμα τόν Πρόσπερο στήν Α΄ σκηνή τῆς Δης πράξης νά τοῦ συστήσει νά βάλει φρένο στά παιχνίδια του. Γιά νά μπορέσει ὅμως νά ἐκδηλωθεῖ τοῦ χρειάζεται λευτεριά, λευτεριά ἀμάντρωτη κι ἀλάνα, λευτεριά ἀπόλυτη. Κι αὐτή τή λευτεριά στερήθηκε ὁ Ἄριελ, ὅταν ἡ στρίγγλα μάγισσα, ἡ Συκοράκα, τόν ἔκλεισε τό δόλιο μέ τά μάγια της σέ μιά σκαματιά δέντρου. Μ'ἄλλα λόγια τόν φυλάκωσε μέσα σέ μιά χαμηλή σέ βαθμό ἐξέλιξης μορφή. Ὁ Πρόσπερος τόν λευτερώνει μά γι'ἀντάλλαγμα τόν κρατάει γιά βοηθό του. Ἔτσι καί πάλι ὁ Ἄριελ νοιώθει τόν ἑαυτό του σκλάβο, σκλάβο τῆς κατώτερης νόησης τοῦ ἀνθρώπινου μυαλοῦ, πού δέ μπόρεσε ἀκόμα ν'ἀνηφορίσει στούς λεύτερους

πνευματικούς κόσμους. Εἶναι ὁ Ἄριελ κεῖνος πού πραγματικά βοηθάει τόν Πρόσπερο νά βρεῖ κι αὐτός τή λευτεριά του ἀπό τή μονομέρεια πού τόν κατέχει. Στήν ἀρχή τῆς πλοκῆς τοῦ ἔργου ἡ μοναδικιά ἐπιδίωξη τοῦ δυναμικοῦ μυαλοῦ τοῦ Πρόσπερου παρουσιάζεται νά 'ναι ἡ δίκαιη τιμωρία τῶν ὀχτρῶν του. Χάρη στόν Ἄριελ γίνεται μπορετό νά δεῖ τά πράματα πιό πλατιά, μ'ἄλλα λόγια νά νοιώσει συμπόνια γιά τά παθήματά τους καί νά σχωρέσει αὐτός,σά λυτρωμένος πιά, ὅλους γενικά, μικρούς καί μεγάλους φταῖχτες."Ετσι γίνεται μπορετό ὅλοι μαζί νά ξαναγυρίσουν στή Νάπολη καί στό Μιλάνο καί κεῖ νά ξαναδοκιμάσουν νά ζήσουν πιό σοφά, πιό καλά, τήν καθημερνότητα τῆς ζωῆς τοῦ ἄνθρωπου πάνω στή γῆς".

Ὁ ζωντανός τρόπος πού ὁ αὐτοβαφτισμένος σέ Σαίξπηρ συνομιλητής μου ἔλεγε τήν ἄποψή του ἔδειχνε πώς σιγουριά κάποτες θά 'χε κάνει ἠθοποιός. Σέ κάθε περίπτωση χρωμάτιζε τή φωνή του πρεπούμενα καί ταιριαστά μέ τό νόημα καί μ'ὅλο πού ἡ κουβέντα μας ἤτανε πιό πολύ μονόλογος καθόλου δέ μέ κούρασε κείνη τή νυχτιά. Ἔβλεπα πώς σκοπός καί βουλή του ἤτανε πιό πολύ νά δῶ ὄχι μονάχα τό ἐξωτερικό φόρεμα τοῦ ἔργου του μά καί τό κρυμμένο ἐσωτερικό του νόημα, φωτισμένο, ὅσο ἤτανε μπορετό γιά μένα, μέ τό φῶς τῆς ὑπερβατικῆς ἀλήθειας, ὅπως τήν ἔνοιωθε καί τή ζοῦσε τόν καιρό πού ἔγραφε τήν περίφημη "Τρικυμία" του.

Αὐτή τήν ἄποψή του πάσκισα μέ τή μικρή μου τεχνική νά σᾶς δόσω. Ἀπό τά παραπάνω κρατῆστε μονάχα κεῖνες τίς γνῶμες πού τίς βρίσκετε γιά τήν ὥρα σωστές. Τίς ἄλλες ἀφῆστε τες στήν ἄκρη τοῦ μυαλοῦ σας νά σβήσουνε μαζί μ'ὅλες τίς ἄλλες μορφές τοῦ κόσμου μας μέσα στήν καταχνιά τοῦ σούρουπου. Στό κάτω κάτω ὅλα αὐτά δέν ἤτανε τίποτες ἄλλο παρά εἰκόνες καί σκέψες ἀχνά ζωγραφισμένες πάνω στό διάφανο πέπλο τοῦ ὄνειρου ἤ τῆς φαντασίας.

Δημήτρης Θεοδωρίδης

Β΄ ΤΟ ΧΑΜΟΓΕΛΟ ΤΟΥ ΠΡΟΣΠΕΡΟΥ

Ὁ Ἄμλετ κι ὁ Πρόσπερος εἶν'ὁ ἴδιος ἄνθρωπος. Ὁ Πρόσπερος εἶναι ὁ Ἄμλετ λεφτερωμένος. Ὁ Ἄμλετ στό τέλος ἐξαγοράζεται ἀπ'τή ζωή. Οἱ πράξεις εἶναι μόνο σκιές πού πέφτουνε πάνω στόν τοῖχο.

Μονάχα τ'ὄνειρο λεφτερώνει. Πρέπει νά περάσουμε ἀπό τήν ἄρνηση. Ἡ ἄρνηση εἶναι τ'ἀληθινό τό τέλος τῆς λογικῆς σκέψης.Αὐτό ἡ ἐπιστήμη σπάνια στάθηκε ἄξια νά τό καταλάβει. Ἄν τέτοια ὑποψία περάσει ἀπ' τό νοῦ της, τό μετανιώνει στή στιγμή. Κ'ἔπειτα ἔχει τήν ἀρχή νά μή δίνει προσοχή σ'αὐτά τά πράματα. Κ'ἡ τίμια ἐπιστήμη δέ γνοιάζεται γιά τ'ἀποτελέσματα.

......

Ἡ θεϊκή γαλήνη τοῦ Πρόσπερου εἶναι νίκη τοῦ πνεύματος πού ἀρνιέται. Τό πνεῦμα μέ τήν ἄρνηση νικάει τόν ἑαυτό του. Ἡ λογική ὁδηγεῖ στήν ἄρνηση. Ὅλα εἶναι τίποτα.

'Ωστόσο τό μεγαλεῖο τῆς τέχνης ἀνασταίνει ὅλα ὅσα ἡ κρύα σκέψη καταδικάζει κ'ἐκμηδενίζει. Ἡ τέχνη εἶναι μιά ὡραία θέληση. Ὡς κ'ἡ θέα τοῦ τίποτα ὄνειρο εἶναι τότε σάν ὅλα τ'ἄλλα. Ἡ ὀμορφιά κ'ἡ ἀγάπη πού δίνονται στό ἔργο τό κάνουνε νά γίνει ἡ μόνη πραγματικότητα.

Ὁ Πρόσπερος πέρασε ἀπ'τό τίποτα. Πάλεψε, θέλησε, δέν καταδέχτηκε. 'Αποτραβήχτηκε στό νησί τῆς Σκέψης. 'Αντιμετρήθηκε μέ τή φύση κ'ἔγινε ἀφέντης της. Τήν ἔκανε σκλάβα του- τή μάγισσα καί τό γιό της τόν Κάλιμπαν. Μά οὔτε κι αὐτό δέν ἔφτασε. Ἡ φουρτούνα ξεσπάει κι ἀνοίγει τόν οὐρανό καί τή θάλασσα σάν ποίημα σέ δυό βιβλία. Ἡ φουρτούνα εἶναι τό ξέκομμα ἀπ'ὅλη τήν πραγματικότητα, ἀπ'ὅλα ὅσα παίρνουμε γιά πραγματικότητες. Ὁ Πρόσπερος βάνει σέ δοκιμασία τή δύναμή του καί τήν τέχνη του. Εὔκολα βρίσκει τήν ἀπόδειξη τῆς παγκόσμιας ἐξουσίας του καί συνάμα νιώθει βαθιά πόσο εἶναι μάταιο νά στηρίξει ἐκεῖ τήν πίστη του καί τήν ἐλπίδα του. "Ὄχι, ὡς κ'ἡ τέχνη μου τίποτα δέν εἶναι ἄν δέν τήν ἀφιερώσω στ'ὄνειρο κάποιας αἰώνιας μορφῆς". Μονάχα τῆς θεϊκῆς ἀγάπης τ'ὄνειρο ἀξίζει νά κρατήσει τόν καλλιτέχνη πού τό δημιουργεῖ. Ὁ Πρόσπερος ἀποτραβιέται. Βγάνει τό συμπέρασμα πούβγαλε κι ὁ Μιχαηλάγγελος. Μά ἀπό τό δυνατό τόν Τοσκανό τόν χωρίζει ἡ ἀπεραντοσύνη τοῦ χαμόγελου. Ὁ τρομερός ὁ γλύπτης εἶναι αἰχμάλωτος τῆς ἀκατέργαστης πέτρας καί τῆς γῆς. Κόλλησε στήν ψυχή του τό θηκάρι της. 'Ακόμα κι ὅταν δραπετεύει, παίρνει τό μαρμαρόβουνο μαζί του.

Φτερωτό σάν τό Σαίξπηρ, χαριτωμένο σάν κι αὐτόνε, τό χαμόγελο τοῦ Πρόσπερου εἶναι τό μήνυμα τοῦ ποιητῆ. Τό περιστέρι χτυπάει μέ τή μύτη του τό τζάμι. Φέρνει τό κλαρί τῆς ἐλιᾶς στήν κιβωτό τῆς ζωῆς, ἀνάερο μές στή σκοτεινιά καί στήν τραγωδία τοῦ κατακλυσμοῦ. Πιό ἀνάλαφρο ἀπό τόν αἰθέρα, εἶναι τό πνεῦμα πού πετάει πάνω ἀπ'τήν κάθε ὕλη. Εἶναι τοῦ Θεριστῆ τό ἁπαλό τό μαϊστράλι πού χαϊδεύει τόν κάμπο τόν ἀνθισμένο καί πούρχεται ἀπ'τή θάλασσα καθισμένο πάνω στό σιντεφένιο νύχι τοῦ πουρνοῦ.

Συγκρίνει τότες τό ἔργο του μέ τό τέλειο ἔργο τοῦ Θεοῦ. Ὁ Σαίξπηρ ἔχει μέ τό Θεό ἀπέραντη ἐπιφύλαξη, ἀπέραντη ἐμπιστοσύνη κι ἀπέραντη λεφτεριά. Στό τέλος τέλος τόν Πατέρα θωροῦνε τοῦ καλλιτέχνη τά μάτια. Ὁ Θεός εἶν'ὁ ὑπέρτατος καλλιτέχνης. Ὁ κόσμος εἶναι τ'ὄνειρο τοῦ Πατέρα πού ἀγαπάει καί δημιουργεῖ. Ἕνα ὄνειρο κ'ἕνας ὀνειρευτής, νά ποιό εἶναι τό τέρμα τῆς φύσης καί τῆς σκέψης.

'Αντρέ Συαρές (André Suarès, 1868-1948), γάλλος λογοτέχνης, συγγραφέας τοῦ "'Ιδού ὁ ἄνθρωπος" κ.ἄ. 'Από τό "Τραγικός ποιητής-δοκίμιο γιά τόν Πρόσπερο" (1903-1907), βιβλίο δημοσιευμένο τό 1916, πού γιορταστήκανε τά τρακόσια χρόνια ἀπό τό θάνατο τοῦ Σαίξπηρ.

Μετάφραση Μαρίας Οἰκονόμου

Γ΄ ΣΤΑ ΞΩΤΙΚΑ

ΠΡΟΣΠΕΡΟΣ Νεράϊδες τοῦ βουνοῦ, τῶν ποταμιώνε,
Τῆς λίμνης τῆς τρεχάμενης, τοῦ λόγγου
Καί σεῖς πού ὅταν τραβιέται ὁ Ποσειδώνας
Στές ἀμμουδιές του τρέχετε κατόπι
Χωρίς ν'ἀφήνουν χνάρια οἱ πατουμ ές σας
Καί φεύγετε μπροστά του ὅταν γυρίζει,
Καί σεῖς μικρά κουκλάκια πού τό βράδυ
Στό φῶς τοῦ φεγγαριοῦ μέ τούς χορούς σας
Κάνετε ἁλώνια ἀπό ξυνά χορτάρια
Ὄθε δέ βόσκει πρόβατο, καί σεῖς
Πού γιά ξεφάντωσή σας τούς μανίτες
Κάνετε τοῦ μεσάνυχτου καί πού
χαρά σας εἶνε τοῦ σπερνοῦ ν'ἀκοῦτε
Τή σοβαρή καμπάνα νά σημαίνει,
Ἐσεῖς πού μέ τό βόηθειο σας (κι'ἄς εἶστε
Τεχνίτες λιγοδύναμοι μονάχοι)
Μεσημερνά ἐσκοτείνιασα τόν ἥλιο,
Ἐσήκωσα ἀνυπόταχτους ἀνέμους
Κι'ἀνάμεσα στήν πράσινη τήν ἅρμη
Καί στό γαλάζιο θόλο τήν ἀντάρα
Ἔστησα τοῦ πολέμου -στή βροντή
Πού τρομερά ἀντηχάει φωτιά ἔχω δώσει,
Καί μέ τοῦ Δία ἔχω σκίσει τό πελέκι
Τό δυνατό τό ἱδρύ' ἀκρωτήρια πλέρια
Θεμελιωμένα τἄκαμα νά τρέμουν
Καί σύρριζους τούς πεύκους καί τούς κέδρους
Ἀνάσπασα· καί μέ τήν προσταγή μου
Τάφοι τούς ὑπνοκόπους τους ξυπνῆσαν
κι'ὄξω νά βγοῦν τούς ἄφησαν· τόση ἦταν
Ἡ δύναμη τῆς τέχνης μου. Μά τώρα
Ἐδῶ ἀπαρνιέμαι τήν τραχιά μαγεία,
Κι'ἀφοῦ μιά οὐράνια μουσική διορίσω
(Αὐτό ὁλονένα κάνω) νά ἐνεργήσει
Στό νοῦ τους τό σκοπό μου, πού γιά κεῖνον
Γίνονται αὐτά τ'ἀέρινα τά μάγια,
Θά σπάσω τό ραβδί μου, θά τό θάψω
Ὀργυιές μέσα στή γῆ καί θά βουλήσω,
Σέ βάθος πού δέν ἔπιασε ποτέ
Σκαντήλι τό βιβλίο μου.

Οὐΐλλιαμ Σαίξπηρ (William Shakespeare) . Ἀπό τήν "Τρικυμία" (πράξη Ε΄ σκηνή α΄). Μετάφραση Κ. Θεοτόκη

Δ΄ ΝΑ ΖΕΙ ΚΑΝΕΙΣ Η ΝΑ ΜΗ ΖΕΙ

ΑΜΛΕΤ Νά ζεῖ κανείς ἤ νά μή ζεῖ, -νά αὐτό εἶν'τό ζήτημα.
Τί εἶναι πιό ἀνώτερο στό πνεῦμα, νά ὑποφέρει
πετριές καί βέλη ἄδικης τύχης, ἤ ἐπανάσταση
νά κάμει ἐνάντια σ'ἕνα πέλαγος κακῶν
καί μέ τήν ἄρνησή του νά τούς δώσει τέλος;
Θάνατος, -ὕπνος,- τίποτ'ἄλλο' κι ἄν εἰποῦμε
πώς μέ τόν ὕπνο παύει τῆς καρδιᾶς ὁ πόνος
καί τῆς ζωῆς τά χίλια βάσανα, πού ἡ σάρκα
τά χει κληρονομήσει, -αὐτό εἶναι μιά συντέλεια
πού νά τήν εὔχεται κανένας μέ κατάνυξη.
Θάνατος, -ὕπνος... Ὕπνος. ἴσως ὄνειρα. ἕ,
ἐδῶ εἶν'τό μπλέξιμο' γιατί σ'αὐτόν τόν ὕπνο
τοῦ θανάτου, σάν τί ὄνειρα θά ἔρθοῦνε
σάν θά χουμε πετάξει αὐτό τό σαρκοκούβαρο;
Αὐτό μᾶς κόβει' τούτη ἡ ἔγνοια εἶναι πού κάνει
τή δυστυχία νά ζεῖ τόσο πολύ. Γιατί
ποιός θά δεχόταν τοῦ καιροῦ ντροπές καί χάλια,
τήν ἀδικία τοῦ δυνατοῦ,
τόν ἐξευτελισμό τοῦ φαντασμένου,
τό βάσανο τοῦ περιφρονημένου τοῦ ἔρωτα,
τήν ἄργητα τοῦ νόμου, τούς τραμπουκισμούς
τῆς ἐξουσίας καί τίς κλωτσιές πού ἡ ταπεινή
ἡ ἀξία τρώει ἀπ'τόν ἀνάξιο, ἄν μποροῦσε
νά δώσει μόνος του κανείς στόν ἑαυτό του
τή λύτρωση μ'ἕνα μαχαίρι; Ποιός θά τό θελε
νά φέρνει εὐθύνες, νά γρυλλίζει καί νά ἱδρώνει
ἀπό τό βάρος τῆς ζωῆς, ἄν ἡ τρομάρα
μήν εἶναι κάτι μετά θάνατον, στόν κόσμο
τόν ἄλλο, ἀπ'ὅπου δέ γυρίζει ταξιδιώτης,
δέ σάστιζε τή θέληση καί δέ μᾶς ἔκανε
νά προτιμᾶμε νά τραβᾶμε αὐτά τά βάσανα
παρά νά πᾶμε σ'ἄλλα πού δέν τά γνωρίζουμε;
Ἔτσι ἡ συνείδηση μᾶς κάνει ὅλους δειλούς
κι ἔτσι τό χρῶμα τῆς ἀπόφασης τό γνήσιο
ἀπ'τήν ὠχρή μπογιά τῆς σκέψης ξεθωριάζει
κι εἶναι προσπάθειες πνοῆς μεγάλης κι εὐκαιρίας
πού μέ τήν ἔγνοια αὐτή ξεκόβεται ἡ ὁρμή τους
καί χάνουν τό ὄνομα τῆς πράξης......

Οὐΐλλιαμ Σαίξπηρ (William Shakespeare) 'Από τόν ""Αμλετ"
(πράξη Γ΄ σκηνή α΄) Μετάφραση Β. Ρώτα

Ε΄ Ο ΟΒΡΙΟΣ

Ὁ Ὀβριός μάτια δέν ἔχει; δέν ἔχει ὁ Ὀβριός χέρια, ὄργανα, μάκρος, φάρδος, μυρωδιά, χαρά, λύπη, πάθος; τρώει ἤ ὄχι τό ἴδιο ψωμί; λαβώνεται ἤ ὄχι μέ τά ἴδια ἅρματα, παθαίνει τίς ἴδιες ἀρρώστιες, γιατρέβεται μέ τά ἴδια γιατρικά, κρυώνει, ζεσταίνεται ἀπ'τόν ἴδιο χειμώνα κι ἀπ'τό ἴδιο καλοκαίρι ὅπως ὁ Χριστιανός ἤ ὄχι; Σά μᾶς τρυπᾶτε δέ ματώνουμε; σά μᾶς γαργαλᾶτε δέ γελοῦμε; σά μᾶς φαρμακώνετε δέν πεθαίνουμε;

Οὐΐλλιαμ Σαίξπηρ. Ἀπό τόν "Ἔμπορο τῆς Βενετιᾶς (πράξη Γ΄ σκηνή α΄)

Μετάφραση Ἀλέξ. Πάλλη

ς΄ ΣΚΕΨΕΙΣ ΤΟΥ ΣΑΙΞΠΗΡ

α΄ Παντοῦ ὅπου φτάνει τ'οὐρανοῦ τό μάτι
εἶναι λιμάνια γιά τό φρόνιμο ἄνθρωπο
κι εὐλογημένα ἀραξοβόλια.

Ἀπό τό "Βασιλιά Ριχάρδο Β΄ (πράξη Α΄ σκηνή γ΄)
Μετάφραση Κ. Καρθαίου

β΄ Γελλιά τῆς φυλακῆς σου
μήν κάνεις τούς δικούς σου στοχασμούς.

Ἀπό τό "Ἀντώνιος καί Κλεοπάτρα" (πράξη Ε΄ σκηνή β΄)
Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

γ΄ Προδότες
μᾶς βγάζει ὁ φόβος πλειότερο ἀπ'τά ἔργα.

Ἀπό τό "Μάκβεθ" (πράξη Δ΄ σκηνή β΄)
Μετάφραση Κ. Θεοτόκη

δ΄ Ἡ ἀρετή τολμάει κι ἡ καλοσύνη ποτέ δέ φοβᾶται.

Ἀπό τό "Μέ τό ἴδιο μέτρο" (πράξη Γ΄ σκηνή α΄)
Μετάφραση Β. Ρώτα

ε΄ Θάπρεπε τάχατες νά κάνουμε ὅ,τι ἡ συνήθεια λέει,
ν'ἀπαρατοῦμε ἀσάρωτη τή σκόνη τῶν καιρῶν,
ν'ἀφήνουμε νά ὀρθώνεται τό λάθος,
γιά νά μήν εἶναι μπορετό πάνω ἀπ'αὐτό ἡ ἀλήθεια νά θωρεῖ.

Ἀπό τόν "Κοριολανό" (πράξη Β΄ σκηνή γ΄)
Μετάφραση Δημήτρη Θεοδωρίδη

ς΄ Τό κορμί μας εἶναι τό περιβόλι πού γιά κεῖνο ὁ περιβολάρης
εἶναι ἡ θέλησή μας.

Ἀπό τόν "Ὀθέλλο (πράξη Α΄ σκηνή γ΄)
Μετάφραση Κ. Θεοτόκη

Κάποτ'οἱ ἄνθρωποι
ζ΄ εἶναι κύριοι τῆς τύχης τους. Δέ φταίει
τό ἄστρο μας, φίλε Βροῦτε,
πού εἴμαστε δοῦλοι· εἶναι δικό μας λάθος.
'Από τόν "'Ιούλιο Καίσαρα" (πράξη Α΄ σκηνή β΄)
Μετάφραση Κ. Καρθαίου

η΄ Ψυχή μιᾶς κάποιας καλοσύνης
βρίσκεται μές στό κάθε τό κακό,
πού νά τήν ἀποστάξουνε μποροῦν
ἄνθρωποι ἀνοιχτομάτηδες μονάχα.
Ἔτσι μποροῦμε ἀπ'τά ζιζάνια
μέλι γλυκό καί μυρουδάτο νά τρυγήσουμε
κι ἅγιο νά κάνουμε κι αὐτόν τό διάβολο.
'Από τό "Βασιλιά Ἑρρίκο Ε΄ (πράξη Δ΄ σκηνή α΄)
Μετάφραση Δημήτρη Θεσδωρίδη

θ΄ Λεύτερη ἡ ζωή μας ἀπ'τῆς πολιτείας τήν τύρβη
Βρίσκει στά δέντρα γλῶσσα, στά νερά γραφές,
Λόγους στίς πέτρες καί παντοῦ τό σπλάχνος.
'Από τό "Ὅπως σᾶς ἀρέσει" (πράξη Β΄ σκηνή α΄)
Μετάφραση Μανώλη Σκουλούδη

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΙΙ ΜΥΘΟΣ ΚΑΙ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

Α΄ Ο ΚΑΡΝΑ ΚΑΙ Η ΚΟΥΝΤΙ

Μονόπραχτη δραματική παραβολή

Ἡ ρήγισσα τῶν Παντάβα, ἡ Κούντι, πρίν παντρευτεῖ εἶχε ἕνα γιό, τόν Κάρνα. Ὅταν ἀντρώθηκε ὁ Κάρνα γίνηκε ἀρχηγός τῆς φυλῆς τῶν Καουράβα. Γιά νά κρύφει τή ντροπή της, μόλις γεννήθηκε τόν παράτησε στούς δρόμους καί ἀπό τότες σάν δικό του γιό τόν μεγάλωσε ὁ ἁρματηλάτης 'Αντχιράθα.

ΚΑΡΝΑ. Εἶμαι τοῦ ἁρματηλάτη 'Αντχιράθα ὁ γιός, ὁ Κάρνα, καί ἐδῶ στόν ὄχτο τοῦ ἱεροῦ μας Γάγγη κάθομαι στόν ἥλιο νά προσευχηθῶ πού βασιλεύει. Πές μου ποιά εἶσαι ἐσύ.

ΚΟΥΝΤΙ. Εἶμαι ἡ γυναίκα κείνη πού σ'ἔκανε νά γνωριστεῖς μέ τοῦτο ἐδῶ τό φῶς πού τώρα ἐσύ λατρεύεις.

ΚΑΡΝΑ. 'Εξήγηση καμμιά τά λόγια σου σέ μέ δέ δίνουνε, τίποτες δέν καταλαβαίνω. Μά εἰπές μου ὄμορφη Κυρά, γιατί τά μάτια σου κάνουν νά μαλακώνει ἡ καρδιά μου ὅπως ὁ ἥλιος τοῦ πουρνοῦ τά χιόνια τῶν βουνοκορφῶν, γιατί ἡ φωνή σου μέσα μου ξεσηκώνει αὐτή τή θλίψη τήν τυφλή πού τό αἴτιο μπορεῖ νά βρίσκεται πιό πέρα ἀπό τήν πρώτη θύμηση; Πές μου παράξενη γυναίκα, ποιό τάχα -

τες μυστήριο τῆς γέννησής μου μέ σένανε μ'ενώνει;
ΚΟΥΝΤΙ. Γιόκα μου κάνε ὑπομονή. Στό ρώτημά σου ἀπάντηση θά δόσω παρευτύς μόλις τῆς σκοτεινιᾶς τά βλέφαρα κλειστοῦν καί δέ μπο - ροῦν νά δοῦν τά μάτια τῆς ἡμέρας. Στό μεταξύ μάθε πώς μ'όνομά - ζουν Κούντι.
ΚΑΡΝΑ. Κούντι; Τοῦ 'Αρτζούνα ἡ μάνα;
ΚΟΥΝΤΙ. Στ'ἀλήθεια ναί, τοῦ ἀντίπαλου σου 'Αρτζούνα ἡ μάνα Γι αὐτό μή μέ μισήσεις. Στή θύμησή μου ἀκόμα μένει ζωντανή κείνη ἡ μέρα τῶν ἀγώνων στ'ἅρματα στό στίβο τῆς Χαστίνα, πού σ' ὅλους ἄγνωστος, γιομάτος θάρρος μπῆκες ν'ἀγωνιστεῖς ὅπως ἡ πρώτη ἀχτίδα τῆς αὐγῆς μ'ὅλα τ'ἀστέρια τῆς νυχτιᾶς ἐνάντια. Μαντεύεις μή-- πως ποιά νά 'τανε κείνη ἡ δόλια ἡ γυναίκα πού μέ ματιές ὑγρές ἀπό τά δάκρυα τ'ἀδύνατο κορμί σου γιόμιζε φιλιά κι ἀπ'τήν καρ - διά της σ'εὐλογοῦσε; Ναί, ναί ἦταν τοῦ 'Αρτζούνα ἡ μάνα. Κι ὕ- στερα τῶν ἀγώνων ὁ ἀφέντης εἶπε φωναχτά. "Δέ γίνεται, δέν εἶναι μπορετό νιός γέννας χαμηλῆς ν'ἀγωνιστεῖ ἐνάντια στόν 'Αρτζούνα". Σύ ἀμίλητος στεκόσουνα παρόμοιος σάν τό μαῦρο σύγνεφο τῆς καται- γίδας κεῖ πά στόν οὐρανό τῆς δύσης, τό φῶς τῆς ἀστραπῆς δύσκολα κρύβοντας. Μά τάχατες μαντεύεις ποιά μπόρειγε νά 'ταν κείνη ἡ γυναίκα πού σιωπηλά ἔνοιωθε τήν καρδιά της τή φτωχιά νά καίγε - ται γιά τή ντροπή καί τήν ὀργή σου; 'Ο Ντουργιοχάνα ἄς εἶναι εὐλογημένος πού τήν ἀξία σου μπόρεσε νά ἰδεῖ καί βασιλιά τῆς "Ανγκα τότες σ'ἔκανε κι ἔτσι μπορέσανε οἱ Καουράβα πρωταθλητή τρανό σ'ἐσένα ν'ἀποχτήσουνε. Τότες ὁ ἁρματηλάτης 'Αντχιράθα ἀπ' τή μεγάλη τύχη σου συνεπαρμένος, μέσ'ἀπ'τόν κόσμο πέρασε νά ρθεῖ κοντά σου καί σύ μόλις τόν εἶδες ἔτρεξες καί τή βασιλικιά κορώ- να σου ἀπίθωσες στά πόδια του, γιά τῶν Παντάβα τά πειράγματα καί τά χαμόγελα πλέρια ἀδιαφορόντας. Μά ὑπῆρχε μιά γυναίκα τοῦ βα - σιλικοῦ Σπιτιοῦ τῆς χώρας τῶν Παντάβα, πού ἀπό χαρά ὅλη ἔλαμπε γι αὐτή σου τήν περήφανη τήν πράξη τῆς ταπείνιας κι ἄς ἦτανε τοῦ 'Αρτζούνα ἡ μάνα.
ΚΑΡΝΑ. Μά τόσων βασιλιάδων μάνα, πές μου τί σ'ἔκανε νά ρθεῖς ἐδῶ;
ΚΟΥΝΤΙ. Νά σοῦ ζητήσω κάποια χάρη.
ΚΑΡΝΑ. "Ο,τι κι ἄν εἶναι πρόσταξε κι ἄν ἡ τιμή ἡ ἀντρίκια τῶν Κσατρίγια τό σχωρνάει στά πόδια σου θά σοῦ τήν ἀπιθώσω.
ΚΟΥΝΤΙ. Ἦρθα γιά νά σέ πάρω.
ΚΑΡΝΑ. Νά πάω ποῦ;
ΚΟΥΝΤΙ. Στήν ἀγκαλιά μου μέσα, πού τόση δίψα νοιώθει γιά τή δι- κιά σου ἀγάπη.
ΚΑΡΝΑ. Σύ μάνα τυχερή πέντε γενναίων βασιλιάδων, ποῦ θά βρεῖς θέση καί γιά μέ, τόν πιό μικρό ἀρχηγό γενιᾶς φτωχιᾶς καί χαμη - λῆς;
ΚΟΥΝΤΙ. Πιό μπρός ἡ θέση σου εἶναι ἀπό τῶν ἄλλων γιῶν μου.
ΚΑΡΝΑ. Μά νά τήν πάρω ποιό δικαίωμα ἔχω;

ΚΟΥΝΤΙ. Μέ τό δικό σου δικαίωμα, τό ἀπ'τό Θεό δοσμένο στήν ἀγάπη τῆς μητέρας σου.
ΚΑΡΝΑ. Μέ τά σκοτάδια τῆς βραδιᾶς ἡ γῆς σκεπάζεται καί τά νερά τή σιγαλιά ἀγκαλιάσανε, μά ἡ φωνή σου μ'ὁδηγάει πίσω στά μωρουδίστικά μου χρόνια, πού χάνονται μές στό μισόφεγγο τῆς θύμησης. Ὅμως, ὅτι κι ἄν εἶναι, ὄνειρο ἤ κουρέλι πραγματικότητας λησμονημένης, ἔλα κι ἀκούμπησε τό χέρι σου στό μέτωπό μου. Λένε πῶς ἀπ'τή μάνα πού μέ γέννησε σέ ξένα χέρια ἀπαρατήθηκα μωρό. Πόσες φορές στόν ὕπνο μου κείνη δέν ἦρθε δίπλα μου, μά σάν τῆς φώναζα "Σήκω τό πέπλο σου, τό πρόσωπό σου δεῖξε μου" κείνη χανόταν σάν ἀχνός. Μήπως καί τώρα ξύπνιος τ'ὄνειρο τό παλιό μου βλέπω; Κοίταξε πέρα. Οἱ λάμπες ἔχουν ἀναφτεῖ μπροστά στίς τέντες τοῦ στρατόπεδου τοῦ γιοῦ σου, ἀπό τοῦ ποταμιοῦ τήν ἄλλη τή μεριά. Κι ἀπ'τή μεριά τήν ἀπ'ἐδῶ γιά δές τίς θολωτές τίς τέντες τῶν Καουράβα, πού σάν τῆς κυματούσας θάλασσας κορφές πυργώνονται καί μένουνε στητές κι ἀναποφάσιστες λές καί τούς κάναν μάγια. Πές μου γιατί ἡ φωνή τῆς μάνας τοῦ ἀντιπάλου μου 'Αρτζούνα προτοῦ τοῦ αὐριανοῦ ἀγώνα ἡ ἀντάρα ἐδώ σ'αὐτά τά χώματα ξεσπάσει, ἔρχεται νά μοῦ φέρει μήνυμα μητρότητας πού ἀπολησμονήθηκε; Γιατί σά μουσική, τόσο γλυκά ν'ἀκούγεται τ'ὄνομα τό δικό μου, σάν τό λαλοῦν τά χείλια τά δικά της; Καί τήν καρδιά μου ξεριζώνοντας κοντά σ'ἐκεῖνον καί στούς ἀδερφούς του νά τήν πάνε;
ΚΟΥΝΤΙ. Λοιπόν γλυκέ μου γιόκα μή χασομερᾶς, ἔλα μαζί μου.
ΚΑΡΝΑ. Ναί, ναί, μαζί σου θά ρθω δίχως ρωτήματα κι ἀμφιβολίες. Στό κάλεσμά σου ἡ καρδιά μου ἀπάντησε. Κι ὁ ἀγώνας γιά τή νίκη, γιά τή δόξα, μαζί μέ τό θυμό, τό μίσος, φαίνονται ὅλα ψεύτικα, μοιάζουνε τά φαντάσματα καί τά ὄνειρα τά ἐφιαλτικά, πού ἄξαφνα σβήνονται μέσα στό γαλήνεμα τῆς χρυσαυγῆς. Πές μου, ποῦ θά μέ πᾶς;
ΚΟΥΝΤΙ. 'Από τήν ἄλλη τή μεριά τοῦ ποταμιοῦ, κεῖ πέρα πού οἱ φωτιές φωτᾶν τή νεκρικιά τῶν ἄμμων τή χλωμάδα.
ΚΑΡΝΑ. Καί κεῖ τή μάνα τή χαμένη μου γιά πάντα θά βρω;
ΚΟΥΝΤΙ. Ὤ γιόκα μου γλυκέ!
ΚΑΡΝΑ. Τότες γιατί μακριά σου μ' ἔδιωξες, ξεριζωμένο λούλουδο μέ πέταξες μακριά ἀπό τά χώματα τά πατρικά, μ'ἄφησες νά πλανιέμαι δίχως καλύβα καί σκεπή μές στά νερά τά ντροπιασμένα; Γιατί τέτοιο γκρεμό βαθύ ν'ἀνοίξεις μέ τά χέρια σου ἀνάμεσα σέ μένανε καί τόν 'Αρτζούνα κι ἔτσι τή φυσική τήν ἕλξη τῆς συγγένειας μίσος καί χωρισμό νά κάνεις; Μιλιά δέν εἶναι μπορετό νά βγάλεις. 'Απ'τή ντροπή σου τή μεγάλη πήξανε τά σκοτάδια πιό πολύ κι ἄθωρα νοιώθω μές στό εἶναι μου νά μπαίνουνε καί νά μέ κάνουν νά ριγῶ. Στό ρώτημά μου ἀπάντηση μή δόσεις κι οὔτες ἐξήγηση καμμιά, γιατί, γιατί ἀπ'τήν ἀγάπη σου τή μητρική τό γιό σου λήστεψες; Πές μου μονάχα τοῦτο. Γιατί νά μέ καλέσεις τούτη τή

βραδιά στά ἐρείπια τοῦ παράδεισου πού μέ τά χέρια τά δικά σου χάλασες;

ΚΟΥΝΤΙ. Ἄχ! ποιά θανάσιμη κατάρα, σάν τό πιστό σκυλί μ'ἀκολουθεῖ κι εἶναι πιό φοβερή κι ἀπό τό δίκιο σου τό μάλωμα, πιό τρομερή κι ἀπ'τό πικρό σου τό παράπονο! Τί κι ἄν ὁλόγυρά μου βρίσκονται πέντε λεβέντες γιοί; Νοιώθω σάν τή γυναίκα πού ὅλους τούς γιούς της ἔχασε κι ἔχει ἡ καρδιά της μαραθεῖ. Ἀπ'τήν πληγή πού ἀνοίχτηκε, ἀπ' ό χαμό τοῦ πρωτογιοῦ μου, κύλησε κι ἔφυγε ἡ χαρά μιᾶς ζωῆς ὁλάκερης. Κείνη τή μέρα τήν καταραμένη πού τή μητρότητα ἀπαρνιόμουν δέ μπόραγες λέξη νά πεῖς. Σήμερα ἡ ἄπιστη μητέρα σου ζητιάνα γίνεται γιά κάποιο λόγο σου καλό, γενναῖο. Συχώρια σοῦ ζητάει κι ἄσε ἡ φωτιά της τό κρίμα της νά κάψει.

ΚΑΡΝΑ. Μάνα φτωχιά, τά δάκρυά μου σοῦ τά χαρίζω ὁλόψυχα.

ΚΟΥΝΤΙ. Ἀπαντοχή καμμιά δέν εἶχα νά σέ κερδίσει ἡ ἀγκαλιά μου σάν ξεκίνησα μά θέλησα ὅλο τό δίκιο σου νά βρεῖς στό μερτικό σου. Ἔλα καί πάρε το σάν γιός τοῦ βασιλιᾶ, ἴσιος μ'ὅλα τ'ἀδέρφια σου.

ΚΑΡΝΑ. Τοῦ ἁρματηλάτη γιός εἶμαι περσότερο στ'ἀλήθεια καί διόλου δέ φιλοδοξῶ γιά πιό τρανή φαμίλια.

ΚΟΥΝΤΙ. Ὅπως θαρρεῖς καί θέλεις, μά τό βασίλειο σου νά ξαναπάρεις ἔλα γιατί δικό σου εἶναι.

ΚΑΡΝΑ. Πῶς σύ μπορεῖς, πού μιά φορά παλιά νά μοῦ χαρίσεις κιότεψες τή μητρική σου ἀγάπη, μέ δῶρο ἕνα βασίλειο τώρα νά μέ πείσεις; Οἱ ρίζες οἱ συγγενικές νωρίς κοπήκανε, μαράθηκαν καί πέθαναν. Νά ἀναστηθοῦν δέν εἶναι μπορετό. Θά 'ταν ντροπή γιά μένανε μάνα νά πῶ πώς ἔχω τή μάνα πέντε βασιλιάδων καί τή δικιά μου ψυχομάνα ν'ἀρνηθῶ στό φτωχικό τοῦ ἁρματηλάτη.

ΚΟΥΝΤΙ. Εἶσαι μεγάλος γιέ μου! Ἄ! Πῶς ὁ Θεός, ἀθώρητα σά θέ νά τιμωρήσει, κάνει τό σπόρο τό μικρό γίγαντας νά γενεῖ! Κεῖνο τό βρέφος τό ἄμοιρο, πού ἡ μάνα του τό'χε ἀπαρνηθεῖ, δίχως καμμιά βοήθεια, λεβεντονιός ξαναγυρνάει, μέσ'ἀπ'τῆς μοίρας τό λαβύρινθο, ἀδερφοχτόνος νά γενεῖ.

ΚΑΡΝΑ. Φόβο μή νοιώθεις μάνα. Σίγουρα θά νικήσουν οἱ Πάνταβα. Ἄς εἶναι ὁλοῦθε σιγαλιά μές στή νυχτιά, μές στήν καρδιά μου ἀκούγω μουσική τοῦ ἀνέλπιδου ἀγώνα. Μή μοῦ ζητᾶς ν'ἀπαρνηθῶ, νά ἀπαρατήσω αὐτούς πού ἡ μοίρα καταδίκασε σέ θάνατο. Ἄσε τό θρόνο νά κερδίσουν οἱ Παντάβα, μιᾶς κι ἔτσι πρέπει. Θά μείνω ἐγώ κοντά στούς ἄμοιρους κι ἀπελπισμένους. Ὅταν μέ γέννησες, γυμνό καί δίχως ὄνομα στήν ἀγκαλιά τῆς νύχτας μ'ἄφησες. Ἀκόμα μιά φορά ἄσε με μόνο κι ἥρεμο νά περιμένω τό πουρνό νά νικηθῶ καί νά πεθάνω.

Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ

Λεύτερη ἀπόδοση Δημήτρη Θεοδωρίδη

Β΄ ΦΑΝΕΡΕΣ ΑΛΗΛΕΙΕΣ

Μεταφράζοντας στά ἑλληνικά τό μονόπραχτο δράμα τοῦ μεγάλου λυρικοῦ ἰνδοῦ μυστικιστῆ Ραμπιντρανάθ Ταγκόρ "Ὁ Κάρνα καί ἡ Κούντι" σταμάτησα πολλές φορές γιά νά ἀναρωτηθῶ μήπως κάτω ἀπό τήν πλοκή τοῦ μύθου ὁ συγγραφέας θέλησε νά κρύψει κι ἄλλες ἀλήθειες συμβολικά λεγμένες.

Μπορεῖ νά'ναι ἁπλή φαντασία μου, μά θαρρῶ πώς βλέπω κάποιο συμβολισμό. Τολμῶ νά σᾶς τόν πῶ.

Σ'αὐτό τό δράμα τοῦ Ταγκόρ δυό εἶναι οἱ φωνές, ἡ μιά τῆς Κούντι καί ἡ ἄλλη τοῦ Κάρνα.

Ἡ φωνή τῆς Κούντι μποροῦμε νά δεχτοῦμε σάν θέλουμε πώς συμβολίζει τήν ἄποψη τοῦ κάθε σαρκικοῦ ἀνθρώπου, τή βασισμένη πάνω στά πέντε του αἰσθητήρια ὄργανα (ἴσα σέ ἀριθμό μέ τούς βασιλιάδες τούς γιούς τῆς Κούντι.

Ὁ Κάρνα πάλι μποροῦμε νά πάρουμε ὅτι συμβολίζει τή φωνή τῆς χαμένης γιά τόν κοινό σημερινό ἄνθρωπο ἔκτης αἴσθησης, κείνης τῆς πρωτότοκης αἴσθησης πού σύμφωνα μέ τίς σημερινές ἀντιλήψεις μας γιά τό δίκιο θάπρεπε νά 'χει τά περσότερα δικαιώματα πάνω μας. Ἡ ἔκτη αἴσθηση γεννιέται ταυτόχρονα μέ τό μορφικό ἄνθρωπο καί προτοῦ ἀκόμα γεννηθοῦν οἱ ἄλλες αἰσθήσεις καί πάρουν τό μερτικό τους στό βασίλειο τῆς Γνώσης τοῦ Ἕνα Κόσμου, μά γλήγορα τήν παραμεριάζουμε καί διώχνοντάς τη ἀπό κοντά μας τήν ἀπαρνιόμαστε ὅπως ἔκανε καί ἡ Κούντι.

Μά ἡ φωνή αὐτή, ἄν κι ἀδύναμη τόν πρῶτο καιρό μετά τή γέννησή της(τήν ἐκδήλωσή της), δέν πεθαίνει, δέν εἶναι μπορετό νά χαθεῖ, γιατί τό ὄργανο τῆς ἐκδήλωσής της δέν εἶναι χωματένιο, φτιαγμένο ἀπό κύτταρα τῆς ἀδρῆς ὕλης, ὅπως τ'ἄλλα τά πέντε γνωστά σαρκικά αἰσθητήρια ὄργανα.

Ἡ ψυχή, πού στό δράμα συμβολίζεται ἀπό τόν ἁρματηλάτη 'Ανχιράθα καί τή γυναίκα του, τήν περιμαζεύει καί τή μεγαλώνει σά δικό της παιδί καί τρέφοντας καί δυναμώνοντάς τη μέ τό γάλα τῆς 'Αλήθειας τήν πλάθει σέ ἀδάμαστο κι ἀνυπόταχτο πολεμιστή, ἀρχηγό ὅλων κείνων τῶν ἄγνωστων ψυχικῶν δυνάμεων πού ἀκούραστα ἀγωνίζονται συνέχεια γιά τή λευτεριά καί τήν ἀποκατάστασή τους μέσα στό βασίλειο τῆς ὁλοκληρωμένης ὀντότητας "Ἄνθρωπος".

Ἡ ἔκτη αἴσθηση μόλις ἀποχτήσει συνείδηση τῆς δύναμής της δέν κρατιέται πιά. Δίχως μικροσυλλογισμούς παρακατιανούς, πού γεννιένται ἀπό συμπλέγματα κατωτερότητας, τρέχει ἀπρόσκλητη δίχως κανένα δισταγμό καί κάνει θαρρετά αἰσθητή τήν παρουσία της σέ κάθε στίβο εὐγενικοῦ ἀγώνα μόνο καί μόνο γιά ν'ἀποδείξει τήν ὑπεροχή της νικώντας καί νά δόσει χειροπιαστό μάθημα ταπείνιας ἀπιθώνοντας τήν κορώνα τοῦ βασιλιᾶ, πού ἐπάξια κέρδισε, στά πόδια τῆς ψυχῆς.

Μιά κάποια λύση, γιά τά συνηθισμένα ἀνθρώπινα μέτρα καλοστεκούμενη, θά 'τανε ὁ Κάρνα(ἡ ἔκτη αἴσθηση) νά δεχτεῖ ἀπό τή μετανοιωμένη μορφική ἀνθρώπινη ὕπαρξη (τήν Κούντι) τήν προσφο-

ρά τοῦ μερτικοῦ του. Μά δέν τή δέχεται. Ἡ ἕκτη αἴσθηση, πού μᾶς θυμίζει τό δαιμόνιο τοῦ Σωκράτη, τή φωνή πού μιλάει στή Ζάν ντ' Ἄρκ, τή μυστική φωνή πού ἀκοῦνε οἱ μύριοι μάρτυρες τῆς ὅποιας θρησκείας ἤ εὐγενικιᾶς ἰδέας, ἀρνιέται τή δίχως ἀγώνα ἀποκατάστασή της, δέν καταδέχεται τήν ἀργά πιά δοσμένη παραχώρηση τοῦ νόμιμου ἀπό τό φθαρτό κορμί (τήν Κούντι). Βλέπει πώς δέ στέκει σ' ἕναν Κσατρίγια πού φωτίστηκε ἀπό τό Φῶς τοῦ Ἥλιου πού βασίλεψε πιά νά περάσει ἀπό τήν ἄλλη μεριά τοῦ ποταμιοῦ καί νά περπατήσει πάνω στόν ἄμμο (στό μή στέριο ἔδαφος) πού χλωμά, νεκρικά τόν φωτίζουν οἱ ἀνθρώπινες λάμπες.

Εἶναι ἀγωνιστής πρόθυμος νά θυσιαστεῖ, δέν εἶναι πιά νοσταλγός τρυγητής τῆς φθαρτῆς σοδειᾶς τοῦ κόσμου μας, τοῦ κόσμου τῆς πλάνης. Δέν ἀποθυμάει πραγματικά τό βασίλειο τόκοσμικό. Προτιμάει μένοντας στόν ὄχτο του νά περιμένει τόν ἐρχομό τῆς χρυσαυγῆς, γιατί ξέρει πιά πώς χαρίζοντας τήν πρόσκαιρη ζωή του στό θάνατο μένει ἀληθινά πιστός στήν πραγματικιά ἀθάνατη φύση του. Τόν ἀγώνα τοῦ καλοῦ θά τόν ἀγωνιστεῖ, ὄχι γιά νά νικήσει πιά, μά γιά νά θυσιαστεῖ μαζί μέ τούς κατατρεγμένους κι ἔτσι νά μπορέσει νά ὁδηγήσει τήν καρδιά του πιό κοντά στό σύντροφό της τό Θεό.

Δημήτρης Θεοδωρίδης

Γ΄ ΧΑΜΕΝΗ ΦΕΓΓΟΒΟΛΙΑ

ἰνδικός μῦθος

Σύμφωνα μ'ἕνα κείμενο παλικό[1], τήν 'Αγκάνα Σούττα, ἡ προοδευτική ὑλοποίηση τοῦ ἀνθρώπου καί τοῦ περίγυρού του ἔγινε ἐπειδή οἱ ἄνθρωποι οἱ ἀρχέγονοι καί "ψυχικοί", πού ἀχτιδοβολούσανε σάν ἀστέρια καί πετούσανε στόν ἀγέρα, ἀρχίσανε νά τρῶνε χῶμα ὅταν ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς ξεπετάχτηκε μέσ'ἀπό τά νερά. Κεῖνο τ' ἀρχέγονο τό χῶμα ἤτανε χρωματιστό καί μυρωμένο καί γλυκό. Μά σάν τό φάγανε οἱ ἄνθρωποι χάσανε τή φεγγοβολιά τους. Τότες παρουσιαστήκαν ὁ ἥλιος καί τό φεγγάρι, οἱ μέρες κ'οἱ νύχτες, τό ἐξωτερικό τό φῶς μέ τίς ἐναλλαγές του καί μέ τή διάρκεια τή μετρητή. 'Αργότερα τό χῶμα ἔπαψε νάναι φαγώσιμο. Μόνο πούβγανε φαγώσιμα φυτά.'Ακόμα ἀργότερα λίγα μονάχα φυτά μποροῦσε ὁ ἄνθρωπος νά φάει. Καί χρειάστηκε μέ κόπους σκληρούς τήν τροφή του ν'ἀκριβοπληρώνει. Τά πάθη καί οἱ κακίες καί μαζί καί τά βάσανα εἴχανε μπεῖ λίγο λίγο στόν κόσμο.

Τούς μύθους πού σάν κι αὐτόνε δῶ ἀνιστοροῦνε τό πῶς σκλήρηνε ἡ ὑπόσταση ἡ πρωταρχική -καί μαζί της κ'οἱ καρδιές-τούς ἀπαντᾶμε παντοῦ. Κι ὅπως ὅλα τά παραδοσιακά δεδομένα τά βασικά, ἀποτελοῦνε μαρτυρία πού τ'ἀχνάρια της χάνονται στά βάθη τῶν αἰώνων. Πάει νά πεῖ πώς εἶναι μέρος τοῦ ἀνθρώπου ἀναπόσπαστο.

Φρίτγιοφ Συόν (Frithjof Schuon), σύγχρονός μας γάλλος φιλόσοφος. 'Από τίς "Εἰκόνες τοῦ πνεύματος". Μεταφρ. Μαρίας Οἰκονόμου

---

1. Σημ. μετ. Γραμμένο στήν ἰνδική διάλεχτο π ά λ ι ὅπου εἶναι γραμμένα τά παλιά τά ἱερά βιβλία τοῦ βουδισμοῦ.

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΙΙΙ: ΧΟΡΟΣ

Η ΙΕΡΗ ΧΟΡΕΥΤΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΙΝΔΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

Θά ἦταν ἴσως μπορετό a priori νά γίνει πιστευτό ὅτι τό θέατρο πρόβαλε ξεσηκώνοντας τά ἐξωτερικά καμώματα τῆς ζωῆς, ἀφοῦ καθρεφτίζει τίς ἐκδηλώσεις της καί τά γεγονότα της. Μά δέν εἶναι ἔτσι.

Παντοῦ ὅπου φανερώθηκε ξεπήδησε ἀρχικά ἀπό τ' ἀπόκρυφα τῆς χωνιασμένης ζωῆς μέ ποιητική μαγεία. Αὐτό φαίνεται καλύτερα στίς Ἰνδίες καί στήν Ἑλλάδα, ὅπου τό δράμα βγῆκε ἀπό τά πιό βαθειά μυστήρια τῆς θρησκείας. Φτάνει νά διαβάσει κανείς τή Βισνού-Πουράνα γιά νά καταλάβει τόν πρωταρχικό ρόλο πού παίζει ἡ ἱερή χορεύτρια (ἡ ν τ ε β α ν τ ά σ ι) στήν ἰνδική θρησκευτική ζωή καί στήν ἰνδική τέχνη.

Ὁ ποιητικός θρύλος τοῦ Κρισνά μᾶς δείχνει πώς ὁ θρησκευτικός χορός στάθηκε τήν ἡρωική ἐποχή στίς Ἰνδίες τῆς ἴδιας τῆς τέχνης ἡ πηγή καί πώς ἐξακολούθησε νάναι ἄξονας καί ἐμπνευστής ὡς τά χρόνια τοῦ ξεπεσμοῦ. Τότε ἀναπτύχτηκε τό θέατρο.

Σάν ὁ νέος Κρισνά, ἐνσάρκωση τοῦ θεοῦ καί τύπος τοῦ τέλειου μύστη, νίκησε τό δράκο, πού συμβολίζει τά κτηνώδη πάθη, ξεμοναχιάζεται ἀνάμεσα στούς βοσκούς τοῦ βουνοῦ Μερού γιά νά στοχαστεῖ τή μεγάλη του ἀποστολή. Καί κεῖ, κάτω ἀπό τά ψηλά κέδρα, στή δροσιά τῶν τροπικῶν νυχτιῶν, κάτω ἀπό τό ροδόχρωμο φῶς τοῦ φεγγαριοῦ δασκαλεύει τίς γυναῖκες καί τίς κοπέλες τῶν Γκόπι τή μουσική καί τούς ἱερούς χορούς. Τίς μαθαίνει μέ συνοδεία τόν ἦχο ἀπό τά νταούλια καί τά πολύχορδα ὄργανα νά λυγίζουν τά κορμιά τους. Μά δέν τό κάνει μόνο καί μόνο γιά τήν εὐχαρίστηση τῆς κίνησης, τό κάνει γιά νά ζωντανεύουν τίς πράξεις τῶν θεῶν καί τῶν ἡρώων.

Αὐτή λοιπόν τήν ἐποποιία πού ὁ Κρισνά τούς ἱστορεῖ, αὐτά τά θαυμαστά ὁράματα πού ἀπό μόνος του κατέχει καί πού πανοραματικά ξετυλίγονται στή μνήμη του δέν τά παρασταίνει μέ τίς λυγερές χορεύτριες. Αὐτές εἶναι βουβές. Μήτε διάλογος μήτε δραματική πράξη ὑπάρχει. Ὁ χορός δέν ἀναπαρασταίνει τά ἐπεισόδια τῆς ἱερῆς ἐποποιίας. Ὁ Κρισνά τό μαθαίνει αὐτό τό ἱερό μπαλέτο τό πρωτόγονο νά εἰκονίζει μέ χειρονομίες καί στάσεις τά κυρίαρχα αἰσθήματα καί τίς κυβερνήτριες ἰδέες πού ὑπάρχουν σ' αὐτά τά ἱστορήματα. Ἔτσι οἱ Γκόπι μέ αὐτή τήν ὁμαδική γλώσσα ἐκφράζουν τήν ὀργή τοῦ Ἴνδρα γιά τό θεό τοῦ σκοταδιοῦ, τήν ἀφοσίωση τοῦ Ραμά στόν πατέρα του, τόν πόνο τῆς Σίτας γιά τό χωρισμό της ἀπό τόν ἄντρα της κ.τ.λ. Δέ μποροῦμε λοιπόν ἐδῶ νά

μιλήσουμε γιά καθαυτό δράμα. Εἶναι ἐκφραστικός χορός καί πλαστικός λυρισμός.

Ἡ ἐμπνευσμένη χορεύτρια ζωντανεύει τήν ἐπική ἱστόρηση ὅπως οἱ εἰκόνες τοῦ κινηματογράφου δείχνουν στό πανί τό θρύλο τόν εἰκονισμένο μέ φωτεινή διαφάνεια. Ἀργότερα οἱ δυό αὐτές τέχνες, ἡ ἐπική ἱστόρηση καί ὁ ἐμψυχωμένος χορός, θ' ἀνταμώσουν στό ζωντανό λόγο, στή δράση τήν πραγματική καί στήν ἀντικειμενική παράσταση τοῦ δράματος.

Μά γιατί ὁ Κρισνά νά παίρνει γιά ἑρμηνεύτριες τῆς ἱερῆς αὐτῆς τέχνης γυναῖκες καί ὄχι ἄντρες; Ἡ ἐξήγηση εἶναι ὑπερβατική.

Τά προβεδικά χρόνια οἱ παλαιοί Ρίσχι, θεμελιωτές τῆς λατρείας τοῦ Ἄγκνι (τῆς ἱερῆς φωτιᾶς), εἶδαν τόν κόσμο μέσ' ἀπ'τό Αἰώνιο Ἀρσενικό, τό δημιουργικό Πνεῦμα, πού μά τήν ἀλήθεια εἶναι Ἀνδρόγυνος καί κλείνει μέσα του τό Αἰώνιο Θηλυκό σάν ἀνείπωτη αἰθερουσία.

Ἡ βραχμανική Ἰνδία ἀντίθετα, καί πιό πολύ ὁ μεγάλος ἐμπνευστής Κρισνά, εἴδανε τόν κόσμο μέσ'ἀπ'τό Αἰώνιο Θηλυκό, τή Φύση, τήν πλαστική δύναμη.

Γιά νάκαταλάβεις ὅμως τή βαθειά σημασία τοῦ Αἰώνιου Θηλυκοῦ καί τῆς γυναίκας στή βραχμανική θρησκεία καί στήν ἰνδική ποίηση, πρέπει νά συνδέσεις τό θρύλο τοῦ Κρισνά μέ τόν ξεχωρο μύθο τῶν Ἀ π σ ά ρ α, πού δέν εἶναι λιγότερο χαρακτηριστικός.

Οἱ βεδικοί ὕμνοι, ὅπως καί ἡ Ραμαγιάνα καί ἡ Μαχαμπαράτα, ἀναφέρουν ὅτι τόν Ἴνδρα, τόν ἡλιακό θεό, τόν περιτριγυρίζουν οὐράνιες νύμφες, οἱ Ἀπσάρα, ὑπεργήινες ψυχές μέ ἀστραφτερή ὀμορφιά. Αὐτές εἶναι οἱ μαντατοφόρες καί αὐτές μεσιτεύουν γιά τούς ἀνθρώπους. Πότε τίς στέλνουν οἱ Θεοί γιά νά βοηθοῦν καί νά ἐμπνέουν τούς μεγάλους σοφούς, πότε γιά νά τούς δοκιμάζουν καί νά τούς πειράζουν ὅταν αὐτοί τούς γίνονται κίνδυνος μέ τό βάθος καί τήν ἔνταση τοῦ στοχασμοῦ τους. Ἄν πάλι, ὅπως συνήθως συμβαίνει, ὁ πειρασμός νικήσει τούς ἀσκητές, ἀπό τό σμίξιμο τοῦ Ρίσχι μέ τήν Ἀπσάρα γεννιέται κάποιος βασιλιάς ἤ κάποιος ἥρωας. Κάποτε κάποτε ὁ ἀσκητής ἀντιστέκεται, γιατί μέ τή δική του δύναμη συλλαμβάνει καί δημιουργεῖ μιά Ἀπσάρα πιό ὄμορφη ἀπ'αὐτές πού φτιάχνουν οἱ Θεοί. Μά τότε τό ξεχωριστό αὐτό πλάσμα γίνεται τό ταίρι κάποιου τέλειου μονάρχη, ὅπως ἔγινε ἡ Οὐρβάση.

Ἡ μορφή λοιπόν τῆς Ἀπσάρα ἀντιπροσωπεύει στήν ἰνδική μυθολογία διαλεχτές ψυχές σέ ἀνώτερο κόσμο γεννημένες πού κατεβαίνουν σάν οὐράνιες παρείσακτες νά φυλακιστοῦν στή γήινη ζωή καί στήν ἀνθρώπινη ἐξέλιξη.

Ἔτσι εἶναι φανερό πώς ἡ ἱερή χορεύτρια, ἡ ντεβαντάσι, ἔπαιξε στήν πρωτόγονη κοινωνική ζωή τῆς Ἰνδίας τό ρόλο πού παίζει ἡ Ἀπσάρα στήν ἰνδική μυθολογία. Εἶναι ἡ ἑρμηνεύτρια τῶν Θεῶν στούς ἀνθρώπους, μεσιτεύει γιά τούς ἀνθρώπους στούς Θεούς.

Συντροφεύοντας, ζωντανεύοντας, εἰκονίζοντας τά ποιητικά λαλήματα τῶν Ἰνδῶν ραψωδῶν οἱ ἱερές χορεύτριες τῶν ναῶν αἰῶνες πολλούς ἀντιπροσωπεύανε μέ κάποιο τρόπο τήν παρουσία τῶν Θεῶν στή γῆ. Αὐτό γινόταν καί μέ τά πρόχειρα στρίποδα τῶν 'Αρίων νομάδων τοῦ 'Ιράν καί μπροστά στίς Ἰνδικές παγόδες, στό προαύλιο τῶν θεόρατων αὐτῶν ναῶν, πού εἶχαν ἀπάνω στίς σκεπές τους πυραμίδες ἀπό θεούς. 'Εκεῖ ξετυλιγόταν ὁ ἱερός χορός μέσα σέ μιά θρησκευτική ὑπερούσια κατάνυξη.

"Ετσι ὑστερότερα, ἀφοῦ σιγά σιγά ἀναπτύχτηκε τό Ἰνδικό δράμα, ἴσως μέ πρότυπο τό ἑλληνικό θέατρο, φερμένο στή Βακτριανή ἀπό τό Μεγαλέξαντρο, χρησιμοποιεῖ τούς παλιούς θρύλους. Καί ἡ 'Απσάρα, ἡ οὐράνια αὐτή νύμφη, ἐξακολουθεῖ νά παίζει ξεχωριστό ρόλο.

Στό "Η νύμφη κι ὁ ἥρωας" τοῦ Καλιντάσα ἡ Οὐρβάση εἶναι μιά 'Απσάρα ἐνσαρκωμένη στή γῆ. Στή "Σακουντάλα" τοῦ ἴδιου ποιητῆ ἡ ἡρωίδα εἶναι κόρη 'Απσάρας. Στήν "'Ακολουθία τοῦ Ράμα" τοῦ Μπαβαμπούτι, ἡ Σίτα, ἀφοῦ ἄδικα κατηγοριέται ἀπό τό Ράμα γιά συζυγική ἀπιστία, καταλυέται στή δοκιμασία τῆς φωτιᾶς καί μεταμορφώνεται. Καί σέ ἀποθέωση τήν ὑποδέχονται ἡ Θεά τοῦ Γάγγη καί ἡ Θεά τῆς Γῆς.

"Ετσι ξεπετιέται τό θέατρο στήν ἱστορία τοῦ πολιτισμοῦ μέ κάποιο θρησκευτικό δράμα, πού ξετυλίγεται σέ κάποια περιοχή ἀνάμεσα στή γῆ καί στόν οὐρανό σάν παραδεισένιο ἄθῶο εἰδύλλιο πού ξεδιπλώνεται πέρα ἀπό τά βίαια πάθη ὅπου ξεφωνίζουν τό μίσος κι ὁ ἀφηνιασμένος ἔρωτας, ὅπου βασιλεύουνε μέ κυρίαρχη ἀγριότητα ἡ ἡδονή καί ὁ θάνατος.

'Αναπνέεις τίς αὖρες τῶν 'Ιμαλαΐων πού γλιστρᾶν στίς τροπικές δεντροκορφές, ἀλλά δέν ἀκούγεται οὔτε τῶν θεριῶν τό μουγκρητό οὔτε τό περιπαιχτικό λάλημα τῶν πουλιῶν.

Γιά νά πειστεῖ κανείς πόσο μεγάλο ρόλο παίζει ἡ ἱερή χορεύτρια στῆς 'Ινδίας τή θρησκεία καί τήν ποίηση, φτάνει νά περιδιαβάσει τούς ναούς τοῦ 'Ανκόρ-Τόμ καί τοῦ 'Ανκόρ-Βάτ στό Καμπότζ, ὅπου ὁ πλατύς ὁ Μεκόνγκ μέ τό ἀπέραντο ξεχείλισμα τοῦ νεροῦ του πλουτίζει τ'ἀδιαπέραστα παρθένα δάση. 'Εκεῖ, μπροστά σ'ἐκεῖνες τίς θεόρατες παγόδες τίς πνιγμένες μέσα σέ ὀργιαστική βλάστηση, ὁλόκληρη ἡ Ραμαγιάνα φαντάζει ἀνάγλυφα σκαλισμένη στά γιγάντια τείχη. 'Εκεῖ τ'ἀρίθμητα στίφη τοῦ Ράμα βάλθηκαν νά καταλάβουν τήν Κεϋλάνη. "Αρμα πίσω ἀπό ἅρμα, καβαλλάρηδες πίσω ἀπό καβαλλάρηδες, ὅλο αὐτό τό πλῆθος, ὅπου οἱ μαϊμοῦδες ἀγωνίζονται δίπλα στούς ἀνθρώπους, ξεχύνεται σέ φοβερή ἐφόρμηση. Μά νά, πάνω ἀπ'αὐτή τή φριχτή σύγκρουση ἐμφανίζονται οἱ μανταφόρες τοῦ "Ινδρα, οἱ 'Απσάρα. Κρέμουνται σά στεφάνια γύρω ἀπ' τή ζωοφόρο καί πέφτουνε μιά μιά πλαγιαστά, βυθίζονται στόν ἀγώνα. Μέ τίς καμπανόμορφες φορεσιές τους μοιάζουν οὐράνιες πεταλοῦδες νά φτερουγίζουν πάνω ἀπ'τό ἀνθρώπινο πανδαιμόνιο. Πα-

νάλαφρες σά λιμπελοῦλες ζωντανεύουν ἀκόμα καί σήμερα μπροστά στά θαμπωμένα μάτια μας τόν ὑπερφυσικό καί ἐμπνευστικό ρόλο τῆς ἱερῆς χορεύτριας στήν Ἰνδική τέχνη καί στό Ἰνδικό δράμα.

Νά φανταστεῖ κανείς στά περίχωρα μιᾶς ἀρχαίας πρωτεύουσας τή μεγάλη παγόδα μέ τήν πυραμιδόσχημη σκεπή της καί τίς ἱερές λιμνοῦλες γύρω. Νύχτωσε. Ἡ κάψα τῆς μέρας ἔφυγε, ἡ ἀπολαυστική δροσιά τῆς νύχτας τυλίγει τήν ἀτμόσφαιρα. Λαμπυρίζουν τ' ἄστρα στό βαθύ στερέωμα πυκνά πυκνά, τόσο πού θαρρεῖς κ'εἶναι πασπαλισμένο μέ ροκανίδια ἀπό ξύλο τοῦ σαντάλ. Σ'αὐτό τό σκηνικό κάνει τήν κυρίαρχη τήν ἐμφάνισή του τό φεγγάρι. Μοιάζει σάν κύκνος νά κολυμπᾶ σέ λίμνη. Δαυλοί φωτίζουν τήν αὐλή. Νά καί ὁ βασιλιάς σέ μιά ἐξέδρα μέ τήν ἀκολουθία του. Γύρω του πυκνές ὅλες οἱ τάξεις τοῦ λαοῦ του, ἀκόμα καί οἱ παρίες, καί μέσ'ἀπ'τήν ἁπλωμένη σιωπή ἡ φωνή τοῦ ραψωδοῦ, ὄρθιου μπορστά στό ναό νά ζωντανεύει τά παλιά τά χρόνια καί τόν ἡρωικό τόν κόσμο. Καί τώρα ἀπό τή λαμπροφωτισμένη πύλη τῆς παγόδας ξεπροβάλλει ἡ πομπή πού σχηματίζουν οἱ ἱερατικές χορεύτριες. Ἔχουνε κουδουνάκια στά στραγάλια, κάσκες καί τιάρες στό κεφάλι. Τά λυγερά τους τά κορμιά εἶναι τυλιγμένα σέ μεταξένεια λ α ν γ κ ο υ τ ί, οἱ ὦμοι τους στολισμένοι μέ μικρές μικρές φτεροῦγες καί μέ φλόγες χρυσαφένιες.

Ἡ ὑπέροχη κορυφαία φοράει τή βασιλική ταινία, τό διάδημα, καί πανοπλία ἀστραφτερή ἀπ' τά πετράδια. Τά ἔγχορδα ἀντηχοῦν,τά μπαμπού κρατᾶνε τό ρυθμό καί οἱ ἱερές χορεύτριες ἀρχίζουνε νά χορεύουν. Ἑνώνονται σέ γιρλάντες ἤ σκορπίζονται μπροστά στήν παγόδα σά μαργαριτάρια ἀπό γιορντάνι. Ἔπειτα συγχρονίζοντας τά βήματά τους μέ τή μουσική καί ἑρμηνεύοντας τό τραγούδι τοῦ ραψωδοῦ προσκυνοῦν σέ ἔνδειξη λατρείας τήν ὑπέροχη κορυφαία, πού ἀντιπροσωπεύει τό Ράμα ἤ τή Σίτα ἤ τό θεό Κρισνά. Ἔπειτα συμμαζεύονται σέ ἐκφραστικές ὁμάδες, λυγερές σάν κοτσάνια μέ τά ρευστά τους χέρια καί τά αἰσθαντικά τους δάχτυλα.

Τότες οἱ φωτεινές ντεβαντάσι μέ τά κεχριμπαρένια καί ὀπάλινα πρόσωπα, μέ τά ὀρθάνοιχτα μάτια, ἔχουν πραγματικά γίνει οἱ μαντατοφόρες τῶν Ντέβα, οἱ ἴδιες οἱ 'Απσάρα. Γιατί μοιάζουν νά φέρνουν στούς ἀνθρώπους τίς ψυχές τῶν ἡρώων μέσα στίς τρυφερές παρθενικιές τους ἀγκαλιές, νά τίς ἐνσαρκώνουν στά τρεμάμενα κορμιά τους σάν σέ ἁγνούς καί εὐωδιαστούς κάλυκες.-

'Εντουάρ Συρέ (Edouard Schurè). 'Από τό "Ἡ γέννηση τῆς τραγωδίας".

Μετάφραση Χρυσῆς Ι. Καφαλοπούλου

ΜΥΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ ΙV ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ

Η ΓΕΝΝΗΣΗ ΣΤΗΝ ΤΕΧΝΗ

Ἕνα ἀπό τά ἀγαπητότερα θέματα στούς τεχνίτες τῆς χριστιανικῆς τέχνης ἦταν τό τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ. Ἡ ἀπεικόνισις τῆς Γεννήσεως καί τά διάφορα ἐπεισόδια πού συνδέονται μέ αὐτήν ὑπῆρξαν εἰκονογραφικό θέμα προσφιλές στήν τέχνη καί τούς καλλιτέχνες ὅλων τῶν αἰώνων πού μέ τά ποιητικώτερα μέσα ἐπροσπάθησαν νά προσδώσουν στό προαιώνιο μυστήριο τή ζωή καί τή δροσιά μιᾶς νεότητος πού ἀνανεοῦται διαρκῶς.

Στή μακρά διά μέσου τῶν αἰώνων ἐξέλιξη τῆς ἀπεικονίσεως ἡ ψυχή τοῦ ζωγράφου, ψυχή χριστιανοῦ συνάμα καί καλλιτέχνου, ἐπόμενε ὅσες μποροῦσε νέες ἀεννάως ἐμπνεύσεις γιά νά παραστήση αἰώνια νέο τό παλαιό μυστήριο. Γιατί καί τό θεῖον Βρέφος πού ἐγεννήθη αἰώνια ν έ ο ν ἦταν ἀλλά καί πρό αἰώνων ὑπῆρχε. Ἐ γ ε ν ν ή θ η Π α ι δ ί ο ν ν έ ο ν ὁ π ρ ό α ἰ ώ ν ω ν Θ ε ό ς ...

Ἡ ἐξεικόνισις τῆς Γεννήσεως ἐμφανίζεται στή χριστιανική τέχνη ἀπό τόν πρῶτο πενιχρό καί ἀπέριττο κύκλο τῆς χριστιανικῆς εἰκονογραφίας, πού ἀνεπτύχθη στήν ὑπόγειο Ρώμη καί τίς γύρω ἀπ' αὐτήν κατακόμβες κι ὅπου περιωρίσθη σέ συμβολικές παραστάσεις τῆς διδασκαλίας τοῦ δόγματος.

Εἰκονίζεται γιά πρώτη φορά ὅταν ἡ χριστιανική τέχνη ἀρχίζει νά ἐξελίσσεται ὀλίγον κατ'ὀλίγο στήν ἱστορική τῶν γεγονότων ἀναπαράσταση.

Τήν πρώτη τοιχογραφία, συνάμα δέ καί τόν ἀρχικό τύπο τῆς ἀπεικονίσεως, εὑρίσκομε τόν Δ΄ αἰῶνα, στό κοιμητήριο τοῦ Ἁγίου Σεβαστιανοῦ. Ἡ παράσταση ἀνάγεται στήν ἁπλούστερη μορφή της. Ἡ φάτνη, τό νεογνό, τά δυό ζῶα. Αὐτά εἶναι τά ἀρχικά εἰκονογραφικά στοιχεῖα τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, πού δέ λείπουνε φυσικά ἀπό καμμιά παράσταση τῆς χριστιανικῆς βυζαντινῆς τέχνης. Ἡ ἐξεικόνιση ἔπειτα ἀρχίζει νά ἐξελίσσεται, ἡ χριστιανική ψυχή ποθεῖ νά περιβάλῃ τό Βρέφος μέ κάθε ἐπεισόδιο πού μπορεῖ νά τό ἐξυφώση. Ἐνωρίς ἤδη, ἀπό τόν Δ΄ μάλιστα δέ ἀπό τόν Ε΄ αἰῶνα, ἔρχονται οἱ ποιμένες νά προσκυνήσουν, ἔπειτα οἱ μάγοι πού κομίζουν τά δῶρα στό νεογνό, πού τό κρατεῖ στά γόνατα της ἡ Θεοτόκος. Καί τέλος ὁ ἀστήρ λάμπει καί ὁδηγεῖ τούς Μάγους πρός τό Σπήλαιο. ""Αγγελοι μετά ποιμένων δοξολογοῦσι, μάγοι δέ μετά ἀστέρος ὁδοιποροῦσι...". Ἔτσι ἀπό τό ἁπλούστατο σύμβολο τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ –τή Φάτνη– ἡ χριστιανική τέχνη ἀνελίσσεται βαθμηδόν σέ πραγματική καί ἱστορική ἐξεικόνιση τοῦ καινοφανοῦς μυστηρίου καί τῶν ἐπεισοδίων πού μεγαλύνουν αὐτό.

Ἀλλ'ἀπό τοῦ ς ἰδίως κατά πρῶτον αἰῶνος, ἐν συνεχείᾳ δέ ἀπό τοῦ Η΄ μπορεῖ ἡ ἱστορία τῆς τέχνης νά παρακολουθήσῃ τήν ἐξέλιξη

τῆς ἀπεικονίσεως τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ στή βυζαντινή εἰκο - νογραφία. Ἤδη ἀπό τοῦ Ϛ΄ αἰῶνος εὑρίσκομεν στήν παράσταση τῆς Γεννήσεως τούς μάγους ὁδηγουμένους ἀπό τόν ἄγγελο. Τόν ἴδιο αἰῶνα εὑρίσκομεν τούς ποιμένες νά ξεκινοῦν πρός τό σπήλαιον, προη - γουμένου ἀστέρος ἤ νά προσβλέπουν ἐκστατικοί πρός τόν οὐρανόν, ὁπόθεν κατεβαίνει ὁ ἄγγελος ὁ "ἀποβουκολήσας αὐτούς τῶν θρεμμάτων".

Νέα στοιχεῖα εἰκονογραφικά συγκεντρώνονται ὁλοένα γύρω ἀπό τόν πυρῆνα αὐτόν τοῦ Ϛ αἰῶνος. Τό μυστήριο τελεῖται σέ ὄρος ἤ βράχο καί μέσα σέ σπήλαιο, ὅπου τά ζῶα, ἡ Φάτνη, τό Βρέφος. Ἀργότερα, τόν Η΄ αἰῶνα, δυό ἄγγελοι, τοποθετημένοι συμμετρικά ἀπό τό ἕνα κι ἀπό τό ἄλλο μέρος, προσκυνοῦνε τό Βρέφος καί τόν ἀστέρα. Ἄλλος νεωτερισμός, πού εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία στή βυζαντινή τέχνη, εἶναι οἱ θεραπαινίδες πού λούζουν τό νεογνό· ἡ μιά ἀπ'αὐτές πλένει τό νεογέννητο σέ λεκάνη καί ἡ ἄλλη τῆς χύνει μέ ἀμφορέα νερό. Ἡ Θεοτόκος ἐπάνω στήν κλίνη καί παραπλεύρως στή φάτνη καί ὁ Ἰωσήφ, πού κάθεται στήν ἄκρη τῆς σκηνῆς, συμπληροῦν τήν εἰκόνα, πού εὑρίσκεται ἤδη τόν Η΄ αἰῶνα τελείως διαμορφωμένη. Ἀλλά ἀπό ποῦ ἐνεπνεύσθη ἡ φαντασία τοῦ καλλιτέχνη γιά νά συναπαρτίση τήν παράσταση αὐτή; Ποῦ εὗρε τά διάφορα στοιχεῖα, πού συγκεντρούμενα ὀλίγο κατ'ὀλίγο συναπετέλεσαν τήν εἰκόνα τῆς κυρίας πλέον μορφῆς τοῦ μεγάλου μυστηρίου, πού τή θαυμάζομε σέ χειρόγραφα καί σέ τοίχους, στό παρεκκλήσιο τοῦ Παλέρμου, στό Μηνολόγιο τοῦ Βασιλείου, στό Καχριέ Τζαμί τῆς Κωνσταντινουπόλεως, στήν Παντάνασσα τοῦ Μιστρᾶ: Τά στοιχεῖα παρέσχε ἡ ἁπλῆ ἀφήγηση τῶν Εὐαγγελιστῶν κατ'ἀρχάς, τοῦ Ματθαίου καί τοῦ Λουκᾶ. Ἰδίως ὅμως οἱ θρύλοι κ'οἱ παραδόσεις γύρω ἀπό τή Γέννηση τοῦ Χριστοῦ πού διετήρησαν τήν ἀπήχησή τους τά ἀπόκρυφα εὐαγγέλια.

Ἀλλά καί στήν ἀρχαία τέχνη εὑρίσκει ὁ χριστιανός καλλιτέχνης πλεῖστα ὅσα πρότυπα. Ἀπό αὐτή προέρχεται τό εἰκονογραφικό θέμα τοῦ λουτροῦ. Ἀγαπητή ἦταν ἐπίσης ἡ παράσταση βουκολικῶν σκηνῶν σέ ἀρχαῖα ἀνάγλυφα, ὅπου ἔχει τήν ἀρχή της ἡ ἀπεικόνιση τῶν ποιμένων τῆς Γεννήσεως. Ἀλλά καί τῆς κυρίας παραστάσεως εὑρίσκει πρότυπα ὁ χριστιανός καλλιτέχνης στά ἀνάγλυφα πού παριστάνουν τή γέννηση θεῶν ἤ ἡρώων κ'οἱ ἄγγελοι πού ὁδηγοῦσαν τούς μάγους ὑπενθυμίζουν τίς φτερωτές Νίκες τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ μελέτη μιᾶς παραστάσεως τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ , σ'ἕναν ἀπό τούς σπουδαιοτέρους σταθμούς τῆς βυζαντινῆς τέχνης, θά μᾶς δείξη πῶς συνεχώνευσεν ἡ χριστιανική ψυχή τοῦ καλλιτέχνου τά διάφορα αὐτά στοιχεῖα, ὥστε ν'ἀποτελέση ἀφ'ἑνός καλλιτέχνημα ἀληθές, κι'ἀφ'ἑτέρου σύμβολο γραφικό τῆς πίστεως καί τοῦ δόγματος. Θά ἐχρειάζετο χῶρος πολύς, ἐάν ἠθέλαμεν ἐπιμείνει εἰς τήν λεπτομερῆ περιγραφήν μιᾶς τοιαύτης παραστάσεως. Ἀρκεῖ νά σημειωθῆ ὅτι οἱ βυζαντινοί ζωγράφοι εἶχαν φθάσει σέ ἀπροσπέλαστο ὕφος καλλιτεχνικῆς ἀποδόσεως καί ἰδιοτύπου κάπως ἀναπαραστάσεως τῆς ὅλης σκηνῆς τῆς Γεννήσεως. Καί ἀπό τόν ἄλλο σταθμό τῆς βυζαντινῆς τέχνης ἄν ἔλθωμε στούς

πρώτους ζωγράφους τῆς 'Ιταλικῆς 'Αναγεννήσεως, τόν Cimabue τόν Duccio, τόν Giotto, τόν Fra Angelico καί τούς ἄλλους πού ζωγράφισαν τή Γέννηση τοῦ Χριστοῦ, παρά τήν ἀπέραντη ποικιλία τῶν ἐπεισοδιακῶν διακοσμήσεων θά εὕρουμε πάλι μιά ἀπήχηση τῆς παραστάσεως, ὅπως τήν συνέλαβαν καί τή διέγραφαν σέ χειρόγραφα καί σέ τοίχους ναῶν οἱ ζωγράφοι τοῦ 'Ελληνικοῦ Μεσαιῶνος.
(ἀποσπάσματα).

Τάκης Μπαρλᾶς

ΓΙΟΓΚΑ

ΤΟ ΙΔΑΝΙΚΟ ΜΙΑΣ ΠΑΓΚΟΣΜΙΑΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

συνέχεια ἀπό τό προηγούμενο Δελτίο

Νά ἰσορροπήσεις ἁρμονικά ὅλες αὐτές τίς τέσσερεις κατευθύνσεις, νά τό θρησκευτικό μου ἰδανικό. Καί σ'αὐτή τή θρησκεία φτάνει κανείς μέ ὅ,τι ἐμεῖς στίς 'Ινδίες ὀνομάζομε Γιόγκα="Ενωση.

Γιά τόν ἄνθρωπο τῆς ἐνέργειας, εἶναι ἕνωση μεταξύ τοῦ ἀνθρώπου κι ὁλόκληρης τῆς ἀνθρωπότητας. Γιά τόν μυστικόπαθο, μεταξύ τοῦ κατωτέρου καί τοῦ ἀνωτέρου ἐγώ του. Γιά τόν ἐραστή, μεταξύ του καί τοῦ Θεοῦ τῆς 'Αγάπης. Καί γιά τόν φιλόσοφο, ἕνωση ὅλων τῶν ὑπάρξεων.

Αὐτό σημαίνει ἡ Γιόγκα. Εἶναι ἕνας σανσκριτικός ὅρος κι αὐτές οἱ τέσσερεις ὑποδιαιρέσεις τῆς Γιόγκα ἔχουν στά σανσκριτικά διαφορετικά ὀνόματα.

'Ο ἄνθρωπος πού ἀναζητᾶ αὐτοῦ τοῦ εἴδους τήν ἑνότητα ὀνομάζεται Γιόγκιν. 'Ο ἀθλητής τῆς ἐνέργειας λέγεται Κάρμα-Γιόγκιν. 'Εκεῖνος πού ἀναζητάει τήν ἑνότητα μέ τήν ἀγάπη λέγεται Μπακτή-Γιόγκιν.'Εκεῖνος πού τήν ἀναζητάει μέ τόν μυστικισμό λέγεται Ράγια-Γιόγκιν κ'ἐκεῖνος πού μέ τή φιλοσοφία Νιάνα-Γιόγκιν."Ετσι ἡ λέξη τούτη: "Γιόγκιν" τούς περικλείει ὅλους.

Τώρα ἐπιτρέψετέ μου νά σᾶς μιλήσω πρῶτα πρῶτα γιά τή Ράγια-Γιόγκα. Τί εἶναι αὐτή ἡ Ράγια-Γιόγκα, αὐτή ἡ πειθαρχία τοῦ νοῦ;

Στόν τόπο σας ὅταν ἀκούσετε τή λέξη Γιόγκα ἀναπηδοῦν στό νοῦ σας ἕνα σωρό φαντασμαγορίες. Γι'αὐτό πρέπει νά σᾶς πῶ πώς ἡ Γιόγκα δέν ἔχει καμμιά σχέση μ'αὐτά τά πράματα. Καμμιά ἀπό αὐτές τίς Γιόγκα δέν παραιτεῖται ἀπό τό λογικό, καμμιά δέ σᾶς ζητάει ν'ἀφήσετε νά σᾶς δέσουν τά μάτια ἤ νά παραδώσετε τό λογικό σας στά χέρια ὁποιουδήποτε ἱερέα. Καμμιά δέ σᾶς ζητάει νά ὑποταχτεῖτε σέ κανένα ὑπεράνθρωπο ἀπεσταλμένο.

Καθεμιά τους ἀπεναντίας, σᾶς προτρέπει νά πιαστεῖτε ἀπό τό λογικό σας, νά μήν τό ἀφήσετε ποτέ.

Σέ ὅλα τά ὄντα βρίσκομε τρία γνωστικά ὄργανα. Τό πρῶτο εἶ-

ναι τό ἔνστικτο, πού εἶναι πολύ ἀνεπτυγμένο στά ζῶα. Αὐτό εἶναι τό κατώτερο γνωστικό ὄργανο.

Ποιό εἶναι τό δεύτερο γνωστικό ὄργανο; Ἡ λογική. Ἡ λογική εἶναι ἐξαιρετικά ἀνεπτυγμένη στόν ἄνθρωπο. Τό ἔνστικτό του ὅμως εἶναι ἀρκετά ἀτροφημένο. Ἡ περιοχή ὅπου ἐντός της ἐνεργοῦν τά ζῶα εἶναι πολύ περιορισμένη καί μέσ' στά σύνορα αὐτά ἐργάζεται τό ἔνστικτο.

Ὅταν φτάσομε στούς ἀνθρώπους βλέπομε πώς τή μεγαλύτερη θέση τήν παίρνει τό λογικό. Ἡ σφαίρα τῆς ἐνέργειας ἐπίσης πλαταίνει ἐδῶ. Ὅμως καί τό λογικό ἀκόμα εἶναι ἀνεπαρκές. Τό λογικό μπορεῖ νά προχωρήσει λίγο κ'ἔπειτα σταματάει, δέν μπορεῖ νά πάει πιό πέρα. Κι ἄν προσπαθήσετε νά τό σπρώξετε, τό ἀποτέλεσμα θά εἶναι ἀνυπόφορη σύγχυση, τό ἴδιο τό λογικό θά καταντήσει παράλογο. Ἡ λογική θά γίνει φαῦλος κύκλος.

Ἄς πάρομε γιά παράδειγμα τή βάση τῶν αἰσθητῶν ἀντιλήψεων, τήν ἐνέργεια καί τήν ὕλη.

Τί εἶναι ἡ ὕλη; Αὐτό πού κινητοποιεῖται ἀπό τήν ἐνέργεια. Κ' ἡ ἐνέργεια; Αὐτό πού ἐνεργεῖ πάνω στήν ὕλη. Βλέπετε τήν πολυπλοκότητα αὐτοῦ πού οἱ φιλόσοφοι τῆς λογικῆς ὀνομάζουν ἐξάρτηση: μιά ἰδέα ἐξαρτᾶται ἀπό μιάν ἄλλη κ'ἐκείνη πάλι ἐξαρτᾶται ἀπό αὐτήν. Ὑψηλός φράχτης ὀρθώνεται μπρός στό λογικό, πού ἡ λογική δέν μπορεῖ νά τόν διαβεῖ. Κι ὅμως διαρκῶς λαχταρίζει νά προχωρήσει πιό πέρα, στή σφαίρα τοῦ Ἀπείρου.

Αὐτός ὁ κόσμος, αὐτό τό σύμπαν πού νοιώθομε μέ τίς αἰσθήσεις μας ἤ πού συλλογιούμαστε μέ τό μυαλό μας δέν εἶναι παρά ἕνα ἄτομο πού τινάχτηκε πάνω ἀπό τό κατώφλι τῆς συνείδησης. Καί μέσα σ' αὐτά τά στενά σύνορα, πού τά ὁρίζει τό δίχτυ τῆς συνείδησης, κι ὄχι πιό πέρα, ἐργάζεται τό λογικό μας.

Γι'αὐτό πρέπει νά ὑπάρχει κάποιο ἄλλο ὄργανο πού θά μᾶς ὁδηγήσει πιό πέρα κι αὐτό τό ὄργανο ὀνομάζεται ἔμπνευση. Ἔτσι ἔνστικτο, λογικό κ'ἔμπνευση εἶναι τά τρία γνωστικά ὄργανα. Τό ἔνστικτο ἀνήκει στά ζῶα, τό λογικό στόν ἄνθρωπο κ'ἡ ἔμπνευση στούς θεανθρώπους. Μά σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους ὑπάρχουν λίγο ἤ πολύ καλλιεργημένα τά σπέρματα κι ἀπό τά τρία αὐτά γνωστικά ὄργανα. Γιά νά μπορέσουν νά ξετυλιχτοῦν αὐτά τά ὄργανα πρέπει νά προϋπάρχουν τά σπέρματα.

Κι αὐτό ἀκόμα πρέπει νά θυμόμαστε: τό ἕνα ὄργανο εἶναι ἡ συνέχεια τοῦ ἄλλου κ'ἐπομένως δέν ἀντιφάσκουν μεταξύ τους. Τό λογικό ξετυλίγεται σέ ἔμπνευση κ'ἐπομένως ἡ ἔμπνευση δέν ἀντιτίθεται στό λογικό, παρά τό συμπληρώνει.

Ὅ,τι δέν μπορεῖ νά φτάσει τό λογικό μᾶς γίνεται φανερό μέ τήν ἔμπνευση κι αὐτή δέν ἀντιφάσκει πρός τό λογικό.

Ὁ γέρος δέν εἶναι ἡ ἀντίφαση τοῦ παιδιοῦ, παρά συμπληρώνει τό παιδί.

Πρέπει πάντα νά ἔχετε στό νοῦ σας πώς ὁ μεγάλος κίντυνος εἶ-

ναι νά πάρετε τό κατώτερο ὄργανο γιά τό ἀνώτερο. Πολλές φορές μᾶς παρουσιάζουν τό ἔνστικτο γιά ἔμπνευση κι ἀρχίζουν οἱ ψεύτικες φωνές γιά τό δῶρο τῆς προφητείας. Ἕνας τρελλός ἤ μισοπάλαβος νομίζει πώς ἡ σύγχυση πού βασιλεύει στό μυαλό του εἶναι ἔμπνευση καί θέλει οἱ ἄνθρωποι νά τόν ἀκολουθήσουν. Οἱ πιό ἀλληλοσυγκρουόμενες παλαβομάρες πού κηρύχτηκαν ποτέ στόν κόσμο εἶναι ἁπλούστατα τό ἐνστικτῶδες παραλήρημα θολωμένων τρελλῶν μυαλῶν πού προσπαθεῖ νά περάσει γιά γλώσσα τῆς ἔμπνευσης.

Πρῶτο γνώρισμα τῆς σωστῆς διδασκαλίας εἶναι τοῦτο: Δέν ἀντιτίθεται στό λογικό. Καί μπορεῖτε νά δεῖτε πώς αὐτή εἶναι ἡ βάση ὅλων αὐτῶν τῶν Γιόγκα.

Ἄς πάρομε τή Ράγια-Γιόγκα, τήν ψυχολογική Γιόγκα, τόν ψυχολογικό δρόμο γιά τήν ἕνωση. Εἶναι μεγάλο τό θέμα καί δέν μπορῶ σήμερα νά σᾶς μιλήσω παρά γιά τήν κεντρική ἰδέα αὐτῆς τῆς Γιόγκα. Δέν ἔχομε παρά ἕνα μονάχα τρόπο ν'ἀποκτήσομε τή γνώση. Ἀπό τόν κατώτερον ἄνθρωπο ἕως τόν ὑψηλότερο Γιόγκιν, ὅλοι εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά μεταχειριστοῦμε τήν ἴδια μέθοδο. Κι αὐτή ἡ μέθοδο εἶναι αὐτό πού ὀνομάζομε σ υ γ κ έ ν τ ρ ω σ η.

Ὁ χημικός πού ἐργάζεται στό ἐργαστήρι του συγκεντρώνει ὅλες τίς δυνάμεις τοῦ μυαλοῦ του, τίς ρίχνει σέ μιάν ἑστία καί τίς ξαποστέλνει στά στοιχεῖα. Ὑποβάλλει τά στοιχεῖα σέ ἀνάλυση κ' ἔτσι ἀποκτᾶ τίς γνώσεις του. Ὁ ἀστρονόμος ἐπίσης συγκεντρώνει τίς δυνάμεις τοῦ νοῦ καί τίς ρίχνει σέ μιάν ἑστία καί τίς ξαποστέλνει στ'ἀντικείμενα μέ τό τηλεσκόπιό του. Τ'ἄστρα καί τά ἡλιακά συστήματα ξετυλίγονται μπρός στά μάτια του καί τοῦ ἀποκαλύπτουν τά μυστικά τους.

Ἔτσι γίνεται σέ κάθε περίπτωση. Ὁ καθηγητής στήν ἕδρα, ὁ μαθητής μέ τό βιβλίο του, κάθε ἄνθρωπος πού προσπαθεῖ νά μάθει.

Μέ ἀκοῦτε κι ἄν τά λόγια μου σᾶς ἐνδιαφέρουν, τό μυαλό σας θά συγκεντρωθεῖ ἀπάνω τους. Καί τότε ἄν ὑποθέσομε πώς χτυπήσει ἕνα ρολόϊ δέ θά τό ἀκούσετε. Κι ὅσο περισσότερο εἶστε ἱκανοί νά συγκεντρωθεῖτε, τόσο καλύτερα θά μέ καταλάβετε' κι ὅσο περισσότερο συγκεντρώνω τήν ἀγάπη μου καί τή δύναμή μου, τόσο καλύτερα θά μπορέσω νά ἐκφράσω ὅ,τι θέλω νά σᾶς κάνω νά καταλάβετε. Ὅσο μεγαλύτερη εἶναι αὐτή ἡ δύναμη τῆς συγκέντρωσης τόσο περισσότερες γνώσεις ἀποκτᾶτε, γιατί αὐτή εἶναι ἡ μοναδική μέθοδο ν'ἀποκτήσει κανείς γνώσεις.

Ἀκόμα κι ὁ τελευταῖος λουστράκος ἄν συγκεντρωθεῖ περισσότερο, θά γυαλίσει καλύτερα τά παπούτσια. Ὁ μάγειρας μέ συγκέντρωση θά μαγειρέψει ἕνα ἔξοχο φαΐ. Ὅσο μεγαλύτερη εἶναι ἡ δύναμη πού συγκεντρώνεσαι, τόσο καλύτερα κερδίζεις λεφτά ἤ ὑμνεῖς τόν Θεό ἤ κάνεις ὅ,τιδήποτε ἄλλο. Αὐτή εἶναι ἡ μοναδική φωνή, ὁ μοναδικός χτύπος πού ἀνοίγει ὅλες τίς θύρες τῆς πλάσης κι ἀφήνει νά ξεχυθοῦν ποταμοί φῶς. Αὐτή ἡ δύναμη νά συγκεντρώνεσαι εἶναι τό μοναδικό κλειδί πού ἀνοίγει τούς θησαυρούς τῆς γνώσης.

Τό σύστημα τῆς Ράγια-Γιόγκα ἀσχολεῖται σχεδόν μόνο μέ αὐτό. Στή σημερινή κατάσταση πού βρίσκεται τό σῶμα μας εἴμαστε τόσο ἀφηρημένοι πού τό πνέμα μας σκορπιέται σέ χίλια πράματα. Μόλις προσπαθήσω νά καθησυχάσω τίς σκέψεις μου καί νά καθησυχάσω τό νοῦ μου σ'ἕνα ὁποιοδήποτε θέμα γνωσιολογικό, χιλιάδες ἀνεπιθύμητες ὁρμές, πού δέν ἤθελα νά τίς παραδεχτῶ, χιλιάδες σκέψεις ἔρχονται καί μέ ἀπασχολοῦν. Πῶς νά τίς σταματήσω, πῶς θά βάλω σέ τάξη τό νοῦ, αὐτό θά τό μάθομε μέ τή μελέτη τῆς Ράγια-Γιόγκα.

(Συνεχίζεται)

Σβάμι Βιβεκανάντα. Μετάφραση Ἑλένης Σαμίου

ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΡΓΗΣΗ ΤΗΣ ΘΑΝΑΤΙΚΗΣ ΠΟΙΝΗΣ

Ἐμπνευσμένοι ἀπό τίς ἰδέες τοῦ μεγάλου ἰταλοῦ ἐγκληματολόγου Τσέζαρε Μπεκκάρια (Cesare Beccaria , 1738-1794), τοῦ νικητῆ τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου , δυό ὀνομαστοί συγγραφεῖς τοῦ ΙΘ΄ αἰώνα, ὁ ἰταλός Νικκολό Τομμαζέο μέ τό "Ἐχτέλεση ἰταλοῦ στήν Κέρκυρα" καί ὁ γάλλος Βικτόρ Οὐγκό μέ τό "Η στερνή μέρα τοῦ κατάδικου", κάνανε τόν κόσμο δυνατά νά αἰσθανθεῖ πόσο τόν ντροπιάζει ἡ θανατική ποινή, αὐτό τό ἀπαίσιο ἀπομεινάρι ἀπό βάρβαρες ἐποχές.

ΠΕΛΕΚΑΝ

Α΄ Η ΠΟΙΝΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Βεβαιώνουνε μερικοί πώς ἡ κατάργηση τῆς ποινῆς τοῦ θανάτου ταιριάζει μόνο σέ κοινωνίες πολύ πολιτισμένες. Αὐτό πάει νά πεῖ πώς ἡ ποινή τοῦ θανάτου εἶναι δεῖγμα κατώτερου πολιτισμοῦ. Μά ἐπειδή τά δείγματα καί τ'ἀποτελέσματα γίνονται ἔπειτα παραδείγματα καί αἰτίες, πρέπει νά βγάλουμε τό συμπέρασμα ὅτι αὐτό τό δεῖγμα βαρβαρότητας θά τή συνεχίζει τή βαρβαρότητα ἀσταμάτητα. Ὅμοιο σόφισμα μεταχειρίζονται ὅλοι ὅσοι ἐμποδίζουνε τούς ἀνθρώπους καί τούς λαούς λέφτερα ν'ἀσκήσουνε τά δικαιώματά τους καί λένε: Ὅταν μάθετε νά μήν κάνετε κατάχρηση, θά μπορέσετε νά κάνετε χρήση. Ὅμως ἄν δέν ἀρχίσουν οἱ ἄνθρωποι νά κάνουνε χρήση, πῶς θ'ἀποδείξουνε πώς εἶναι ἱκανοί νά κάνουνε χρήση καλή;

Ἡ κρεμάλα μέ τόν ἑαυτό της ἀποδείχνει τόν ἑαυτό της. Ὑπάρχει ἐπειδή πρέπει νά ὑπάρχει. Καί πρέπει νά ὑπάρχει ἐπειδή ὑπάρχει. Ὄχι παιχνίδι μέ τίς λέξεις, παιχνίδι μέ τό σκοινί. Συλλογισμός μέ ἔλλειψη τῆς γενικῆς πρότασης καί μέ συμπέρασμα ἀνατριχιαστικό. Χοντροκοπιά διαλεχτικῆς, πού τροχίζει τό τσεκούρι. Ἀπόδειξη πώς ἡ κρεμάλα δέν εἶναι ἰδέα, πώς εἶναι παραλογισμός φριχτός.

"Μά εἶναι φῶς μέγα γιά σένα ὁ τάφος τοῦ πατέρα", τοῦ λέει ἡ

---

1. Σημ. σύντ. Γιά τόν πόλεμο τοῦ Μπεκκάρια ἐνάντια στή θανατική ποινή βλ. τεῦχος 24(Φθινόπωρο 1964) σελ. 51-52 (στό ἀπόσπασμα ἀπό

Ἰοκάστη τοῦ Οἰδίποδα στό Σοφοκλῆ[1]. Μά τό μαῦρο τό φῶς ὅπού βγαίνει ἀπ'τό λάκκο τοῦ κατάδικου εἶναι στύλος καπνοῦ κι ὄχι φλόγας. Δέ φωτίζει τό δρόμο τῶν ζωντανῶν, πληγώνει τά μάτια καί θλίψη σκορπάει. Εἶναι σάν τίς φλογίτσες πού ξεπετιοῦνται στά νεκροταφεῖα καί κεῖνον πού τίς βλέπει μέ τρομάρα καί τό βάνει στά πόδια τόν παίρνουν ξωπίσω, μά φεύγουνε μακριά ἀπ'αὐτόν πού πάει καταπάνου τους. Αὐτή ἡ ποινή δημιουργεῖ κοινωνία ὅπου ἡ δύναμη διαφεντεύει τόν ἑαυτό της ἐνάντια στή δύναμη. Ὁ τιμωρός δέν εἶναι πάντα ὁ πιό δυνατός, δέ μπορεῖ πάντα νά τό πιστέψει πώς εἶναι ὁ πιό δυνατός. Καί τότες ἀρματώνει καί τό μπράτσο, ἀρματώνει καί τό μυαλό. Καί τοῦτα τά δυό τά ὅπλα μπερδεύονται κι ἀντίς τό ἕνα νά βοηθάει τ'ἄλλο, τό ἕνα ἀδυνατίζει τ'ἄλλο. Ἡ ποινή ἔχει νά προσέξει νά μήν εἶναι οὔτε ὑπερβολικά μεγάλη οὔτε ὑπερβολικά μικρή, ἔχει νά φοβηθεῖ μή δέν εἶν'ἀρκετή ἤ μήν πάει καί περσέψει. Μήν τή μισήσουνε ἤ μήν τήν καταφρονέσουνε.

Εἶναι σωστό τό ρητό: "Ὅποιος δέν τιμωρεῖ τά ἐγκλήματα προκαλεῖ νέα ἐγκλήματα". Μά νά τιμωρήσεις τό ἔγκλημα δέν πάει νά πεῖ νά θάψεις τόν ἐγκληματία. Γιατί ἄν ἄλλο δέν κάνεις παρά νά τόνε θάψεις, ἀπό τά κόκκαλά του θά φυτρώσουν ἐγκλήματα, θά βρυάξει ὁ κόσμος ἀπό δαῦτα. Σωστή εἶναι κ'ἡ παροιμία: "Ὅποιος λερώσει νά σαρώσει". Καί ἡ κοινωνία, πού κακά παραδείγματα ἔδωσε, πού ἑτοίμασε τόν κατήφορο, πού δέ στάθηκε ἄξια νά συγκρατήσει τό πέσιμο ὅσο ἦταν ἀκόμα καιρός, οὔτε καί νά δώσει ἀπ'τήν ἀρχή ἀρχή στόν πεσμένο τή δύναμη νά ξανασηκωθεῖ καί νά σταθεῖ στά πόδια του, δέν ἔχει τό δικαίωμα νά τόνε σπρώξει μέ μίσος στό γκρεμό κι ἀφοῦ κάνει ἑτούτη τήν πράξη τή γεννημένη ἀπό τό μίσος νά δεηθεῖ γιά τήν ψυχή του.

Ἡ αἰτιολογία τῆς θανατικῆς ποινῆς δέν εἶναι τελικά τίποτα ἄλλο ἀπό τό συλλογισμό τοῦ νόμου τῆς ἀνταπόδησης. "Κατάκαυμα ἀντί κατακαύματος, τραῦμα ἀντί τραύματος"[2]. Μά ὁ νόμος τῆς ἴσης ἀνταπόδοσης σκοπό ἔχει νά δώσει μιά συμβολική εἰκόνα τοῦ κακοῦ πού θά πάθουν ὅποιοι κάνουν τό κακό, εἰκόνα συνταιριασμένη μέ τή διάνοια ἀνεξέλιχτης κοινωνίας. Δέ θέλουμε ν'ἀρνηθοῦμε πώς ἡ ποινή αὐτή -ὅπως ὅλοι οἱ θεσμοί πού πολύν καιρό διατηρηθήκανε σέ πολλές καί διάφορες χῶρες καί ἐποχές- ἔχει αἰτία ἕνα γνήσιο ἔνστιχτο, τό αἴσθημα τῆς ἰσότητας, πού ὁδηγεῖ στήν ἰδέα τῆς δικαιοσύνης. Καί γιά τή δικαιοσύνη τίτλος τιμῆς εἶναι ἡ ἰσονομία. Μά ἴσα ἴσα ὁ γνώμονας τῆς ἰσότητας λείπει ἀπό τήν ποινή

τήν ὁμιλία τοῦ ἀδ. Τίμου Βρατσάνου τό δημοσιευμένο μέ τόν τίτλο "Τί ἔχει γίνει γιά τήν κατάργηση τῆς θανατικῆς ποινῆς".

1. Σημ. μετ. Βλ. Οἰδίποδα Τύραννο, στίχ. 987 μετάφρ.Δ. Σάρρου.
2. Σημ. μετ. Κάψιμο, γιά κάψιμο, λαβωματιά γιά λαβωματιά. Βλ. Ἔξοδ. ΚΑ΄ 25 (συνέχεια τοῦ "Ὀφθαλμόν ἀντί ὀφθαλμοῦ, ὀδόντα ἀντί ὀδόντος").

τοῦ θανάτου. Γιατί θάπρεπε τό κεφάλι τοῦ ἔνοχου νά μήν ἔχει οὔτε μεγαλύτερη οὔτε μικρότερη ἀξία ἀπό τό κεφάλι τοῦ σκοτωμένου, θάπρεπε ὁ πόνος πού αἰσθάνεται ὁ ἔνοχος ὅταν θανατώνεται νά μήν εἶναι μήτε περσότερο μήτε λιγότερο δυνατός ἀπό τόν πόνο πούδωσε ὅταν σκότωσε. Ἄν εἶναι μεγαλύτερη ἡ ἀξία, ἄν εἶναι πιό δυνατός ὁ πόνος, εἶναι ἡ δικαιοσύνη ἄγρια καί σκληρή. Ἄν εἶναι ἡ ἀξία μικρότερη ἤ ὁ πόνος λιγότερος, ἡ δικαιοσύνη εἶναι ἀνίκανη. Ὅμως ἐτούτη ἡ ἰσότητα δέ μπορεῖ ν'ἀποδειχτεῖ, δέ μπορεῖ νά ὑπάρχει. Μιά πράξη τόσο σοβαρή, τόσο χεροπιαστή, ἡ ἀφαίρεση ἀνθρώπινης ζωῆς, οὔτε καί σέ προσέγγιση ἰσότητας δέ στηρίζεται. Στηρίζεται σέ κάτι πού δέ μπορεῖ νά γίνει πιστευτό.

....

Ἡ ἀνθρωποκτονία δέ σημαίνει πώς ὁ ἀνθρωποκτόνος πρέπει νά πεθάνει μέ τόν ἴδιο θάνατο, ὅπως δέ σημαίνει πώς πρέπει αὐτός νά γεννήσει ἄλλον ἄνθρωπο πού νά μπεῖ στή θέση τοῦ σκοτωμένου. Μά μπορεῖ νά γίνει ὁ φονιάς καλύτερος ἄνθρωπος καί νά κάνει στήν κοινωνία καλό μεγαλύτερο ἀπό κεῖνο πού θά μποροῦσε νά κάνει ὁ σκοτωμένος ἄν ζοῦσε ἤ ὁ ἴδιος ὁ φονιάς ἄν δέν εἶχε κάνει τό φονικό. Διαφορετική ἀπό τό ἔγκλημα πρέπει νά εἶναι καί ἡ ἐπανόρθωση καί ἡ ποινή γιά νά εἶναι σωστή καί ἡ μιά καί ἡ ἄλλη. Αὐτό ἀποτελεῖ νέο ἐπιχείρημα κατά τῆς θανατικῆς ποινῆς, πού τίποτα δέν ἰσοζυγιάζει, τίποτα δέν ξαναφτιάχνει.

Ὅπως ἡ ἰατρική, λέει ὁ μεγάλος στοχαστής τοῦ Ἀκουΐνου, δέν πρέπει νά τυφλώσει τό μάτι γιά νά γιατρέψει τή φτέρνα, ἔτσι καί ἡ τιμωρία δέν πρέπει νά φέρει κακό μεγαλύτερο ἀπό κεῖνο πού πάει νά σταματήσει. Καί μάλιστα δέ θέλει ὁ Ἅγιος Θωμᾶς[1] νά ἐμποδίσει μόνο τό κακό ἡ τιμωρία, θέλει καί νά μπορέσει ἡ τιμωρία νά παρακινήσει στό καλό.

Ἡ ποινή δέ διαστρέφει, δέν ἀποστρέφει. Μεταστρέφει. Αὐτός ὁ ὡραῖος, ὁ μεγαλόπρεπος λόγος κλείνει μιά ὁλόκληρη διδασκαλία μέσα σέ μιά εἰκόνα. Γιά ν'ἀλλάξει ἡ ἀνθρώπινη ψυχή καί νά γίνει καλύτερη φτάνει νά δεῖ τά πράματα ἀπό ἄλλη πλευρά, ἀπό ἄλλη σκοπιά. Ἀπό τό πάθος νά ὑψωθεῖ στήν ἰδέα, ἀπ'τό βοριά στροφή νά κάνει πρός τήν ἀνατολή. "Τό πρόσωπο σου γύρνα κατά κεῖ πούχεις τή ράχη γυρισμένη"[2]. Μά δέ φτάνει νά γυρίσεις. Πρέπει μέ τό πνευματικό τό μάτι ν'ἀντιληφτεῖς τό καλό καί μ'αὐτό νά ἑνωθεῖς. Αὐτό θά πεῖ "μεταστροφή".

Ὅλοι παραδέχονται πώς ἅμα περάσει ὁ κίντυνος εἶναι ἀπάνθρωπο νά σκοτώσεις αὐτόνε πούκανε τήν ἐπίθεση, ἄς εἴτανε κι ἄδικη. Εἶναι βέβαιο πώς ὁ ἄνθρωπος, ὅσος θυμός καί νά τόνε πιάσει, ὅσο μεγάλη κι ἄν εἶναι ἡ λύπη του, ποτέ ἅμα τελειώσει τό πάλεμα, δέ

---

1. Σημ. μετ. Καθολικός θεολόγος καί ἀριστοτελικός φιλόσοφος (1225-1274)
2. Ντάντε "Παράδεισος" (τραγούδι ΙΙ'στίχ. 96)

θά χυμήξει καταπάνου στόν ἀντίπαλό του μέ τήν ἴδια μανία πού θά τόν κυρίευε τήν ὥρα πού γινότανε τό πάλεμα. Τήν ὥρα πού ὁ ἀντίπαλός του τόν χτυποῦσε καί τόν μαχαίρωνε. Ἔτσι κι ὁ δικαστής, ἔτσι κι ὁ εἰσαγγελέας, ὅσος κι ἄν εἶναι ὁ ζῆλος τους γιά τή δικαιοσύνη, ὅσος καί ἄν γεννήθηκε φόβος, ὅσος κι ἄν δημιουργήθηκε κίντυνος ἀπό τό κακούργημα πού πρέπει νά τιμωρηθεῖ, ἀνίσως κ'ἦταν ἀναγκασμένοι αὐτοί, μέ τό ἴδιο τους τό χέρι, νά μεταχειριστοῦνε τό ὅπλο γιά τήν ἐχτέλεση καταπῶς μεταχειρίζονται τήν πέννα τους ἤ τή γλώσσα τους, θά νιώθανε νά τρέμει τό χέρι τους, νά τρέμει ἡ ψυχή τους.

Ἡ τρέλα τοῦ κακούργου πού ἔρχεται σέ σύγκρουση μέ τήν κοινωνία λύπηση θάπρεπε νά μᾶς κάνει κι ὄχι θυμό νά μᾶς φέρει ἤ φόβο. Μά ἡ σύγκρουση τῆς κοινωνίας μέ δαύτονε σῶμα μέ σῶμα καί μέ ὅπλα τόσο ἄνισα τήν ἐξευτελίζει τήν κοινωνία. Ἄν ὁ ἐγκληματίας εἶναι νικημένος πολεμιστής, συνεχίζοντας ἐσεῖς τόν πόλεμο μέ τό νικημένο δέν κάνετε μονάχα πράξη χυδαία καί παράλογη. Ἀρνιόσαστε τήν ἴδια σας τή νίκη, καταστρέφετε τό ἀποτέλεσμά της, δεχόσαστε νά γίνει ὁ ἀδύνατος δυνατός. Μέ τό φόβο σας ἐσεῖς, πού λιγότερο φοβισμένοι φαινόσαστε τήν ὥρα τοῦ πολέμου παρά ἔπειτα ἀπό τόν πόλεμο, ἀντιστρέφετε τούς ὅρους. Ὁ νεκρός εἶναι νικητής τόσο πιό τρομερός. Γιατί δέ μπορεῖτε νά τόν καταστρέψετε μήτε νά τόν πιάσετε, νά τόν φτάσετε. Δέν εἶναι μές στόν τάφο, εἶναι μές στήν ψυχή σας, εἶναι παντοῦ.

Νικκολό Τομμαζέο (Niccolò Tommaseo , 1802-1874).
Ἀποσπάσματα ἀπό τό "Ἐχτέλεση ἰταλοῦ στήν Κέρκυρα"
Μετάφραση Μαρ. Οἰκονόμου

Β΄ Η ΠΟΙΝΗ ΤΟΥ ΘΑΝΑΤΟΥ

Αὐτοί πού δικάζουνε καί καταδικάζουνε λένε πώς ἡ θανατική ποινή χρειάζεται. Πρῶτα πρῶτα ἐπειδή εἶναι ἀνάγκη ν'ἀποκοπεῖ ἀπό τήν κοινωνία τό μέλος πού τήν ἔβλαψε καί πού θά μποροῦσε καί πάλι νά τή βλάψει. Ἄν αὐτό εἶναι καί τίποτα ἄλλο, τά ἰσόβια δεσμά φτάνουνε. Τί χρειάζεται ὁ θάνατος; Ἔχετε τήν ἀντίρρησή πώς μπορεῖ κανένας νά δραπετέψει ἀπό τή φυλακή; Κάνετε καλύτερα τή φρούρησή σας. Ἄν δέν ἐμπιστευόσαστε τά σιδερένια κάγκελα, πῶς τολμᾶτε νά ἔχετε θηριοτροφεῖα;

Νά μήν ὑπάρχει δήμιος, ὁ δεσμοφύλακας φτάνει.

Μά, ἀντιλένε, ἡ κοινωνία πρέπει νά ἐκδικηθεῖ, ἡ κοινωνία πρέπει νά τιμωρήσει. Οὔτε τό 'να οὔτε τ'ἄλλο. Ἐκδικιέται τό ἄτομο, τιμωρεῖ ὁ Θεός.

Ἡ κοινωνία στέκεται ἀνάμεσα. Ἡ τιμωρία εἶναι πιό πάνω ἀπ' αὐτή, ἡ ἐκδίκηση πιό κάτω. Πράμα τόσο μεγάλο καί πράμα τόσο μικρό δέν τῆς ταιριάζουνε. Δέν πρέπει νά "τιμωρεῖ γιά ἐκδίκηση", πρέπει νά διορθώνει τό ἄτομο, γιά νά τό κάνει καλύτερο. Κάνετε

αὐτή τήν ἀλλαγή στή διατύπωση τῶν ἐγκληματολόγων. Τήν καταλα - βαίνουμε καί συμφωνοῦμε.

Μένει ὁ τρίτος καί τελευταῖος λόγος, ἡ θεωρία γιά τό παρά - δειγμα. Πρέπει νά γίνεται παραδειγματισμός. Μέ τό θέαμα τῆς τύχης πού περιμένει τούς ἐγκληματίες πρέπει νά τρομάξουμε κείνους πού θά ἔχουνε ἴσως τόν πειρασμό νά τούς μιμηθοῦνε. Νά κατά λέξη πάνου κάτου ἡ αἰώνια φράση πού παραλλαγές της λίγο ἤ πολύ χτυπητές εἶναι ὅλα τά κατηγορητήρια πού ἀπαγγέλνονται στά πεντα - κόσια τά δικαστήρια τῆς Γαλλίας. Ἔ λοιπόν. Ἀρνιόμαστε πώς τό θέαμα τῆς ποινῆς φέρνει τό ἀποτέλεσμα πού περιμένουνε μερικοί. Καθόλου δέν τόν ἠθικοποιεῖ τό λαό. Ἴσα ἴσα τόνε κάνει ἀνήθικο. Καταστρέφει μέσα του κάθε εὐαισθησία, ἄρα κάθε ἀρετή.

....

Δέν τό βλέπετε πώς τίς θανατικές ἐχτελέσεις τίς κάνετε κρυφά; Πώς φοβόσαστε καί ντρεπόσαστε γιά τό ἔργο σας; Πώς κλονι - ζόσαστε, σαστίζετε, ἀνησυχεῖτε; Πώς δέν εἴσαστε σίγουροι ὅτι ἔχετε δίκιο; Πώς ἡ γενική ἀνησυχία σᾶς μεταδίνεται, πώς κόβετε κεφάλια ἀπό ρουτίνα καί χωρίς νά πολυξέρετε τί κάνετε; Δέν αἰσθανόσαστε στό βάθος τῆς καρδιᾶς σας ὅτι τό λιγότερο πού μπο - ροῦμε νά ποῦμε εἶναι πώς χάνετε τό ἠθικό καί κοινωνικό αἴσθημα τῆς αἱματηρῆς ἀποστολῆς πού οἱ προκάτοχοί σας τήν ἐκπληρώνανε μέ τόσο ἥσυχη τή συνείδησή τους; Τή νύχτα δέ στριφογυρνᾶτε πιό συχνά ἀπό κείνους τό κεφάλι σας στό μαξιλάρι σας; Ἄλλοι πρίν ἀπό σᾶς διατάζανε θανατικές ἐχτελέσεις, μά νομίζανε πώς κάνανε καλά. Πιστεύανε πώς ἤτανε δικαστές. Ἐσεῖς μέσα σας δέν εἴσα - στε πέρα γιά πέρα σίγουροι πώς δέν εἴσαστε φονιάδες....

Γκρεμίζονται ὅλα τά ἐπιχειρήματα πού στηρίζουνε τήν ποινή τοῦ θανάτου. Ὅλοι οἱ συλλογισμοί οἱ δικαστικοί γίναν ἕνα τί - ποτα. Ὅλα αὐτά τά σκύβαλα ἀπό τά κατηγορητήρια στάχτη καταν - τήσανε. Τ'ἄγγιγμα τῆς λογικῆς διαλύει τούς σκάρτους τούς συλ - λογισμούς.

Ἄς μή γυρεύουνε κεφάλια οἱ ἄνθρωποι τοῦ νόμου ἀπό μᾶς τούς ἐνόρκους, ἀπό μᾶς τούς ἀνθρώπους, ἐξορκίζοντάς μας μέ φωνή γλυκερή στ'ὄνομα τῆς κοινωνίας, λέγοντας πώς πρέπει νά τήν προστατέψουμε, πώς εἶναι ἀνάγκη νά ἐπιβληθεῖ ἡ ποινή γιά τό γενικό καλό, πώς χρειάζεται παραδειγματισμός. Ρητορεία εἶν'ὅλα τοῦτα, φούσκα, μηδενικό. Ὅλες αὐτές οἱ ὑπερβολικές ἐκφράσεις μ' ἕνα τσίμπημα τῆς καρφίτσας ξεφουσκώνουνε. Στό βάθος ἐτούτης τῆς γλυκανάλατης λογοκοπίας θά βρεῖτε μονάχα σκληρόκαρδη, ἀπάνθρωπη βαρβαρότητα, ἐπιθυμία γιά ἀπόδειξη ζήλου, ἐπιθυμία γιά ὠφελήματα. Σωπάστε μανδαρίνοι. Κάτου ἀπ'τό βελουδένιο χέρι'τοῦ δικαστῆ αἰσθάνεται κανένας τοῦ δήμιου τά νύχια.

....

Σούρχεται ὁ πειρασμός νά πιστέψεις πώς οἱ ὑπερασπιστές τῆς θανατικῆς ποινῆς δέν ἔχουνε καλοσκεφτεῖ τί πράμα εἶναι ἡ θα - νατική ποινή. Μά ζυγιάστε το λίγο, στή ζυγαριά ὅποιας ἐγκλη -

ματικῆς πράξης καί νάναι, αὐτό τό ἐξωφρενικό δικαίωμα πού αὐθαίρετα παίρνει ἡ κοινωνία, τό δικαίωμα ν'ἀφαιρεῖ κεῖνο πού δέν ἔδωσε. Ζυγιάστε τη αὐτή τήν ποινή, τήν πιό ἀνεπανόρθωτη ἀπ'ὅλες τίς ἀνεπανόρθωτες.

Ἡ λογική εἶναι μέ τό μέρος μας, τό αἴσθημα εἶναι μέ τό μέρος μας. Εἶναι καί ἡ πείρα μέ τό μέρος μας. Στά ὑποδειγματικά κράτη ὅπου καταργήθηκε ἡ θανατική ποινή, ὁ σωρός τῶν θανατικῶν ἐγκλημάτων λιγοστεύει ἀπό χρόνο σέ χρόνο. Ζυγιάστε τό αὐτό.

.....

Βικτόρ Οὐγκό (Victor Hugo 1802-1885). Ἀποσπάσματα ἀπό τόν πρόλογο τοῦ "Ἡ στερνή μέρα τοῦ κατάδικου". Μετ. Μαρ. Οἰκονόμου

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΕΣ ΘΕΡΑΠΕΙΕΣ

Α΄. ΤΑ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ

Σ'ὅλες τίς ἐποχές τήν προσοχή τῶν ἀνθρώπων τήν τράβηξαν κυρίως τά θεραπευτικά ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς. Ἀκόμα καί σήμερα στούς κύκλους ἐκείνους πού προσεύχονται μιλοῦν πολύ συχνά γιά γιατρειές πού ἔγιναν χάρη στίς παρακλήσεις πού ἀπευθύνθηκαν στό Θεό ἤ στούς ἁγίους του. Μά ὅταν πρόκειται γιά ἀρρώστειες πού συνήθως γιατρεύονται αὐτόματα ἤ μέ τίς συνηθισμένες θεραπευτικές μεθόδους εἶναι δύσκολο νά βροῦμε ποιός στάθηκε ὁ πραγματικός συντελεστής τῆς γιατρειᾶς. Ἔτσι τά ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς διαπιστώνονται μέ βεβαιότητα μόνο στίς περιπτώσεις ὅπου εἶναι ἀνεφάρμοστη κάθε θεραπευτική μέθοδος ἤ πού κι ἄν ἐφαρμόστηκε ἀπέτυχε. Γι'αὐτό, τό ἰατρικό γραφεῖο τῆς Λούρδης πρόσφερε μιά μεγάλη ὑπηρεσία στήν ἐπιστήμη ἀποδεικνύοντας τήν πραγματικότητα αὐτῶν τῶν γιατρειῶν. Τά ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς ἔρχονται μερικές φορές κεραυνοβόλα. Πολλοί ἄρρωστοι γιατρεύτηκαν σχεδόν στιγμιαῖα ἀπό σοβαρές παθήσεις ὅπως ἡ φυματίωση τοῦ δέρματος, ὁ καρκίνος, οἱ παθήσεις τῶν νεφρῶν, τά ἕλκη, ἡ φυματίωση τῶν πνευμόνων, τῶν ὀστῶν ἤ τοῦ περιτοναίου. Τό φαινόμενο τῆς γιατρειᾶς παράγεται σχεδόν πάντα μέ τόν ἴδιο τρόπο. Ἕνας μεγάλος πόνος, καί κατόπι τό αἴσθημα πώς γιατρεύτηκες. Σέ μερικά δευτερόλεπτα, τό πολύ σέ λίγες ὧρες, τά συμπτώματα ἐξαφανίζονται καί οἱ ἀνατομικές βλάβες θεραπεύονται. Τό θαῦμα χαρακτηρίζεται ἀπό μιά ἐξαιρετική ἐπιτάχυνση ὅλων ἐκείνων τῶν φυσιολογικῶν λειτουργιῶν πού προορίζονται γιά τήν ἄμυνα τοῦ ὀργανισμοῦ ἐνάντίον τῆς ἀρρώστειας, γιά τή γιατρειά. Ποτέ ὡς σήμερα οἱ χειροῦργοι καί οἱ φυσιολόγοι δέν παρατήρησαν στίς περιπτώσεις πού τούς ἔτυχαν μιά ἀνάλογη ἐπιτάχυνση.

Γιά νά συμβοῦν αὐτά τά φαινόμενα δέν εἶναι ἀνάγκη νά προσευχηθεῖ ὁ ἴδιος ὁ ἄρρωστος. Στή Λούρδη γιατρεύτηκαν ἀκόμα καί μικρά παιδιά πού δέν μποροῦσαν νά μιλήσουν, ὅπως καί ἄπιστοι. Κάποιος ὅμως κοντά τους προσευχόταν. Ἡ προσευχή, ὅταν γίνεται

γιά κάποιον, εἶναι πάντα πιό καρποφόρα ἀπ'τήν προσευχή πού γίνεται γιά τόν ἴδιο τόν προσευχόμενο. Καί τό ἀποτέλεσμα φαίνεται πώς ἐξαρτᾶται ἀπ'τήν ἔνταση καί τήν ποιότητα τῆς προσευχῆς.

Στή Λούρδη γίνονται λιγότερα θαύματα σήμερα ἀπ'ὅσα γίνονταν πρίν σαράντα ἤ πενήντα χρόνια. Γιατί οἱ ἄρρωστοι δέ βρίσκουν πιά τήν ἀτμόσφαιρα τῆς βαθειᾶς κατάνυξης πού βασίλευε τότε. Οἱ προσκυνητές ἔρχονται σάν ἁπλοί περιηγητές, κ'οἱ προσευχές τους μένουν χωρίς ἀποτέλεσμα.

Αὐτά εἶναι τ'ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς πού γνωρίζω μέ βεβαιότητα. Κοντά σ'αὐτά ὑπάρχει ἕνα πλῆθος ἀπό ἄλλα. Ἡ ἱστορία τῶν Ἁγίων, ἀκόμα καί τῶν νεωτέρων, ἀναφέρει πολλά καταπληκτικά γεγονότα. Δέν ὑπάρχει ἀμφιβολία πώς τά περισσότερα ἀπό τά θαύματα πού ἀποδίδονται στόν ἐφημέριο τῆς Ars εἶναι ἀληθινά. Αὐτό τό σύνολο τῶν φαινομένων μᾶς φέρνει σ'ἕναν καινούργιο κόσμο, πού ἡ ἐξερεύνησή του δέν ἄρχισε ἀκόμη καί πού ὅταν ἀρχίσει θά παρουσιάσει ἕνα σωρό ἐκπλήξεις. Ἐκεῖνο πού ξέρουμε ἀπό τώρα μέ βεβαιότητα εἶναι πώς τ'ἀποτελέσματα τῆς προσευχῆς εἶναι χεροπιαστά. Κι ὅσο παράξενο κι ἄν φανεῖ τό πράμα, πρέπει νά δεχτοῦμε πώς εἶναι ἀληθινό τό "ὁ αἰτῶν λαμβάνει" καί "τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται".

'Αλ. Καρρέλ (Alexis Carrel , 1873-1944) , γάλλος χειροῦργος καί βιολόγος. 'Από τό "Ἡ προσευχή". Μετ. Χ.

Β΄ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΕΣ

Ἡ δύναμη πού ἔχουνε μερικοί νά γιατρεύουνε μέ τό βλέμμα ἤ ἀγγίζοντας τόν ἄρρωστο ἤ βάνοντας ἀπάνω του τά χέρια εἶναι μιά ἀπό τίς μορφές πού παίρνει τῆς πνευματικῆς ἐνέργειας ἡ ἐπίδραση στόν κόσμο. Ὁ Θεός, ἡ πηγή τῆς ζωῆς, εἶναι καί τῆς σωματικῆς ὑγείας ἡ ἀρχή καί τῆς ἠθικῆς τελειότητας καί τῆς ὑπέρτατης ὀμορφιᾶς. Μερικοί ἄνθρωποι μέ τήν προσευχή καί μέ τήν ἔξαρση τοῦ μαγνητισμοῦ τους τραβᾶνε πάνω τους κεῖνο τό ρεῦμα, κείνη τήν ἀχτινοβολία τῆς θεϊκῆς δύναμης, πού ὅλα τά διώχνει τ' ἄναγνα τά ρεύματα, τίς πηγές τόσων πόνων. Ἡ ἀγάπη γιά τό διπλανό μας, ἡ ἀφοσίωση πού φτάνει ὡς τή θυσία, πού σέ κάνει νά ξεχνᾶς τόν ἑαυτό σου, εἶναι ὅροι ἀπαραίτητοι γιά νά τήν ἀποχτήσεις αὐτή τή δύναμη, ἕνα ἀπό τά πιό θαυμάσια δῶρα πού ἔκανε ὁ Θεός στόν ἄνθρωπο.

Αὐτή ἡ δύναμη, αὐτή ἡ ὑπεροχή τοῦ πνεύματος ἀπέναντι στήν ὕλη, παρατηρήθηκε σ'ὅλες τίς ἐποχές. Ὁ Βεσπασιανός μέ ἐπίθεση τῶν χεριῶν του γιάτρεψε ἕναν τυφλό κ'ἕναν κατάκοιτο (Τάκιτος "Ἱστορία" βιβλ. Δ΄ κεφ. 81). Δέν εἶναι λιγότερο ὀνομαστές οἱ θεραπεῖες τοῦ 'Απολλώνιου τοῦ Τυανέα. Ὅλες τίς ἔχουνε ξεπεράσει οἱ θεραπεῖες τοῦ Χριστοῦ καί τῶν'Αποστόλων, πού γίνανε σύμ-

---

1. Σημ. μετ. Ὁ ἐφημέριος τῆς Ars εἶναι ἀπ'τούς νεώτερους ἁγίους τῆς Δυτ. Ἐκκλησίας. Ἔζησε ἀπό το 1786-1859.

φωνα μέ τούς ἴδιους νόμους.

Τή νεώτερη ἐποχή, γύρω ἀπ'τά 1830, ἕνας ἅγιος ἱερέας βαυαρός, πρίγκηπας τοῦ Χοενλόε, εἶχε τούτη τή θαυμαστή τή δύναμη. 'Ενεργοῦσε πάντα μέ τήν προσευχή καί μέ τήν ἐπίκληση. Καί οἱ θεραπεῖες του γίνανε ξακουστές σ'ὅλη τήν Εὐρώπη. Γιάτρευε τυφλούς, κουφούς, μουγγούς. Ἕνα σωρό ἄρρωστοι καί σακάτηδες, ὅλο καί καινούργιοι, περικυκλώνανε τήν κατοικία του.

Πιό κοντά στήν ἐποχή μας ἄλλοι θαυματοποιοί τραβήξανε κοντά τους κοπάδια πονεμένους κι ἀπελπισμένους. Ὁ Κααινιέ (Cahagnet), ὁ Πουυσεγκύρ (Puységur), ὁ ντύ Ποτέ (du Potet), ὁ Ντελέζ Deleuze , ὁ 'Αντουάν (Antoine) καί οἱ μαθητές τους κάνανε θαύματα. 'Ακόμα καί σήμερα κάμποσοι θεραπευτές πετυχαίνουνε λίγο ἤ πολύ στίς θεραπεῖες τους μέ τή βοήθεια τῶν Πνευμάτων.

Αὐτοί οἱ ἁπλοί ἄνθρωποι, αὐτοί οἱ θεοφοβούμενοι, εἶναι αἰνίγματα ἐνοχλητικά γιά τήν ἐπίσημη τήν ἰατρική ἐπιστήμη, τήν τόσο ἀνίσχυρη μπροστά στόν πόνο, μ'ὅλες τίς περήφανες τίς ἀξιώσεις της. Ὁ Σαρκό (Charcot), ὁ προικισμένος μέ τόση παρατηρητικότητα καί μέ τόση ὀξυδέρκεια, στό τέλος τῆς ζωῆς του παραδέχτηκε τή δύναμή τους. Σέ μιά ἀγγλική ἐπιθεώρηση ἔγραφε μιά μελέτη πού ἔγινε ὀνομαστή, τήν "Πίστη πού γιατρεύει" ("The Faith Healing"). Κι ἀλήθεια, μπορεῖ νά γίνει καλά ὁ ἄρρωστος χωρίς νά χρειαστεῖ τίποτα ἄλλο ἀπό τήν πίστη. Τό ἀποδείχνουνε τά πράματα μέ ἀκαταμάχητη εὐγλωττία. Στούς πιό διαφορετικούς κύκλους ἄνθρωποι καλοί, ὁ ἐφημέριος τῆς Ἄρ (Ars), ὁ Βίνι (Vigne), διαμαρτυρόμενος ἀπό τίς Σεβέν (Cévennes), ὁ παπά-Γιάννης ἀπό τήν Κρονστάδη κι ἄλλοι, τόσο στά ἱερά τῆς Καθολικῆς 'Εκκλησίας ὅσο καί στοῦ 'Ισλάμ καί στῆς 'Ινδίας, ἔχουνε κάνει ἀμέτρητες θεραπεῖες μέ τήν προσευχή.

Αὐτό εἶν'ἀπόδειξη πώς πάνω ἀπ'ὅλες τίς ἀνθρώπινες 'Εκκλησίες, ἔξω ἀπ'ὅλες τίς τελετουργίες, ἀπ'ὅλες τίς αἱρέσεις, ἀπ'ὅλους τούς τύπους ὑπάρχει μιά ὑπέρτατη ἑστία καί πώς μπορεῖ νά ὑψωθεῖ ἡ ψυχή ὥσαμ'αὐτή μέ τίς ἐξάρσεις τῆς πίστης καί νά πάρει δύναμη, βοήθεια καί φῶς πού δέ μπορεῖ κανένας νά τά ἐκτιμήσει οὔτε καί νά τά καταλάβει ἄν δέν ἀναγνωρίζει τό Θεό καί δέ θέλει νά προσευχηθεῖ. Πραγματικά ἡ μαγνητική θεραπεία δέν ἔχει ἀνάγκη ἀπό πάσες οὔτε ἀπό εἰδικές φράσεις τυποποιημένες. Τά μόνα πού τῆς χρειάζονται εἶναι ὁ φλογερός ὁ πόθος νά ἀνακουφίσουμε τόν ἄλλονε καί ἡ ἐπίκληση πού μέ εἰλικρίνεια ἀπό τό βάθος τῆς καρδιᾶς μας κάνουμε στό Θεό, τήν ἀρχή καί τήν πηγή ὅλων τῶν δυνάμεων.

'Απ'αὐτά πού εἴπαμε ἕνα συμπέρασμα βγαίνει. Πώς ἀδιάκοπα σ'ὅλες τίς ἐποχές ὁ ἀόρατος κόσμος συνεργάστηκε μέ τόν κόσμο τῶν ζωντανῶν καί πλουσιοπάροχα τοῦ χάρισε τίς ἐμπνεύσεις του καί τίς βοήθειές του. Τά θαύματα τῶν περασμένων καιρῶν εἶναι τά φαινόμενα τοῦ τωρινοῦ καιροῦ. Μονάχα τά ὀνόματα ἀλλάζουνε. Τά

πνευματικά γεγονότα εἶναι αἰώνια.

Ἔτσι ὅλα μποροῦνε νά ἐξηγηθοῦνε, ὅλα φωτίζονται, ξεκαθαρίζονται, γίνονται κατανοητά. Πάνω ἀπό τό τεράστιο τό πλαίσιο τοῦ περασμένου καιροῦ σκύβει ὁ στοχαστής μέ τόν πυρσό τοῦ πνευματισμοῦ στό χέρι. Καί κάτω ἀπ'αὐτό τό φῶς ἡ σκόνη ἀπ'τά συντρίμια τῆς ἱστορίας λαμποκοπάει σά σπίθες χρυσές.

Λεόν Ντενί (Leon Denis), πνευματιστής φιλόσοφος. 'Από τό "Μέσα στό ἀόρατο" ("Dans l' Invisible"). Μετ. Μαρ. Οἰκονόμου

Γ' ΤΟ ΦΩΣ ΣΟΥ ΡΕΕΙ

Τέλειε Πατέρα, τό φῶς Σου ρέει μέσα ἀπ'τό Χριστό, μέσα ἀπό τούς ἁγίους ὅλων τῶν θρησκειῶν, μέσα ἀπό τούς διδασκάλους τῶν 'Ινδιῶν καί μέσα ἀπό μένα. Τό οὐράνιο αὐτό φῶς βρίσκεται μέσα σέ ὅλα τά μέρη τοῦ σώματός μου. Εἶμαι καλά.

Παραμαχάνσα Γιογκανάντα. 'Από τίς "'Επιστημονικές θεραπευτικές βεβαιώσεις" Μετάφρ. Ἑλένης Βάλβη

('Ανατυπώνεται ἀπό τό ἐπιστημονικές θεραπευτικές βεβαιώσεις (Scientific Healing Affirmations (τοῦ Paramahansa Yogananta μέ ἄδεια τοῦ ἐκδότη)τῆς ἑταιρείας Self. Realization Fellowship Λός Ἄντζελες, Καλιφόρνια

ΑΞΙΟΠΡΟΣΕΧΤΗ ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ

Ὁ ἀδ. Λεωνίδας Πολυμερόπουλος δημοσίεψε μιά πολύ ἀξιόλογη μελέτη μέ τίτλο "Οἱ κύλινδροι τῆς Νεκρᾶς θαλάσσης" καί μέ θέμα μιά ἀπ'τίς πιό καταπληχτικές ἀνακαλύψεις τοῦ αἰώνα μας.

Αὐτοί οἱ "κύλινδροι" εἶναι παλιές περγαμηνές περιτυλιγμένες σέ πανί ἀλειμμένο μέ πίσσα πού τίς πρῶτες τυχαῖα τίς βρῆκε τήν ἄνοιξη τοῦ 1947 ἕνας μικρός βεδουῖνος γιδοβοσκός μέσα σέ στάμνες ἀραδιασμένες στό βάθος μιᾶς σπηλιᾶς κοντά στή Νεκρά Θάλασσα. Ὅταν διαβαστήκανε τοῦτα τά τυλιχτάρια, δημιουργήθηκε κατάπληξη, ἰδιαίτερα στούς θεολογικούς, στούς φιλολογικούς καί στούς ἀρχαιολογικούς κύκλους. Οἱ ἔρευνες μέ ραδιενεργό ἄνθρακα δείξανε πώς ἤτανε γραμμένα πρίν ἀπ'τή γέννηση τοῦ Χριστοῦ. Κι ὅμως ὑπάρχουνε μέσα κεῖ πράματα πού ἔχουνε χτυπητές ὁμοιότητες μέ τήν ἐπί τοῦ Ὄρους Ὁμιλία καί μέ ἄλλες περικοπές τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Συνεχίζονται οἱ ἑρμηνευτικές προσπάθειες καί οἱ διαφωνίες. Ἡ βιβλιογραφία ὅλο καί πλουτίζεται. Ἡ σύντομη καί πολύ περιεχτική καί κατατοπιστική πραγματεία πού ἔγραφε ὁ ἀδ. Πολυμερόπουλος ἀναφέρνει καί τίς πολλές καί διάφορες γνῶμες τῶν ἐρευνητῶν γιά τή λύση πού πρέπει νά δοθεῖ στά προβλήματα τά γεννημένα ἀπ'αὐτά τά σημαντικά κείμενα. Αὐτή ἡ πραγματεία ἐπαινέθηκε καί βραβεύτηκε ἀπό τήν Αὐτοῦ Παναγιότητα τόν Πατριάρχη τῆς Κωσταντινούπολης 'Αθηναγόρα.

ΠΕΛΕΚΑΝ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

(συνέχεια)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΥΡΣΟΣ

ὁδὸς ἄνω κατω μία

ΘΕΟΣΟΦΙΚΗ ΕΝΩΣΙΣ